



## Živa voda.

Povest. — Spisal Matija Malešič.

### Peto poglavje.

**K**ržan se bučno zagrohoče, kakor da hoče z bučnim grohotom osmešiti in razgaliti Trdanovo opazko. »Voda bo tekla nazaj k njegovemu mlinu, če popravim svoj jez. Navzgor bo tekla voda.«

Trdan zeleni ob Kržanovem grohotu in razlagi. »Če mi pride zajezena voda pod kolesa...«

»Rečem, navzgor bo tekla voda in mu ustavljala kolesa.«

»Gospod Kržan mi je porok za vsako dokazano škodo!«

»Oho! Za veliko vodo ob povodnji, ko ne bo mogel gospod Trdan mleti, bo Kržan odgovoren?«

Komisar miri razvneto mlinarja. »Gospod inženir izmeri, izračuna in pove svoje strokovno mnenje. Škode gospod Trdan ne sme trpeti radi poprave Vašega jezu, to je jasno! Gospod Trdan, ugovorov brez stvarne podlage in strokovne utemeljitve, ugovorov iz same zavisti in nagajivosti ne trpim!«

»Ne žalite me, gospod komisar!«

»Ne mislim na to! Vsak prepir med vama je nepotreben! Odločili bomo po strokovnem mnenju gospoda inženirja, kakor določa zakon!«

»Svoje pravice smem braniti! Tega mi noben zakon ne more prepovedati.«

»Po zakonu, po zakonu! Ali je kaka določba v vodopravnem zakonu o vodah, ki tečejo navzgor?«

»Gospod Kržan, opustite neslane pripombe!«

»Ni vzrastla na mojem zelniku misel o vodi, ki teče navzgor! Čuli ste ugovor gospoda Trdana!«

»Inženir bo odločil!«

Trdan se v jezi ozre ko po pomoči na sina, ki govori z uradnim inženirjem. »Da, inženir!«

»Zato je vsako vajino prepiranje nepotrebno!«

»Če se pa znebi take!« Kržan se obrne do drugih mlinarjev: »Ali ste ga čuli? Vam ne bo škodil moj popravljeni jez, vam, ki ste za menoj! Njemu, ki je pred nami vsemi, bo škodil!«

Komisar zamahne z roko in stopi k inženirjema. Trdan stopi za njim, ko da hoče uteči Kržanovim ostrim in porogljivim pogledom in najti v sinovi bližini varstva pred njegovimi pikrimi besedami. Ali Kržan mu je ko siten komar za petami. Ne zaupa Jankovim razgovorom z uradnim inženirjem.

Komisar razloži uradnemu inženirju Trdanove pomisleke, ugovore in zahteve.

»Bomo videli!« odloči inženir. »Sedaj ne morem še ničesar reči! Tudi do Trdanovega mlina moramo! In vmes moram izmeriti padec, izračunati množino vode.« In gleda v pripravo za niveliranje. In narekuje Janku številke. In povabi Janka, da pogleda v kukalo in primerja, kar vidi, z napisanimi številkami.

»Tako!« vzkipi v Kržanu. »Ne bom se čudil, če izračunata in izmerita, da bo tekla voda navzgor in delala škodo pri Trdanu.« Obrne se do mlinarjev in mejašev. »Vsi vidite, kako je! Vrana vrani ni še nikdar izključevala oči!«

»Gospod Kržan!« se razburi inženir.

»Čuješ?« šepne Trdan sinu.

Janku vztrepetajo mišice okoli ust. V zadregi pogleda inženirja in komisarja, Kržana ne pogleda.

»Gospod Kržan, opozarjam Vas na posledice!« Komisar jezno udari s spisom po kolenih in nemilostno motri Kržana.

»Saj sami vidite!«

»Kaj mislite, da pridem do drugačnih ugotovitev, če gospod kolega Trdan pogleda v instrument?«

»Številke mu narekujete! Izračuni, da bo prav za očeta!«

»Pazite, kaj govorite!« svari komisar.

»Kaj takega pa še ne! Očitata mi pristranost!«

»Oče, da Vam ne da žilica miru!« Cilka vleče očeta za rokav.

»Kaj razume ženska o teh stvareh! Pusti me! K materi pojdi v kuhinjo!«

»Vse poslabšate! Glejte, kako Vas gledajo! Še pred sodišče Vas spravijo!« šepče Cilka.

Janko izroči inženirju list, na katerega je pisal številke, in pomigne z glavo na Kržana.

Kržana zapeče migljaj, o katerem misli, da je pomilovalen. »Le namiguje pomilovalno, gospod inženir Trdan...«

Cilka komaj zaustavi tok očetovih besed.

»Le čemu so vsi mlinarji ko psi in mačke in so si vsi vedno v laseh? Zakon natančno predpisuje, kako in kaj! In da po zakonu odločamo, na to smo prisegli! Vsi!« Komisar govori inženirju, vendar tako, da ga čujejo vsi mlinarji in mejaši.

»Nisem učen, zakonov ne poznam, vodnih sil ne znam meriti. Če pa kdo govori o vodi, ki bo tekla navzgor...«

»Mir! Ne dovolim nobenih pripomb več! Le na vprašanja odgovarjajte! Sami ste me prisilili k temu!«

Janku je nerodno, zelo nerodno. Uradni inženir se ne zmeni za Kržanove opazke; vljudno vabi Janka k pripravi za merjenje. Ko ris na svoj plen pazi Kržan na vsako njegovo kretnjo, lovi vsako njegovo besedo. Ko lisica okoli visokega kurnika se plazí Cilka okoli mož. Izogiblje se odkritega pogleda. Janko pa čuti na sebi očitane njenih oči. Peče ga to očitane ko živa žerjavica. Nemirno menca oče okoli njega in se skriva za njegov hrbet. Obljubil je, da pretehta stokrat vsako besedico prej, ko jo izreče. Trdno je obljubil, da se ne vname in ne razburi. Pa je pri prvi Kržanovi pikri podlegel. Janka je sram pred inženirjem in komisarjem. Da mu ni za očeta, bi povedal inženirju, kako misli, in šel domov.

»Čemu merjenje do Trdanovega mlina in ob njem? Radi Trdanovih muh in načajivosti?! Saj je jasno ko beli dan, da mu na to razdaljo ne more i pri največji povodnji ali suši radi mojega jezu voda zastajati pod kolesi.«

»Ni tako jasno!« odloči inženir in zgrabi za stojalo instrumenta.

»Kaj sem rekel?« se obrne Kržan do mlinarjev in mejašev in pomigne na Janka.

»In kaj sem rekel jaz?« vzkipi komisar.

»Že prav, že prav! Le merite, le računite! Moja pamet je stara, pa mi le pove svoje! Niti z vami ne grem!«

»Kakor hočete!« odloči komisar. »Ugotovitve napišemo v zapisnik. Čuli jih boste!«

Ali Kržan ne vzdrži. Bog ve, kaj bi se dogovorila inženirja, da ju pusti izpred oči. In Bog ve, kaj bi natrobil Trdan komisarju v ušesa, da mu ni za petami.

Mejašev ne zanima enolično inženirjevo delo, mlinarji se dolgočasijo, ko drži komisar i Kržana i Trdana ko za goltanca in jima ne dovoli besed, ki bi rade na jezik. I mejaši i mlinarji posedejo v senco, prižgo pipe in cigare in sklenejo počakati. Inženirja spremljajo komisar in Trdana in župan in Kržan.

Vse laže je pri srcu Trdanu, čim bliže je doma; vse teže je pri srcu Kržanu, čim dalje je od doma. Župan je Trdanov zet, na tihem drži s Trdani, dasi bi rad pred gospodo in sosedi pokazal, da ne želi slabega Kržanu. Noče govoriti z njim Kržan, tudi nima kedaj. Govorita inženirja — vleči mora na uho Kržan. Ne prevarita ga, z vsemi tujimi izrazi ga ne premotita! Prijazno se bliža Trdan komisarju. Ne boš, trdanska bahavost! Na dve strani poslušá Kržan.

»Si vsaj še danes ogledate i naš mlin, gospod komisar!« Trdan čuti, ko da se mu je odvalil težak kamen od srca, ko stopi na svojo zemljo. »Tudi pri nas boste imeli v kratkem opravka!«

»Ali mislite posnemati Kržana?«

Kržan bi v zahvalo krepko udaril komisarja po rami, da ni komisar. Kar jasni se mu lice ob njegovih besedah.

Trdana nemilo zadenejo besede. »Kaj posnemati! Že leta mi rojijo po glavi misli o večjem izrabljanju vodne moči.«

»Kakopa! Seveda! Najmanj že sto let!« se ne more vzdržati Kržan. Besed pa ne izgovori tako glasno in razločno, da bi ga moral koriti komisar.

»Hvale vredna misel! Napredek mora v naše kraje! Vsak napredek pozdravljamo! Gospod sin je inženir! Saj bi skoro ne bilo v čast hiši, in še taki hiši, ko je Vaša, da svetite s svečami in petrolejkami, voda pa brez koristi teče čez jez.«

»A ne posnemamo gospoda Kržana!« poudarja Trdan. »Vse nekaj večjega nameravamo. Poleg žage, pravzaprav žag, še tovarno!«

Komisar se čudi.

Kržan se jezi. »Trdanska baharija! Da nisem prišel jaz z mislijo na turbino, bi še na električno luč ne mislil. Kaj na tovarno!«

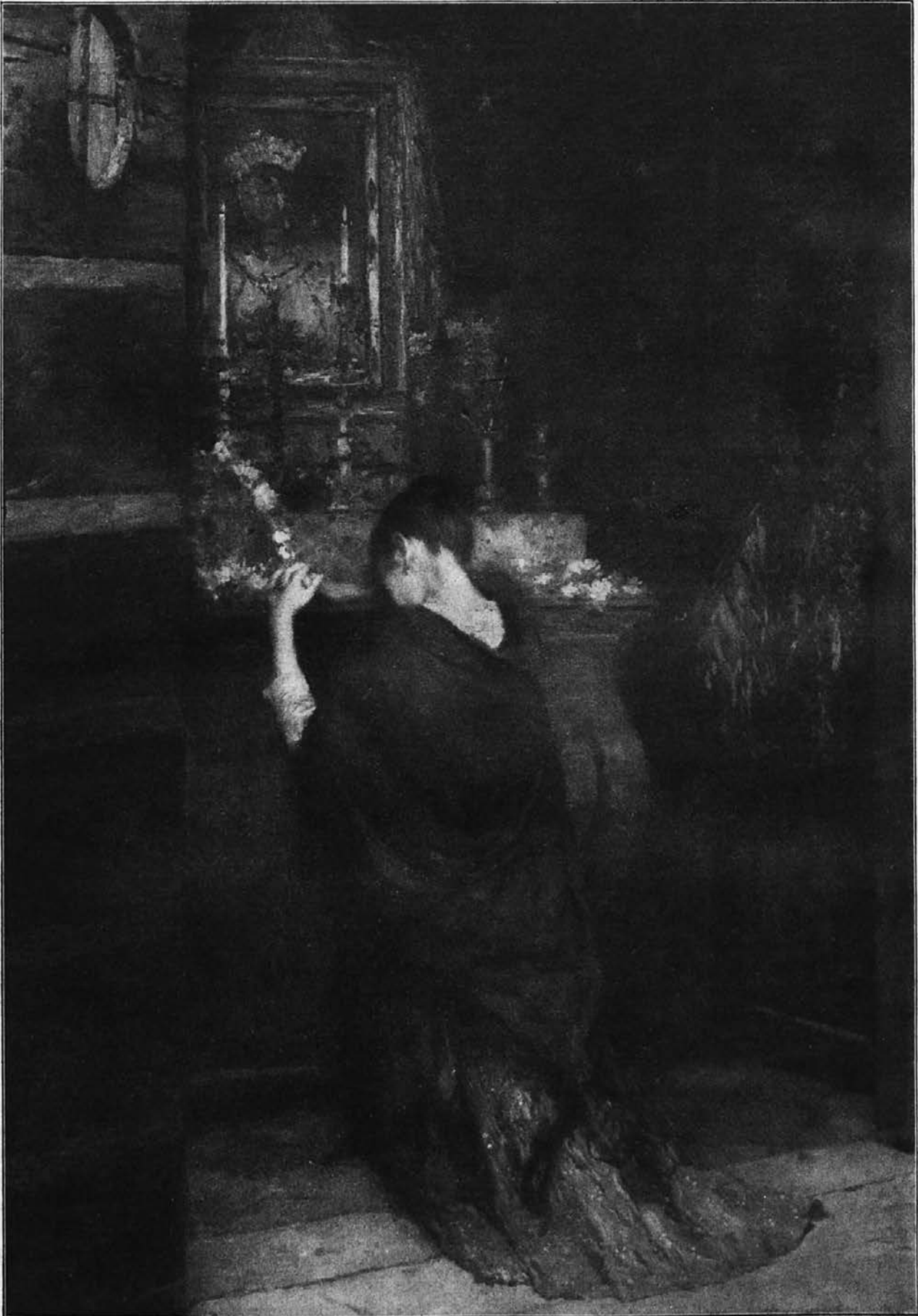
»Gospod Kržan Vam hoče nekaj povedati!« opozori Trdan komisarja.

»Prosim!«

»Nič, nič! Le glasno premišlujem, ali bodo segali piski iz Trdanove tovarne do mojega skromnega mlina.«

»Glejte, gospod komisar, kake skrbi ima gospod Kržan.«





Maurice Bompard.

Pred Marijo.

(Pariz, Luksemburški muzej.)

Komisar čuti, kam meri Kržan, čuti, kam cika Trdan. Da se jima izogne, stopi k inženirjema.

Za petami mu je Kržan.

»Teoretično bi bilo mogoče...« razlaga inženir Janku.

»Mislim na vse možnosti! Ko vzdignemo jez in poglobimo strugo za njim, da dobimo večji padec, bo možnost zastajanja vode radi Kržanovega jezja še večja ko sedaj.«

»Ju li čuješ?« Kržan je jezen sam nase in čaka prilike, da zaloti učenjaka, ko zineta besedo v njegovo škodo.

»Videli bomo in presodili, ko pridemo na Vašo komisijo!«

»Moramo že danes zahtevati jamstva za neovirano izvršitev naših načrtov in zoper škodo, ki bi nam utegnila pretiti od dolnjega jezja. Saj sami vidite, kako je!«

»Kako?« Kržan se skoro zadere.

»Za vsako dokazano škodo, ki bi nam jo povzročila preureditev Kržanovega jezja, zahtevamo odškodnino!« izjavi Janko komisarju.

»Še to zahtevajte, da Vam moram ob suši voziti od svojega mlina pred Vaš jez vodo, ki odteče izpod Vaših koles. Laže boste mleli!«

»Za povrnitev dokazane škode, ki bi jo povzročila preureditev Vašega jezja, boste porok! Tako določa zakon!«

»Ne bom!«

»Zakon Vas prisili!«

»Ali govori zakon le v korist Trdanovim? Kržan nima po zakonu nobenih pravic?«

»Že zopet začenjate! Premalenkosten je spor radi tega vprašanja! Čemu se razburjate? Poudarjam, le za dokazano škodo boste porok!«

»Razumem! In vem, kaj hočejo ujeti Trdani v to past! Vsega, kar jim ne bo prav pri mlinu, bo kriv moj novi jez!«

»Saj nismo Kržani!«

Janko ostro pogleda očeta in ga s pogledom opomni na obljubo.

»Niste Kržani, niste, Trdani ste! In inženirja imate, ki je ves Trdan!«

»Gospod Kržan! Sina mi ne boš žalil! Najmanj pred gosposko in na mojem!«

»Kaj sem rad stopil na tvoje, gospod Trdan? Kaj me niste prisilili?«

Komisar komaj zadrži izbruh Kržanove jeze in Janko komaj očetu z očmi dopove, kako neprimerno je vsako tako pričkanje.

Trdan povabi inženirja in komisarja in župana na prigrizek in kupico vina.

»Zato smo prišli sem, da, prav zato!« se dviga v Kržanu.

Komisar odloči: »Prvo je uradno delo!« In sili h Kržanovemu mlinu, sili k sestavi zapisnika. In vse

Trdanovo prigovarjanje ga ne omaje, Trden je celo, ko povabi Trdan Kržana, naj za hipec potlači mlinarska nasprotstva in vstopi ko сосед.

»Imam doma vina! In lačni pri nas tudi nismo, hvala Bogu!«

Pa zapolje po Trdanu: »Čemu bi se vračal h Kržanovemu mlinu? Ne grem!« Na svojem je človek sam svoj gospod in ima večjo oblast nad samim seboj in večjo zbranost in gotovost in premissljenost v besedah in mislih. Pri Kržanovih je pa ko na trnju. Pikre opazke, grdi pogledi preženejo človeku vso zbranost in trdno in dobro voljo.

»Morate z nami! Da čujete, kar napišemo v zapisnik! Da podaste svojo izjavo in stavite svoje zahteve! In podpišete zapisnik!«

»Naj Janko opravi!«

»Mlin ni moj!«

»Poslušajta me, gospoda Trdan in Kržan, po mlinih soseda in mejaša. Nagajata lahko drug drugemu...«

»Ne nagajam mu! Mu tudi ne morem, saj je njegov mlin pred mojim!«

»Kaj mislite, gospod komisar! Da bi mu nalašč nagajal? Janko, čuješ?«

»Vidita oškodovanje svojih koristi, kjer ga pravzaprav ni. Saj zakon natančno določa pravice lastnikov vodnih naprav in pravice mejašev. Ugovarjajta si, kolikor vama ljubo, zlasajta se — odločili bomo po zakonu, pravično, nepristransko, varujoč koristi i enega i drugega. Prihranil bi vama rad nepotrebna razburjenja in sitnosti, okrajnemu glavarstvu pa neplodno delo. Sporazumita se! Gospod Trdan, popustite! Povedali ste mi, da poprosite i Vi za vodo-pravno dovoljenje. Bojim se, da Vam ob priliki komisionelnega ogleda in razprave pri Vas povrne gospod Kržan, kar mu danes posojujete.«

»Povrne! Z obrestmi! To vem! Za obvarovanje svojih starih pravic, ki sem jih podedoval po očetu in jih zapustim sinu, za to mi gre! Ne za nagajanje!«

»Kaj povrnem z obrestmi! Ne pride mi na misel! Nagaja mi danes Trdan, ko mu ni sile. Ko bo obravnava pri njem, ki mi zapre vodo, kadar se mu vzljubi, tedaj ne bom smel ziniti besedice v obrambo svojih življenjskih koristi? Ali mislite na tak sporazum, gospod komisar?«

»O mlinarji, mlinarji!« Komisar pogleda inženirja ko v prošnji, naj mu pomore. In pogleda Janka vpraševaje. In pogled govori: Reci besedo, mladi inženir! Trdanov sin si sicer, ali izobražen človek si, in moraš kot tak motriti to mlinarsko trmo z nepristranskega, višjega stališča! Dopovej, vplivaj na očeta!

Janka je sram. Ali vpricho vseh ne more karati očeta in ga poniževati pred Kržanom.

»Popustite, gospod Trdan! Vaša zahteva po jamstvu za morebitno škodo je več ali manj zagotovljenje za vse slučaje, ki pa po mojih mislih in računih in



izkušnjah sploh ne bodo nikdar nastopili. Če popustite danes v tej malenkosti, bo zamižal tudi gospod Kržan pri Vaši komisiji na eno oko.«

»Oči bom moral imeti tedaj široko, široko odprt!«

»Čujete ga, gospod inženir! Moj rajniki oče je dovolil v svojo lastno škodo njegovemu očetu, da si je postavil mlin. Te vedne sitnosti in nagajanja ob vsaki priliki in zadiranja na Trdanove, to je zahvalal!«

»Dovolil? Kajpa! Ničesar ni dovolil, z vsemi štírimi se je upiral, prisilili so ga. To je pisano v dovoljenju, ki ga hranim za spomin na dobre sosede.«

»Kar ljudje pomnijo, stoji naš mlin. Rimski kamni so vzdani v jez. Od starih, prastarih pravic, ki jih ima že stoletja naš mlin, ne popustim ni za las, da me ne bodo preklinjali vnuki.«

»Vidite, gospod inženir! Samo Trdani smejo mleti in žagati in živeti! Gospod komisar, krivični so zakoni, ki so dovolili, da si je ob tej vodi poleg rimskega Trdanovega mlina še kdo drugi postavil mlinček in žagico.«

»Gospoda, moža sta, izkušena, razumna, razsodna, v vsej okolici spoštovana in uvaževana moža. Premislita trezno in brez strasti: ali ni za oba bolje, da vsak malo popusti in se zedinita?«

Komisarjev poudarek vendarle vpliva. Trdan pogleda sina, ko da išče pri njem sveta. Janko prikima očetu in se ozre na Kržana.

Kržan je opazil Jankovo pritrđitev. In ko da ga sam vrag moti, glasno podvomi: »Če je sporazum v tem, da ne bom smel pri komisiji pri Trdanu braniti svojih pravic in koristi...« pa mu zastane beseda.

Dospeli so do Kržanovega mlina. Komisar jezno vrže aktovko in spis in načrte na kamenito mizo in zmigne nejevoljno z ramama.

Trdanu je žal, da ga je premotil komisar z zvitimi besedami o sporazumu do Kržanovega mlina. Ko na žerjavici je človek pred mrkimi njegovimi pogledi na njegovi domačiji; ko pred sodnikoma je pred komisarjem in inženirjem, ki pišeta, pišeta... Molk, ki tišči zbrane, da ne bi motili komisarja in inženirja, je ko mračen napovedovavec ostre sodbe. Še z Jankom se ne more porazgovoriti. In ko v posmeh ponudi Cilka tudi njemu kupico vina. In da ne pokaže pred gospodo in mlinarji in mejaši, da bi se bal piti pri Kržanu, ko da je njegov sovražnik, mora prijeti za kupico. Pije ne, le v roko jo vzame in položi na mizo, pa že z dotikom čuti, da samega sebe ponižuje in sramoti. Kruha se niti ne dotakne, sklene, da se tudi kupice ne dotakne več, pa naj mislita gospoda in mlinarji in mejaši, kar hočejo. Pa ga sili in sili, ko nalašč ga sili Cilka in ko da ga hoče jeziti in dražiti s kruhom.

»Nisem lačen!«

»Saj ni za lakoto!«

»O, tudi za lakoto!« Kržan končno vendar razume ženina znamenja in pogleda na uro. »Gospoda,

kje je že poldne! Nagovorili, najezili in nahodili smo se! Moramo se okrepčati za vse, kar še pride. Jed bo mrzla. Napisala sta se tudi že, gospoda! Nehajta! Jejmo!«

Komisar je neodločen in vprašujoče pogleda inženirja. Inženir ni zoper. Mlinarjem in mejašem se ob Kržanovem kruhu in vinu nikamor ne mudi in menijo, da je dan za delo že tako izgubljen, in počakajo, četudi do večera.

»Saj sem rekel, čemu sem sploh prišel semkaj!« se zgane v Trdanu.

»Niti majhnega oddiha ne privoščiš gospodoma?«

»Česa ne privoščim?! Radi mene se gostite tri dni in tri noči nepretrgoma! Bedak sem bil, da nisem prej ostal v svojem mlínu.«

»Prvo je delo in dolžnost,« odloči komisar in se zopet pripravi k pisanju.

»Nikar, gospod komisar! Žlica in vilice več ali manj se pri naši mizi ne pozna. Zlasti danes ne! Vsaj ostaneš, gospod Trdan, in počakaš, da se gospoda okrepčata.«

»Ne ostanem!«

»Potem najprvo dokončamo zapisnik!«

»Ali, gospod komisar! Gospod Janko, reci, recite, gospod inženir Janko, recite očetu dobro besedo.«

Janko ne reče očetu dobre besede.

»Bog se usmili! Menda ne mislita, da smo radi vaju zastrupili jed?« vzdihne Cilka.

»Res! Prav praviš, Cilka! To mislita!«

»Tako si mislil ti, gospod Kržan, ko nisi prej hotel pri nas vstopiti na kupico vina.«

Janko je ves rdeč in nemiren.

»Počakajte, gospod Trdan! Vašo izjavo zapišem v zapisnik. Podpišete jo! Potem greste, če nočete ostati do konca razprave.«

»Povedal sem že, kar zahtevam.«

»Ne ugovarjajte Kržanovi napravi, le za vsako dokazano škodo, ki bi jo radi nje morebiti utrpeli pri svojem mlínu, zahtevate odškodnino. Tako napišem.«

»Ugovarjam!«

»Ne pristanem na to!«

Hkrati bruhneta iz sebe i Trdan i Kržan.

»Ne bodita vendar! Saj sta moža! Trdanova pravica je, da navede v zapisniku svoje zahteve. Vi podaste pozneje svoje pripombe k tem zahtevam. Odločili bomo na okrajnem glavarstvu po pravici in zakonu, če se nočeta pobotati in sporazumeti.«

»Kaj bi sploh pisali tako smešne zahteve! Da sem gornji mlinar, bi me bilo že iz moškega ponosa in časti sram zahtevati kaj takega.«

»Zbogom!«

»Počakajte, gospod Trdan! Tu podpišite! Vašo zahtevo sem napisal!«

»Gospod komisar! Rekel sem, da ne pristanem na to! Zakaj ste napisali?«

»Povedal sem Vam, da je Trdanova pravica, staviti svoje zahteve!«

»Rekel sem, da ugovarjam! Pa ste napisali, da ne ugovarjam!«

»Ne koristilo bi Vam, da tudi ugovarjate. Braniti ne morete Kržanu, da izrabi po svoji volji svojo vodno moč. Za morebitno škodo, ki bi jo trpeli radi tega, ste se pa že tako zavarovali. Le prečitajte do konca, kar sem zapisal.«

»Ugovarja! Gornji mlinar dolnjemu! Vodo izza svojega mlina bi napeljal nazaj pred jez, da more. Le da bi mi škodoval in me dražil!«

»Nehajte, nehajte, ljudje božji!« Kržanka je vsa v skrbeh. Iz juhe, ki jo je prinesla na mizo, se niti kadi ne več. »Mrzla bo!« In skuša prisiliti komisarja, da bi zajel.

Trdan si je prečital, kar je napisal komisar. Pa se ne more odločiti, da bi podpisal. V zadregi pogleduje sina.

Janko pristopi in preleti s pogledom vrstice. »Podpišite!« reče.

»Le naj podpiše! Če pa bo držalo, kar podpiše, je drugo vprašanje. Da na to ne pristanem, vem!«

Trdan podpisuje svoje ime.

»O tem bomo še razpravljali! Gre za to, da gospoda Trdana ne zadržujemo predolgo.«

Trdan odlaža pero.

»Vprašanje je tudi, če jaz podpišem zapisnik, v katerega ste napisali tako smešno zahtevo.«

»Zapisnika o svoji komisiji ne podpiše!« Trdan se sili, da se porogljivo nasmehne.

»Dovolite, gospod komisar, da si ogledam to izjavo, ki bo poznim rodovom pričala o bistroumnosti dobrega mojega mejaša Trdana.«

Trdanu je preveč. »To je zato, ker mu je spodletelo, da bi obesil svojo hčerko mojemu sinu inženirju!« pojasni komisarju.

Ko strela udarijo besede v Kržana. Cilka obledi. Kržanka odreveni. Janko je ves rdeč v obraz. Sram ga je zase in za očeta. Župan stopica z noge na nogo in je v zadregi. Tastu ne sme reči ostre besede, pred ljudmi mora biti župan, ki sta mu tast in Kržan enako pri srcu. Mlinarji in mejaši se spogledajo in razumejo. Še inženirju in komisarju je nerodno.

»Ti!« Hripavo se iztrga Kržanu iz grla. Divje pogleda Trdana in krči pesti.

Janko in župan skočita med Trdana in Kržana.

»Pojdiva, oče!«

Trdan se obotavlja, ko da kipi tudi po njem volja do boja.

Janko ga prime pod pazduho in ga siloma potegne s seboj. V sramu se niti ne poslovi od inženirja in komisarja.

»Si ga videl? Si ga slišal? Dreza in dreza vame, zbada me in zbada, zaletava se vame! Nastavil sem mu nož! Sam si je kriv, da se je nabodel!«

»Oče, čemu me sramotite pred ljudmi? In samega sebe?«

»Sramotim? Sebe, tebe? Sinko, učen si, tega pa vendar ne razumeš! Če se branim zbadanja neslanega Kržana in mu zaprem sapo z besedo, ki ga skeli, ali je to sramotenje samega sebe? Da sem molčal, bi te sramotil! In sebe! Kaj bi si le mislila o meni komisar in inženir?«

»Mislila bi, da ste modrejši ko Kržan!«

»Lepe pojme imate učeni ljudje o časti. Na pikre molči, puščicam nastavi hrbet, poniževanje sprejmi smehljaje...«

»Da, smehljaje! S tem bi dosegli več ko z razburjenjem in izbruhi, ki so Vas le smešili.«

»Pa bi zinil ti kako, učeni sin! Pa si molčal ko riba. Na vse, kar je letelo na Trdane, nisi zinil ni črne ni bele. Dopusiš, da smeši očeta pred gospodom in vsemi mlinarji in mejaši; sramovati se očeta pred gosposko — take učenosti ne razumem.«

»Kakor hočete! Priznam, sram me je bilo za Vas! Da ste hoteli po mojem, bi bilo drugače.«

»O Bog, o Bog, kaj sem zagrešil, da me tepeš po sinu najmlajšem?«

»Ne tepe Vas Bog! Vaša lastna trma Vas tepe.«

»O Bog! To moram slišati iz ust najljubšega sina! Čemu si mi dal takega sina?«

Janko je ozlovoljen in ga ne gane očetov vzdih.

»Ali me je motil sam vrag, da sem ga poslal studirat? In mi vso mojo skrb in dobrote vrača na stare dni z nespoštovanjem!«

Tudi te besede ne ganejo Janka.

»Najhujše pa to: Zmešal mi je glavo s svojimi načrti. Bedak grem za njegove načrte po kostanj v žerjavico — v zahvalo ga je lastnega očeta sram. In ga pusti na cedilu.«

»Da Vas ne grize vest? Tako ste zgovorni ko še kmalu ne. Ko mirno in na samem premislite, mi pritrдите.«

»Nikdar!«

»Ni mi do tega in Vas tudi ne bom prosil za to. Škoda tudi, da bi premišljevali o tem na samem. Premišlujte rajši in pretehtajte in izračunite, koliko ste pridobili z današnjim nastopom za našo stvar. Kaj si misli komisar? Kaj inženir? Kako Vam bo vrnil Kržan?«

»Meni, meni bo vrnil? Kdo pa mi je zmešal glavo z mislimi na turbino, električno in tovarno?«

»Hotel sem po svojih močeh dati domu, kar sem mu dolžan. Da sem vedel, da bo tako, ne bi nikdar črhnil ni besedice o vsem tem. Do grla in še čez sem že sit vsega tega!« In Janko zapusti razburjenega in jeznega očeta in odhiti v podstrešno sobico.

Trdanki je do joka hudo. Še zmenita se ne mož ne sin za klice k jedi. In na prijazne besede ne odgovarjata, ko da jih ne čujeta. Janko ne odpre vrat tudi na prošnjo, ki jo spremljajo ihteci vzdih. Ko



zmešan teka mož okoli žage, teka po poti proti Kržanu in nemirno nekoga pričakuje. O Bog, kaj je prinesel Janko z Dunaja v mirni Trdanov mlin?

Tudi za večerjo se ne zmenita ne oče ne sin. Janko ne odpre vrat niti na mile Katičine prošnje, niti na modro Tonetovo besedo, niti na materin jok. Odpre pa jih, ko udarijo po njih trde očetove pesti. Da jih ne odklene, bi se vdale v tečajih in pri ključavnici tem železnim udarcem.

»Dovolili mu bodo! Tako je povedal komisar!« pravi Trdan v temno sobo.

Vznemirjen, mrk in ozlovoljen se naslanja Janko na omaro. »Ko da bi mogli zabraniti, na kar ima pravico! Vprav zato je treba razbijati po vratih ko s stopami. Ali so vrata kriva?«

»In če vse razbijem!« Trdan udari po mizi, da odskočijo načrti, da odskočijo knjige in se zavalijo na tla. »Z menoj, z očetom, ki te je rodil in studiral, boš govoril drugače.«

Vžigalica v županovi roki je ugasnila. V temi ne vidijo drug drugega. Do groze mračen je molk v trdni temi.

»Prižgi svečo, zet!«

Župan uboga.

»Resno besedo izpregovorimo. Kržanu dovolijo. Prehitel nas je. Pa nima pri hiši inženirja! Razsvetli svoj mlin in žago prej ko mi! Čemu te imamo? Povej! Čemu smo te studirali za inženirja? Povej! Da boš zaničeval in se obregal ob lastnega očeta, delal pa ne po njegovi volji? Zato?«

Molk, napet, mučen molk.

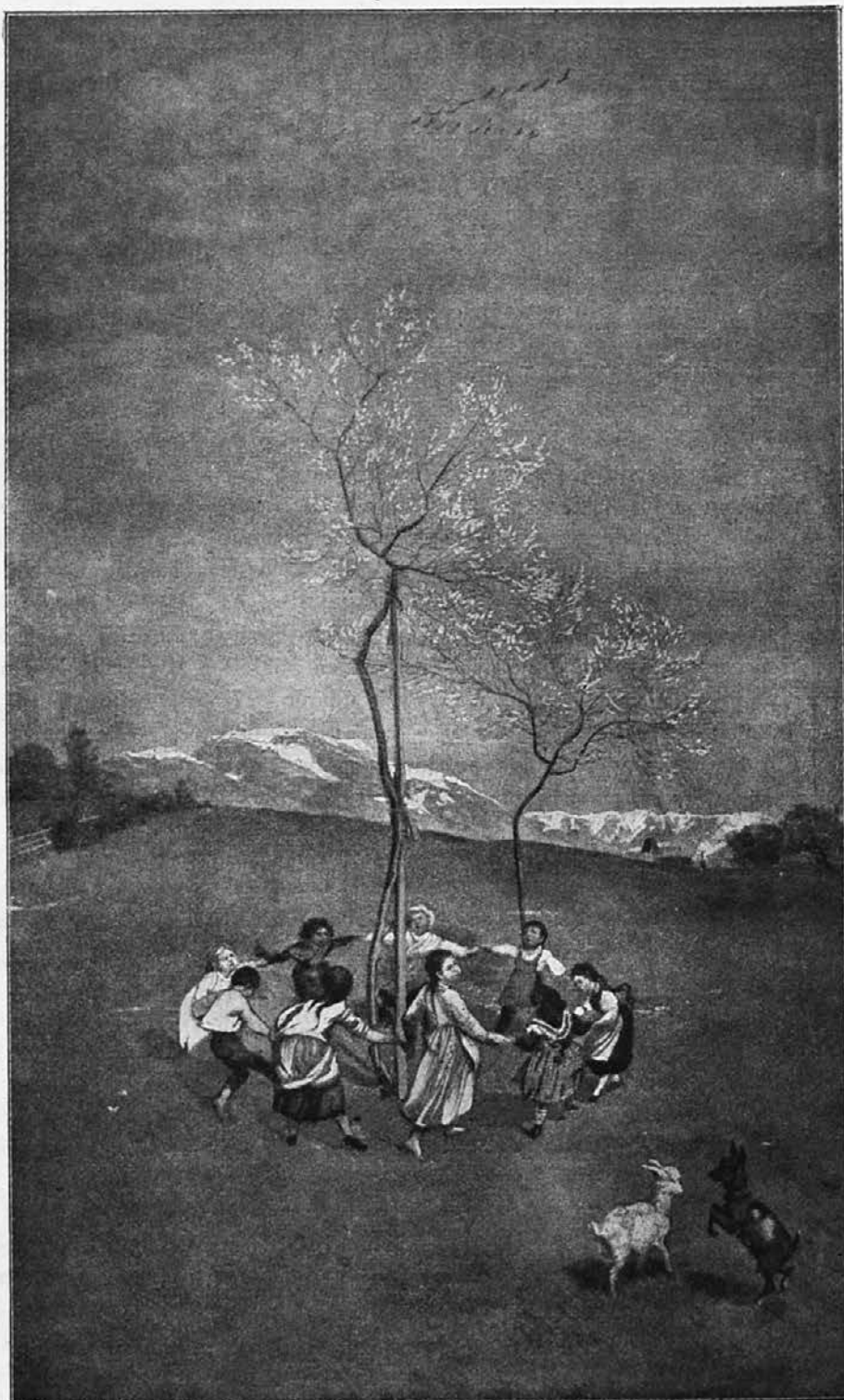
»Pravi, da nekaj razume in zna. Kaj zna? Kaj razume? Vsak kamen v jezcu pozna, vsak kamenček v vodi pozna od mladih nog, za inženirja ga kličejo, pa ne nariše načrtov, da bi jih mogli nesti na glavarstvo in prositi za komisijo. Tuj inženir je pri Kržanu v nekaj dneh dovršil vse. Naš pa mečka in mečka in meri in premišlja in ne pride nikamor in ne more nikamor.«

Vzkipi v Janku. S plamtečimi pogledi stopi pred očeta. »Da ne morem nikamor? Hotel nisem! Nalašč nisem hotel in sem Vas zadrževal!«

»Tako! Nalašč!« Trdan dvigne desnico, pest se mu krči.

Župan priskoči, da prestreže udarec.

Ko kip miren stoji Janko ob očetu.



Hans Thoma.

Pomlad.

Pest ne pade na sina, na mizo udari, da se prevrne sveča.

Župan priskoči, da jo dvigne in pogasi plamen, ki liže po načrtih in papirjih.

Trdana se ne zmenita za plamen.

»To je moj najljubši sin! Živo vodo je našel in je prinesel...« Nekaj, kar je podobno zlokobnemu grohotu, grgra Trdanu iz grla.

Janka strezne strahotno grgranje. »Vsega Vam nisem povedal. Nalašč sem čakal z načrti. V negotovost Vas nisem hotel potegniti. Poznata graščinske gozdove po teh hribih? Ali vesta, kdo jih kupi? Ne vesta! Slutim, vem, kdo jih kupi. Poznam nekoga, ki bo imel besedo pri nakupu. Tisti mi je namignil, da premišljajo, kako bi jim bolj kazalo: Postaviti lastne žage ali skleniti pogodbo z žagarjem, ki bi jih mogel zadovoljiti i glede časa i v načinu obdelave njihovega lesa. In ki bi ga — če treba — vzeli v svojo družbo.« Janko pomolči.

V Trdanovem grlu je zamrlo grohotno grgranje. »Razumeš, župan?« vpraša mirno. Ne gleda na sina, v zetove oči je zapičil svoj oster pogled.

»Zdi se mi!«

»Graščinski gozdovi!« Trdan zatisne oči, ko da hoče v duhu preceniti vse tisto silno bogastvo tam po hribih in dolinah, tam po vsem tistem neizmerem kraljestvu, koder še ni pela sekira, kar pomnijo ljudje. Smreke, da bi se merile z zvonikom farne cerkve! Hrasti, da bi enega ne naložilo pol vasi na svoje vozove in odpeljalo. Bukve, da bi z eno kurilo vso zimo sedem družin. Macesni — lepota za pogled, strast za žagarja, veselje za kupca. »Pa je upanja...?« vpraša plaho, ko da še ni mogel v vsej obsežnosti objeti z mislimi vsega tistega neizmernega bogastva in se ne more v glavi udomačiti in v srcu ogreti

misel, da bi vsi ti ogromni graščinski gozdi romali k Trdanovi žagi.

»Mislite, da bi zmagali s svojo sedanjo žago in jih mogli zadovoljiti v času in po načinu žaganja?«

»Turbina bo gnala pet, deset, dvajset žag in žagic! Tekle bodo žage dan in noč, mesece, leta.«

»Stopnjema, po malem, vse na gotovo...«

»Čuješ, župan?«

»Čujem!«

»In kaj praviš k temu?«

»Če bi se nam posrečilo, da sklenejo z nami pogodbo... Graščinski gozd... Bog, saj tam je za sto let lesa in sekanja...«

»Je upanja, Janko?«

Sam Janko se mora čuditi, odkod sedaj tak zvok iz grla, iz katerega je pred hipi hroplo grgranje. »V prihodnjih dneh povem! In ko povem, Vam izročim načrt, prej ni minute. In načrt bo tak, kakršnega mi je narekovala pamet, ne samo srce! Z mirno dušo lahko podpišete pogodbo — tak bo načrt! In brez strahu pred časom, kdaj razreže žaga zadnji hloed iz graščinskih gozdov — tak bo načrt! Tak bo — ali nikakršen! Hočem reči: Ali si poiščite tujega inženirja!«

»Si slišal, župan?«

»Slišal sem!«

»In poveš zetoma, trgovcu in gostilničarju?«

»Še nocoj!«

Janku ni do priznalnih očetovih in občudovalnih svakovih pogledov.

(Dalje prihodnjic.)



## Narcise.

Srebrno jezero narcis  
v rahlem vetru podrhteva,  
sladko pesem ptička peva  
lahno dvigajoč se v vis.

Prameni solnca kot zlato  
biserno pojé gladino,  
vonj omámen v sinjino  
cveti nebesno lijó.

Trenutka radost, žitja slaj  
pómład po zemljici trosi,  
duši razigrani nosi  
zemlje kras, neba sijaj.

*Fran Pogačnik.*

## Tiho tone v noč...

Tiho tone v noč  
moje duše vzdih  
kot trepetajoč  
plamen plah in tih.

Dahne v speči vrh,  
v listju zašumi:  
tisoč drobnih strun  
v gnezdih se zbudi...

O srebrni šum  
vzdramljenih višin —  
plameneči vzdih —  
mladih dní spomin!

*Gliša Koritnik.*

## Majnikova.

Kam si se, oko, zazrlo,  
kaj si se, srce, odprlo  
zopet staremu spominu  
ali novi radosti?

O, tako posije solnce  
v tiho, zabljeno kapelo,  
v skrito samostansko celo  
kakor v moje srce maj —

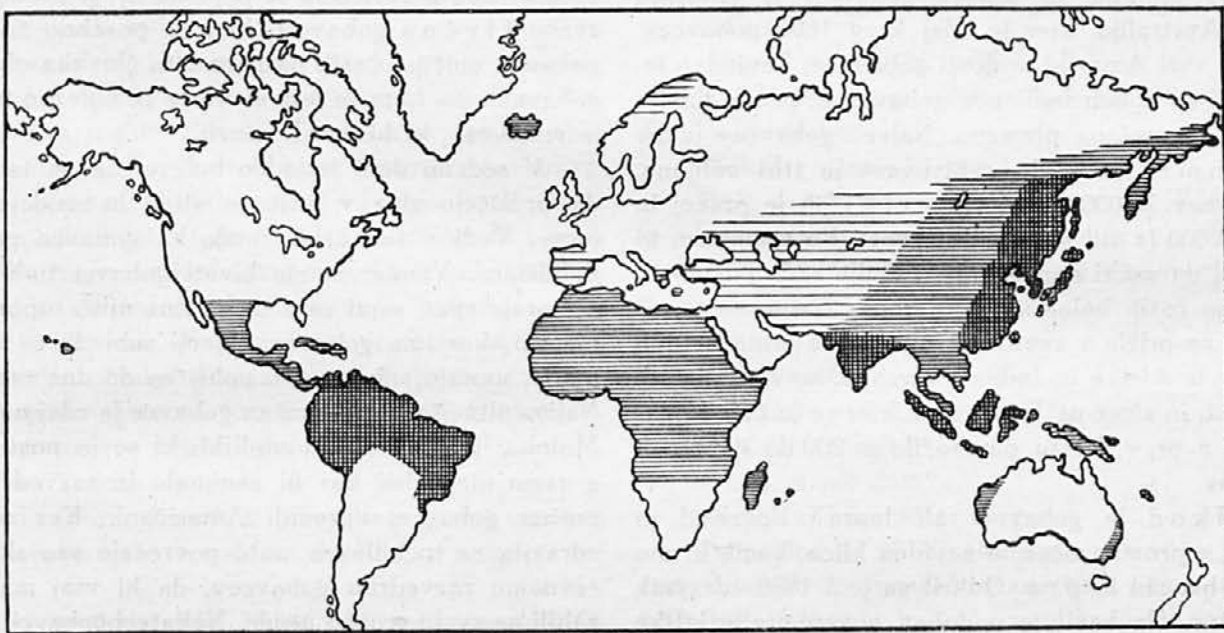
*Janez Pucelj.*



## O gobavosti.

**Z**e leta in leta se borijo vsi kulturni narodi zoper grozno kugo, ki sicer dandanašnji nima več toliko moči, ki je pa vendar še niso zatrli. To je gobavost. Gobavost je huda bolezen, ki uničuje telo in dušo. Traja po deset in deset let, povzroča bolečine, razjeda telo in raste venomer dalje in dalje. Najbolj grozno je pa to, da gobavci največ duševno trpijo. Res je močna volja človeštva dosegla že lepe uspehe glede zdravljenja te kuge. A koliko je bilo žrtev pri tem! Koliko jih je pomrlo in koliko si uničilo živce! Tisti, ki so bolni na duhu, torej umobolni, pač

Ljudje so opazili, da ima dotični nekakšne debele vozle na koži. Nezaupno so ga ogledovali, se ga izogibali in — naznanili. Prišli so pregledovavci, ga preiskovali in odvedli. Nič ni pomagalo, ne denar ne dostojanstvo ne prošnje. Odvedli so nesrečneža v bolnišnico na poseben način, z raznimi ceremonijami — saj je bilo to slovo od sveta za zmeraj! »Mrtev si za svet!« — to je bilo navodilo, ki se ga je moral držati gobavec vse življenje. Imeli so stroge odredbe, kako so morali živeti gobavci med seboj v bolnišnicah in kako so smeli občevati z zdravimi ljudmi. V bolnišnicah so imeli gobavci veliko pravic. Vsak teden so



S črticami označena ozemlja so tista, kjer se še danes širi gobavost.

trpijo, vendar se ne zavedajo, da so zavrženi od človeške družbe. Gobavci pa vedo, da ne bodo nikoli več živeli tako kot drugi ljudje, in se zavedajo, kako umirajo polagoma in so res živi mrtveci.

Že iz starega zakona, iz četrte Mozesove knjige, zvemo, kakšne odredbe so obstajale zoper gobavce in koliko je bilo tedaj gobavcev. Tudi iz spisov drugih starih narodov, Indov, Egipčanov, Grkov in drugih, zvemo, da so morali živeti gobavci strogo ločeni od drugih ljudi in je bilo to samo po sebi umevno. Da so izločili gobavce iz človeške družbe, to je bilo edino sredstvo za pobijanje gobavosti. In še dandanašnji nimamo boljšega sredstva, ker tudi danes nimamo zdravila zoper gobavost, kakor ga niso imeli pred 6000 leti! Če smo še v tej dobi tako prestrašeni, kadar zaslišimo kaj o gobavcih, izvira odtod, ker je bilo v srednjem veku toliko gobavcev. Tedaj je bilo na stotisoče gobavcev in 20.000 bolnišnic je bilo le zanje, od teh samo na Francoskem — 2000! Kaj so storili v srednjem veku, če je postal kdo gobav?

se zbrali in imeli nekakšen »kapitel«. Tedaj so se razgovarjali o skupnih potrebah, izvolili poseben odbor in mojstra in mojstrico gobavcev. Ti mojstri so upravljali bolnišnico, jo zastopali in predsedovali zborovanjem. Odgovorni so bili tudi javnim oblastem in so morali paziti, da so se v bolnišnicah strogo izvajale vse odredbe. Moški so živeli zase in ženske zase, poročiti se niso smeli.

Gobavci so delali na polju in travnikih, če jim je dopuščala bolezen. Tako so imele časih bolnišnice gobavcev velika posestva, ki so jim jih darovala mesta ali bogate družine.

Če so bili gobavci zunaj bolnišnice, so imeli posebno obleko in klopotec, ki so z njim svarili ljudi, da se jim ni kdo približal in se tako okužil. Gobavcem so stregli menihi, časih so se celi redovi — na primer lazaristi — posvetili samo oskrbovanju gobavcev.

V 14. stoletju je gobavost nekoliko popustila. Prav tedaj pa so se pojavile razne spolne bolezni in kožna jetika — in so vse to imenovali gobavost.

Prava gobavost, lepra, je v naši dobi redka prikazen v — Evropi. A po drugih delih sveta je je še zmeraj dosti. Največ gobavosti je v Rusiji in v novejšem času so našli še 500 novih primerov. V skandinavskih deželah (na Švedskem in Norveškem) je vedno nekaj gobavcev. Dalje jih je 80 v Siciliji (Italija), 800 na Portugalskem, 500 na Francoskem, 700 na Grškem (na otoku Kreti) in 4000 na Turškem. Bolnišnice za gobavce pa imajo tudi še na Grškem, Norveškem, v Islandiji, na Španskem in Romunskem. V Nemčiji jih ni nič. — Že od nekdanj pa je v Aziji mnogo gobavcev. Glede Kitajske in Indije niti ne moremo določiti njih števila; vemo le to, da je ondi po več tisoč gobavcev. Cochinchina jih ima 4000, Japonska pa 16.261! (11.669 samo moških!) Sredi 19. stoletja so zanesli gobavost iz Kitajske tudi v Avstralijo, kjer je zdaj krogi 1600 gobavcev. Tudi po vsej Ameriki je dosti gobavcev. Zanimivo je, da ni bil še noben Indijanec gobav, pač pa so gobavi zamorci in mešana plemena. Največ gobavcev je pa v Kolumbiji: vseh prebivalcev je štiri milijone, a gobavcev 20.000! Tudi v Afriki jih je precej in sicer 13.000 (a zdi se, da jih je več). Po vsem tem bi sklepali, da vsi ti narodi toliko trpijo radi gobavosti, kakor so časih belokožci v Evropi.

Ko so prišle v svetovni vojni razne armade tujih vojakov iz Afrike in Indije v Evropo, so zanesli tudi gobavost, in sicer na Francosko, kjer se je število gobavcev, n. pr. v Parizu, pomnožilo za 200 do 300 novih primerov.

Odkod je gobavost ali lepra? Povzroči jo majhna, s prostim očesom nevidna klica, bacil, ki mu pravijo bacillepre. Odkril ga je l. 1880 zdravnik Hansen. Ta bacil je podoben povzročitelju jetike ali tuberkuloze in je podoben majhni paličici in ima tudi podobno barvo kakor bacil tuberkuloze. Polno bacilov lepre je dobiti v vozlatih oteklinah na koži, dalje na obolelih udih; a največ in vedno živijo ti bacili v nosu in slini. Zato se ti bacili širijo s kihanjem in kašljanjem.

Zdi se, da ima gobavost samo človek. Zato je silno nevarno, če zbolí kdo za gobavostjo v prostorih,

kjer je več ljudi skupaj, n. pr. v jetnišnicah ali prisilnih delavnicah. Tak primer je bil n. pr. v jetnišnici v Novi Kaledoniji (v Ameriki). Nekaj jetnikov se je od domačinov nalezlo gobavosti. Kakor blisk se je razširila bolezen — in še danes je tamkaj 1600 gobavcev!

Dolgo časa traja, preden je bolezen vidna. Časih preteče po tri, pet ali tudi deset do petnajst let, preden spoznajo, da je kdo gobav. Trdijo pa tudi, da more preteči štirideset let, da biva v človeku gobavost, a se še ne prikaže na dan.

Na dva načina se pojavlja gobavost. Največkrat nastanejo otekline na obrazu in udih. Te se izpremenijo v grde rane, ki tako izmaličijo obraz, da so takim obrazom dejali v starem veku »levji obraz«. Bolj poredkoma se pojavlja drugi način, takozvana živčna gobavost, kjer se posebno živci popolnoma uničijo. Časih pa napadeta človeka obe vrsti gobavosti. — Leta in leta se vleče ta bolezen in malo je gobavcev, ki bi kmalu umrli.

V sedanji dobi izsledijo bolezen le na ta način, da preiščejo sluz v nosu in slino in najdejo bacil lepre. Tudi v teh časih imajo za gobavce posebne bolnišnice. Vendar smejo bivati gobavci tudi doma, a morajo spatí sami zase in ne sme nihče uporabljati ničesar, kar ima gobavec v svoji sobi. In če dotični umrje, morajo sobo in vse pohištvo do dna razkužiti. Najimunitnejša bolnišnica za gobavce je zdaj na otoku Molokai (na Havajskih otokih), ki so jo postavili in z vsem mogočim, kar bi zanimalo in razvedrilo nesrečne gobavce, opremili Američani. Ker nimamo zdravila za to bolezen, zato posvečajo vso skrb duševnemu razvedrilu gobavcev, da bi vsaj malo pozabili na svojo grozno usodo. Nekateri gobavci zbirajo razne podatke in knjige o tej bolezni in iščejo, dan na dan iščejo poročila, da so že kje iznašli kak serum zoper gobavost. In vsi drugi gobavci — in z njimi tudi ves kulturni svet — upajo, da pride dan rešitve tudi za te žive mrtvece. Saj je dandanašnji vse v razvoju in je tako silno napredovalo človeštvo v tehniki in drugih področjih. Pa da bi bila gobavost edina točka, ki ji človek ne bi mogel do živega?



## V setvi.

Veselo solnce vzhaja,  
kmet že pred njim vstaja,  
na njivo pohiti.

In orje, orje, seje,  
da se sam sebi smeje,  
tako od rok mu gre.

In ko je vse zorano,  
ko vse je posejano,  
domov odpravi se.

Domov grede zapoje  
si pesmice po svoje,  
od radosti kipi.

Škrjanček z njim gre v zraku,  
prilaga mu h koraku  
in z njim se veseli.



# Moj mali Hlaček.

Napisal André Lichtenberger. (Nagrajeno od Francoske akademije.)

S pisateljevim in založnikovim dovoljenjem prevel Jožef Ovca.

## VIII. Mali siromak,

**H**laček se igra na bregu. Precej za mamino vilo je prijazno, majhno obrežje, prav majhno: skoraj nihče ne prihaja tjakaj. Hlačku dovoljujejo, da se tam igra popolnoma sam, in mu le branijo, da bi hodil preblizu morju. Pa saj Jana sedi na vrtu in včasih neopazno malo pogleda za njim.

Hlaček je vzel lopato s seboj. Napravil je velikansko luknjo in velikanski hrib: skoraj tako visok, čeprav ne popolnoma, kakor velike skale, ki se kopljejo v vodi ali spijo na pesku.

»Gospod Hlaček, pridite brž po svojo malico!«

Hlaček spleza po pobočju in dobi od Jane kos čokolade in rogljič. Potem se vrne k svojemu hribu. Stojé jesti je pusto. Hrib se bo spremenil v naslanjač. Hlaček sede nanj in vtakne noge v luknjo. Potem jame drobno obglodavati svojo čokolado. Zabava se s tem, da vtiska vanjo z zobmi razne like. To je zelo smešno.

Kaj pa je to? Pred Hlačkom je nekaka senca. Hlaček dvigne nos. Majhen deček je. Zelo umazan je in ima grdo obleko. Obraz mu je čisto črn in roke tudi. In pod nosom mu je nemarno rdeče. Hlaček zamahne grozeče s svojo lopato:

»Proč pojdi!«

Mali deček si zasloni oči s komolcem; umakne se tri korake in nato sede na tla Hlačku nasproti ter ga gleda.

Hlaček gloda dalje in ga tudi sam opazuje. O, njegova Jana ga gotovo ne nadleguje vsako jutro s tem, da bi ga umivala in z milom drgnila od glave do nog! On je bolj srečen. In vendar tudi ne: Hlaček je gospod in velik fant. Umivati se je zoprno, a snažen bití je dobro. Kako je grd, ta mali deček!

»Ti si pa lepo umazan, kaj?«

Mali deček povese oči, potem jih zopet dvigne in se prične neumno režati, a ne odgovori. Neprestano presiplje pesek iz ene roke v drugo. Pa zdi se, da ga to ne zabava posebno. Neprenehoma gleda Hlačka, ki pravkar končuje svoj rogljič.

Hlaček ogleduje malega dečka. Sledi njegovim očem in vidi, da gleda v konec rogljiča. Trikrat poskusi tako, in ko se prepriča, da se ne moti, pravi:

»Takle rogljič je dober, kaj?«

In si zatlači ostanek v usta.

Mali deček nekaj žalostno zagodrnja.

»Ali si ti že malical?«

Mali deček ga gleda z brezumnimi očmi. Hlaček ponovi vprašanje:

»Ali si že malical?«

Mali deček odkima.

»Torej pojdeš zdaj k malici?«

Mali deček gleda v tla. Roko si napolni s peskom in ga prične nanovo presipati ter zopet odkima z glavo.

»Ali danes ne boš malical?«

Mali deček ne odgovori, toda Hlaček razume, da je uganil.

»Torej si si včeraj pokvaril želodec?«

Mali deček ga debelo pogleda. Beseda »pokvaril želodec« mu razgrinja neslutena obzorja. A še vedno odkimava z glavo.

»Ali te morda trebuh boli?«

Tudi ne.

»Morda pa nisi bil priden?«

Mali deček zopet široko odpre svoje neumne oči. Tudi tako ne bo.

»Zakaj potem nisi dobil malice?«

Mali deček pljune na tla, kar se Hlačku zelo upira, se praska z eno roko po glavi in večji del druge zatlači v nos. Iz grla mu prihajajo glasovi, ki jih je težko razumeti.

»Ti niso nič dali?«

Deček potrди.

»Zakaj pa nisi mame prosil?«

»Saj sem prosil.«

»Pa ti ni nič dala?«

»V hiši ni bilo ničesar več.«

Ta novica se zdi Hlačku nemogoča. Čemu so potem shrambe in omare? Kadarkoli odpro tisto na hodniku ali tisto v kuhinji, se pokaže mnogo dobrih reči. To ni mogoče. Mali deček je lažnik. Njegova mama mu je rekla, da ni ničesar več, ker ga je hotela kaznovati. Hlaček mu pravi strogo:

»Priden nisi bil. Kaj si naredil?«

Mali ga gleda z debelimi očmi in ne razume. Nič odgovora, Hlaček postaja nestrpen:

»Si bil sladkosneden? Si bil nevljuden? Si razjezil Miss? Nisi znal povedati povesti?«

Zmerom ne.

»Nisi ubogal?«

»Jaz delam, kar hočem. Nihče mi nič ne reče.«

Kaj pa naj potem pomeni vse to? Hlaček postaja jezen in začne znova:

»Zakaj torej nisi dobil malice?«

Deček odgovori zopet vdano:

»V hiši ni ničesar več.«

Torej je le res. Hlaček strmi. Kako je to mogoče? Kako, da bi kakšna mama ne mogla ničesar dati jesti svojemu malemu fantku?

»Potem si lačen?«

Izraz v očeh malega dečka je tak, da se ni mogoče zmotiti.

»Če bi bil vedel, bi ti bil dal malo od svojega rogljička, ker jaz nisem bil lačen. A zdaj sem vse snedel, razumeš?«

Mali deček vdano pokimava z glavo. Zelo dobro je razumel.

Hlaček nekoliko razmišlja. Slednjič mu stavi zanotano vprašanje:

»Pa zakaj ni nič v shrambi pri tvoji mami?«

»Nimamo shrambe.«

To je čudovito.

»In v omari?«

»Oče ne zasluži mnogo. Mati je bolna z malim bratom. Tako imamo eno figo za jesti.«

Eno figo za jesti — kako grda beseda! Hlaček ve, da se ne sme pogovarjati s slabo vzgojenimi otroki. Že hoče oditi, toda radovednost je močnejša.

»Zakaj tvoj očka ne kupi kaj, da bi jedli?«

»Presneto, ker nima denarja!«

To je že razlog. Pa ne: Tereza mnogokrat kupuje brez denarja, da zapisati na mamin račun.

»Reci, naj vpišejo v knjižico.«

Deček odkimava. Zdi se, da to ni mogoče. Zopet jame presipati pesek med prsti.

Hlaček je prevzet od začudenja, ki že meji na grozo. Dobe se torej otroci, ki niso hudobni in ki jim njih mame nimajo dati kaj jesti? Kaj pa misli ljubi Bog? Ali je to mogoče?

Hlaček izprašuje dalje:

»In ali prosi tvoj očka vsak dan ljubega Boga, da bi vam dal vsakdanjega kruha?«

Zdi se, kakor da mali ni razumel.

Hlaček ponovi vprašanje.

»Mislim, da ne.«

Hlaček vzdihne. Zdaj je odkril vzrok skrivnosti.

A to je zelo slabo.

»Kako? Tvoj očka ne moli?«

»Mislim, da ne.«

»Ne govori nikoli o ljubem Bogu?«

»Mislim, da ne. Morda včasih, kadar je jezen.«

Čudna prilika za molitev.

»Kako pa pravi?«

»Strela božja! pravi in grozno kriči.«

Hlaček razmišlja. To pač ne bo dobra molitev. Mama ga ni nikoli učila, da bi tako molil. Pa veliki ljudje morda...

»In ti, kako pa ti moliš?«

Mali deček se začne potuhnjeno smejati in ne odgovori.

»Povej, kako ti moliš!«

Mali deček se še vedno hahlja. Slednjič pravi odločno:

»Vse to o ljubem Bogu so čenče.«

Hlaček obstane ves prepadel. Vse to o ljubem Bogu da so čenče? Ta ljubi Bog, h kateremu ga je mama naučila vsak večer moliti; on, ki brani, da se nič hudega ne zgodi njegovemu očku tam daleč na

velikih morjih, kjer plove; on, ki daje Hlačku vsakdanjega kruha, sladke mezge, sirovega masla, kolačev in čokolade...! Hlaček čuti, kako mu rdečica stopa v obraz.

Ni mu do potrpežljivega razpravljanja. Lopatico pograbi in krepko mahne z njo proti glavi dvomljivca, ki udarec mirno sprejme z dvignjenim komolcem ter skili k njemu začuden in presenečen.

»Ti si hudoben in ljubi Bog ravna prav, ko ti ne da jesti, če si mu tako hvaležen.«

»Za kaj pa naj mu bom hvaležen?« cvili mali deček.

To vprašanje je Hlačku nerodno. Res je: če je človek hudoben ali preveč nesrečen, potem ne moli rad. Hud je na ves svet in bi se hotel kujati. Hlaček je bil že stopil dva koraka, da odide. Potem preišlja in se vrne.

»Čuj! Če ne moliš, potem te ljubi Bog ne more slišati, to je prav gotovo. Če ga prosiš jesti, ti bo kaj dal, a prositi ga moraš.«

Mali deček je presenečen. To ni prav gotovo, kar pravi Hlaček, pa izgubiti tudi ne more nič, če prosi. Kdo ve, kaj se zgodi? Pred nekaj dnevi je vendarle dobil dva solda, ko je beračil.

»Kje pa je ljubi Bog?«

Na to je težko odgovoriti. Hlaček se malo zapleta v svojih razlaganjih. Povsod je ljubi Bog, povsod, posebno v cerkvah. Videti ga ni, a treba ga je le prositi česa, pa da. Hlaček razlaga:

»Nocoj, preden greš spat, prosi ljubega Boga, naj ti pošlje jutri za zajutrek velik rogljič, in ga boš dobil.«

»Kje pa bo?«

Kje? Na mizi ob čokoladi! — Pri njih ni čokolade? — Potem pač na kaminu.

»Oče mi ga bo sunil. Rajši bi videl, da bi mi ga ljubi Bog prinesel semkaj v luknjo pod skalo. Iskat ga pridem.«

To je najlažja stvar na svetu. Ljubi Bog sicer ne nosi navadno tako, a to lahko stori za malega dečka. To je zmenjeno. Samo natančno mu mora povedati kraj. Vse v redu? Mali deček je nekako v zadregi. Kaj pa hoče še?

»Ne bom znal povedati tega ljubemu Bogu. Ne poznam ga.«

Hlaček trudno vzdihne. Kako je neumen, ta mali! Pa vendar, Hlaček bo vzdržal do konca.

Poklekne.

»Poklekni še ti!«

Mali deček ga poskusi posnemati in pade na nos. Hlaček divja. No, slednjič je lepo na kolenih.

»Skleni roke!«

Po več brezuspešnih poskusih so roke sklenjene. Pa kako so umazane! Posebno všeč ne bodo ljubemu Bogu, take roke. A kaj se če!

»Ponavljaj za menoj: 'Ljubi, dobri Bog, jaz sem zelo lačen.' Ali bo kaj? Ponovi vendar!«



Mali deček izgrgra vrsto glasov, med katerimi je z dobro voljo razločiti »Bog« in »lačen«. Zvija se kakor črv.

»Pri miru bodi! Jaz sem zelo lačen. Deni mi, prosim Te, jutri zjutraj velik rogljič v luknjo pod skalo, kjer je Hlaček pustil svojo lopatico. Amen.«

Hlaček vstane zadovoljen. Tako je treba moliti. Pokroviteljski pokima z glavo svojemu gojencu in odide.

Ves večer je Hlaček zatopljen v svoje misli. Kako bo jutri vesel, mali deček! Hlaček je ves srečen, kadar misli na to. A vendar ga nekaj moti:

»Mama, če kdo prosi česa ljubega Boga, mu vedno da, kaj ne?«

»Gotovo, ljubček, če želi kaj pametnega in če prosi iz vsega srca.«

Hlaček je pomirjen. Gotovo je pametno, če kdo prosi rogljič za zajutrek; in kar se tiče vsega srca... Hlaček se spominja, kako ga je mali gledal, ko je jedel.

Hlaček spi. Sanja se mu o koših rogljičev, velikih kakor volovski rogovi ali slonovi čekani, ki jih ljubi Bog iztresa pred malim siromakom. In on jih je, je, kar more. Ljubi Bog jih nosi vedno znova. Fantek se smeje, lica so mu rdeča in napeta. Hlaček je ves ponosen in očaran.

»Dobro jutro, gospod Hlaček! Upam, da ste dobro spali.«

Jana umiva Hlačka in ga oblači. Mali deček bo moral ljubega Boga tudi prositi, da bo umit in da dobi drugo obleko. Ves čas, ko se napravlja, misli Hlaček zgolj nanj. Rad bi videl njegov obraz, kadar najde rogljič. Kako je jutro lepo! — Zato pač, da se rogljič ne zmoči.

Hlaček zlije čokolado vase v dveh minutah. Svoj rogljič si vtakne v žep, da hitreje opravi.

»Mama, ali smem iti malo na obrežje?«

»Kako se ti danes mudi, Hlaček! Pa le pojdi, tako lepo je. Ko pride Miss, te pokličejo.«

Hlaček zdirja. K skali teče. Le kakšen je rogljič ljubega Boga? Bolj zlat in bolj debel mora biti kot so pekovi... Malo zavisti gloda v Hlačkovem srcu.

Hlaček vtakne roko v luknjo. Pogleda noter. Prebledi od groze. Ničesar ni notri. Pogleda še enkrat. Ali je mogoče...? Morda je ljubemu Bogu padel kje ob strani na tla? Hlaček se ozira naokrog. Tudi nič. Stika po drugih luknjah v pečini. Nikjer nič, prav nič. Kaj pa naj to pomeni? Mali deček pride vsak čas, in če ne najde ničesar, bo zopet rekel, vse tisto o ljubem Bogu da so čenče; mislil bo, da je Hlaček lagal; in tako lačen bo! O — razburjenje stisne Hlačku grlo. Ljubi Bog je imel danes gotovo preveč opraviti, ali pa je pozabil, ali pa so se rogljiči zažgali. To se je doma že nekoč zgodilo. Bolje bi bil storil, če bi bil enega dal, tudi če je zažgan. Kaj pa bo zdaj? Hlaček je strt. Čuti, kako se mu noge tresejo, ko spozna v daljavi malega siromaka, ki z dolgimi koraki teče k pečini z radostnim obrazom in poželjivimi ustnicami. Hlačku je, kakor da je otrpnil, prav do srca. Nevede si vtakne obe roki v žepe. O, sreča! Z naglo kretnjo spravi rogljič od svojega zajutreka, ki ga je našel v žepu, globoko v luknjo.

Mali siromak sedi na tleh. Tlači se, da bi se skoraj zadavil. Hlaček stoji in ga zamišljen opazuje. Sedaj čuti, da njegov mali želodec ni tako dobro oskrbljen kakor druge dni. In le z neko grenkobo gleda, kako izginja tisto, kar bi moralo biti njegov zajutrek. A je vendar tudi vesel, ko misli, kako mora ljubi Bog biti zadovoljen, da je tako popravil njegovo pozabljivost.

Mali deček je končal.

»Je bil dober rogljič, a?«

»Seveda je bil, a prinesel ga ni ljubi Bog. Videl sem te, kako si ga spravil v luknjo.«

Hlaček zardi kakor kuhan rak. Res je. Ni mogoče tajiti. A naenkrat se mu čelo razjasni in z zmagoslavnim glasom mu odvrne: »Da, toda jaz mislim, da mi je morda ljubi Bog rekel, naj ga denem noter.«

In potem odide tešč, a zopet vesel.

(Dalje prihodnjič.)



## Trda lepota.

Trda lepota njiv in polja,  
kdo te razume in kdo te spozna?

Kmet gre za brazdo z mirnim korakom,  
sklanja naprej se čez pluga ročaj,  
gleda na levo in gleda na desno.  
»Bog blagoslovi in srečo ti daj!«  
»»Bog daj!« — odzdravi in orje in orje,  
z mirnim korakom hodi za brazdo  
kakor po svetih hodil bi tleh.

Trda lepota njiv in polja,  
kdo te razume in kdo te spozna?

Kmet je pleteno sejalnico vzela,  
vanjo zlata je pšeničnega zlila;  
gre in gre in hodi in hodi,  
z roko zajema in seje in seje  
kot blagoslov bi na njivo škropil —  
Trda lepota polja in njiv,  
kdo te spozna in kdo te umeje?

Tisti, ki njivo orje in seje,  
on te spozna, samo on te umeje.

Janez Pucelj.

# Dobri znanci s ceste.

Dr. J. Plečnik.

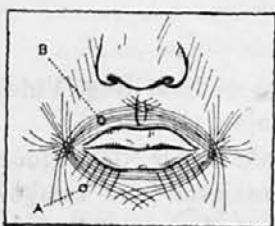
**K**onju — pa živalim sploh — zadržeta časih koža: zdaj na vratu, zdaj na križu, zdaj na plečih, zdaj pod trebuhom; koža se nabere pri tem — za hipec — v nizke gubánice. Z mikanjem in stresanjem kože se skuša žival otresti krvožejnega in krvopivnega mrčesa.

Mikanje kože in katerokoli mikanje telesa opravljaja meso: nabrano je v mišice, pripete ob kožo ali kosti; uskoki mišic premikajo te organe.

Žival ima pod kožo res vsepovsod plast mesa pripeto ob kožo. Pri »devanju iz kože« in pri »odiranju« ostane ta plast na koži: tenka je, je torej bledikasta in površnemu pregledovavcu ni opazna. To meso stresa z uskoki kožo in je torej gibalno kože. Ta mesna preprega je (pri živali) tolikega obsega kot koža sama. Recimo ji kožno meso. Nemeč ji pravi »Hautmuskel« (Haut = koža); Francoz ji pravi »peaucier« (r. posijé; peau = koža).

Človek ima »kožno mišico« samo na vratu in na obrazu in so mimične mišice del kožnega mišičja.

Vitre mimičnih mišic krožijo usta, njih uskoki zapirajo oziroma ožé ustno odprtino. Druge vitre mimičnih mišic silijo žarkasto med krožne in širijo in odpirajo in raztezajo ustno odprtino.



Na podobi vidiš krožne vitre (B) in pa žarkaste (A). Razbereš tudi spletež viter ob straneh ustnic, nad njimi in pod njimi.

Prav tako kot ob ustih je uravnano mimično mišičje tudi ob očesni, ušesni in nosni odprtini. Gibljaji so ob nosni

odprtini neznatni in malo vidni; v nosu namreč imaš — otipen je — hrustančast skelet, in ta se krepko upira mišicam; nosa ne »zapremo« tako kot zatismo oči ali stisnemo ustne; vendar pa širimo nosnice (nozdrvi) pri težki sapi; po splošnem prepričanju nos tudi vihamo, ga pobesimo — gibljaji z nosom so torej dobri poznanči.

Migavci z ušesi so pogosti. Bernhard Siegfried Albin (najslavnejši anatomov holandskega mesta Leyden; krog 1720) je bil ponosen na svoje miganje z ušesi. O Albinu poročajo: »capillamento seposito auditoribus fidem fecit, quid in movendis arbitrio auribus valeret« — »lasuljo je snel pa je preveril slušatelj o tem, kaj zmore v miganju z ušesi.«

Živali ne migajo z ušesi; one strižejo z njimi; pri še izrazitejših gibanjih krilijo živali; kokoš n. pr. krili s perotmi.

Beseda »mišica« (miška) poudarja sličnost z odrto miško. — Kožna mišica je tenka, iz mesnih viter spletena »plahta«, ovijajoča (pod kožo) vse telo. Kako prazna je torej metafora (primera) v besedi »mišica«!

Temle stavkom — prosim — slédi pozorno in potrpežljivo: Meso (= mišice) je gibalno; to gibalno premika kosti, kožo, zrklo; le-ti deli so torej gibalo. Meso (= mišice), pripeto ob gíbila, se pri uskokih krči, poteza ob pripeta gíbila in jih skuša »skupaj tezati« ali pa »skupaj tegniti«. »Tezati« pomeni namreč »ziehen« (= vleči): n. pr. za lase tezati; na tezo (= Folterbank) koga razpeti. »Tegniti« pomeni dati, n. pr. tegniti komu hrano; tegniti mu obleko; pomeni pa tudi vleči, daljšati, rasti, razpeti: n. pr. pes se tegne (der Hund streckt sich); otroci se tegnejo (= postajajo večji). »Skupaj-devanje« izraža Slovenec s »s«. Rane se končno s-celijo; ljudje se v shodnicah s-hajajo; ljudi s-kličoš; zev stisneš s s-tisljajem; — s-tegnem torej vendar ne pomeni iz-tegnem (Pleteršnik) ali celo raztegnem! »Tezalo« je »ein Werkzeug zum Strecken« (= orodje, ki teza); »s-tezalo« očitno »skupaj teza«.

Meso torej ni nabrano v mišice, temveč v stezala (oziroma v steznike). Stezala nimajo ne uskokov in se ne krčijo: stezala stezajo in se stezajo; na stezalih (steznikih) opazamo torej stégljaje.

Stvar je preprosta; v učenih glavah pa bo težko dobiti zanjo prostora. Za navadne glave še tole: Rus rabi za »kurzer werden, zusammenziehen« besedo stjá-givat. Čeh pravi za iz-tegniti, iz-tegovati: vytáhnouti, vytáhovati; za raz-tegniti rabi roztáhnouti, roztáhnouti; za »zusammenziehen« (= s-tegniti) pa rabi s-táhnouti. — Po smrti mišice ohlape, popuste; po smrti mišice telesa ne »stezajo« več in se torej trup iztegne; vidno je to prav posebno pri živali (n. pr. kokoši); narod pravi: žival se je iztegnila (= je umrla). — Anatomu pove ime »stegno« nekaj »s-tegnenega«. Glava — po knjigah in črkah ne zmešana — bo to anatomu verjela; le pogledati je treba na stegna in »skoke« pri živalih.

Meso je spleteno iz niti; niti so sestavljene ali zložene (ne: spletene) iz vzporednih tanjših niti. Dve besedi ste torej nujni: ena za večjo (= debelejšo) nit, druga za nežnejšo (= tanjšo) nit. Pleten koš (pletar, pleterka) je spleten iz viter; vitre so sestavljene (ne: spletene) iz vzporednih lesnih vlaken.

Mišice (= stezala, stezniki) se nam deloma na voljo stezajo in stegnejo in na našo voljo »odnehajo, odnehavajo, popuste in popuščajo« — n. pr. na voljo ti je leht dvigniti ali komolec k trupu pritegniti; prste stegneš (= upogneš, skriviš) ali jih pa iztegneš ali raztegneš (= razpreš); glavo kloniš ali jo pa zravnaš; grižljaj obdržiš v ustih ali ga pa izpljuneš. Te — nam pokorne — mišice imenujemo »ubogljive«. — Drugih stezal pa volja ne vlada: dihamo n. pr. hočeš-nočeš; prav taka je s srčnimi stisljaji; žrela ti — na voljo — ne vrne založaja; iz žrela ti smukne založaj hočeš-nočeš v želodec. »Neubogljive« imenujem mišice, opravljajoče take posle.

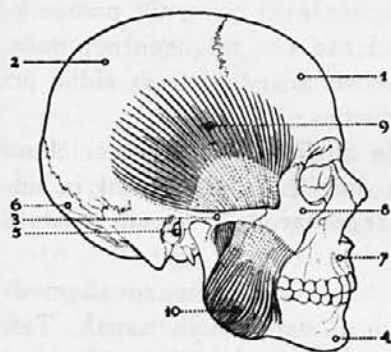
Mimične mišice — glej podobo — so tudi v ustnicah; imajo torej opravka z jejo, pa tudi z besedo in izreko.



Naša beseda (= govorica, glas, govorjenje) je odvisna od nosne in ustne dupline: od njiju oblike in obsega.

Govóri z zatisnjenima nosnicama ali spregovori s stisnjenimi zobmi, pa se prepričaš o tem; olika — tako nas uče — ne pripuščá besedovanja pri polnih ustih; s polnimi usti postaneš nerazumljiv. Pritisni jezik ob trdo nebo, pa ti postane beseda tudi nerazumljiva: mišice v jeziku in pa »mišice žvekalka« so torej pomembne za govor.

Žvekalk pozná dve: žvekalko na vnani (lični) plati čeljustnic in pa žvekalko v sencih.



Podoba kaže skelirano črepinjo. Od nje meče (= mehkih delov) vidiš le žvekalko v sencih (9) in žvekalko na lični strani čeljustnice (10). 1, 2, 6 (čelnico, stranico in zaglavnico) šteujemo k lobanji. — Od črevnih (ličnih, facialnih) kosti vidiš spodnjo čeljustnico (4), zgornjo čeljustnico (7) in ličnico (8).

5 je zunanji sluhovod; 3 je pa lični mostiček. — Kita žvekalka v sencih zgine pod ličnim mostičkom, njenega nasadišča ne vidiš.

Žvekalka na vnani (lični) plati čeljustnic (= Kaumuskel, musculus masseter) je prirasla ob lični mostiček in je pripeta ob vogal spodnje čeljustnice; njeni stegljaji pritiskajo spodnjo čeljust (zobe v tej) ob zgornjo (ob zgornje zobe). Pri stegljajih postanejo mišice trde in dobro otipne. Našo žvekalko otiplješ jasno pri grízi trših stvari; tačas je tudi očesu opazna. Ob spodnji čeljusti tik pred srednjim robom naše žvekalka je prstu utripanje zaklične žile zatipno.

Mož opravlja težja dela od žene, je torej večje jedi in ima močnejše žvekalka. To velja tudi za žival: kar na urno razpoznaš mačka po široki in mogočni glavi od mačke.

»Velike jedi biti« berem v Pleteršniku. Za medicinca je ta rečenica dragotina; z drugih strani menda ne bo pomislekov. Po sejmiš slišiš vsepovsod o živini, ki je sicer dobra, pa je »težkega futra«. »Težak futer« je obila hrana.

Drobiti trde stvari (n. pr. lešnike, orehe) z zobmi, je nespametno; s tem ne krepíš zob, temveč uničuješ grizalo. »Grizalo« je po Janežiču = das Gebiß; pravilnejše bo menda grizilo.

Beseda »masseter« je pognala iz debla μάσσω, μάσσομαι (r. maso, masaomaj). Ta grška beseda je (gl. Doklerjev grško-slovenski besednjak) sorodna z našim »mehek, moka«; je sorodna z nemškim »mengen« = méstiti, gñesti. Žvekalka bi bile (posebno pri človeku) dobro označene kot (stezni) gnétci oziroma (mišice) gñetice. Ti gnétci so — po mojem mnenju — grizalo. Za »žvekanje« bi umestno rabili gnéča, gnétež.

Drugo znano žvekalko zatiplješ (pri grízi trših založajev) v sencih; ime ji je žvekalka v sencih (musculus temporalis, Schläfemuskel); prirasla je ob lobanjo; kita ji gre pod ličnim mostičkom k spodnji čeljustnici in je nanjo pripeta; opravke ima tiste kot prejšnja mišica.

V jeziku ločimo dvoje mišic. Neke so prirasle z enim koncem ob skelet (tako ob črepinjo in spodnjo čeljustnico) in se od ondod iztezajo v jezik. Raznolika je njih uravnava: ta poteza jezik navspred, ta navzad, ta navzdol.

Neke mišice v jeziku so pa — tako pravimo — jeziku lastne: nikjer niso ob trdo prirasle in oba svoja konca imajo v jeziku. Ubogljive mišice so to in je njih stezljivost (Kontraktionsfähigkeit, Kontraktibilität) prav taka kot pri drugih ubogljivih mišicah.

Ena teh — jeziku lastnih — mišic leži podolž med špico in korenem jezika; njeni stegljaji delajo jezik kratek ter kepast. Druga jeziku lastnih mišic gre vprek skozi; njene vitre se prepletajo z vitrami prejšnje mišice; njeni stegljaji ože jezik: ta postane s strani stisnjen oziroma podolž žlebast. — Vitre tretje jeziku lastne mišice so usmerjene od jezičnega hrbta (= od zgornje ploskve jezika) navpik v jezik: stegljaji te mišice ploščnjajo jezik.

Letó mesno zgostjé v jeziku ti je znano in prav tako znana ti je gíbnost in močnost jezika. Pazno pregledovanje kateregakoli živalskega jezika ti bo vse še razjasnilo.

Človeški rodovi se razlikujejo po velikosti, po telesnih merah, po barvi las, kože — in močno po besedi.

Dandanes poznamo tudi ródovne posebnosti in razlike v prej opisanem mišičju. Razpoznavamo te razlike šele v zadnjih letih; na slutu pa so jih imeli anatomi že dolgo in so jih zalezovali.

Hyrtn. pr. opozarja (1882) na nujno potrebo podrobnega pregleda góvornih mišic (posebej onih v jeziku) in opozarja na nujnost primerjanja njih zgraje pri človeških rodovih; po Hyrtlu namreč so bržčas anatomske lastnosti góvornih mišic vzroki za posebnosti in lástnosti v jezikih; ti vzroki bi bili torej — po njem — anatomske vidni.

Rodovi imajo torej govorila za svoj, za lasten jezik zgrajena.

Sledeče góvorne posebnosti navajam po Hyrtlu.

Kinez ne pogodi r-a; Indijancem v Severni Ameriki ne gre l; Hotentoti ne zmorejo c-ja in č-ja. Na otokih Sandwich\* izgovarjajo domačini v evropskih besedah početni k kot t, in izgovarjajo r kot l. Japonci ne poznajo l-a; Kinezi

\* Sandwich (r. Sendvič, Hawai) je otočje v Tihem morju; havajski arhipel leži nekam 160° zapadno od Pariza.

govore r kot l; Indijanci izrekajo l kot j. V 17. stoletju so se izselili francoski Hugonoti\* v Severno Ameriko; z njimi se je izselilo tudi nekaj pripadnikov angleških (protestantskih) verskih sekt. Francozi so označali Indijancem svoje (poedine) angleške tovariše kot l'Anglais (r. langlé = Anglež). »Langlé« so izgovarjali Indijanci za »Jangjeé«; beseda je postala ime, se je Angležev prijela in jih imenujejo kar vobče »Yankee« (r. jenke). — Hotentoti nimajo soglasnikov, Rus ne pozna h-ja. H-je Italijani po (nemških) besedah požirajo; prav tisti Italijani ti pa vtikajo svojevoljno h-je v (nemške) besede. Tako pravijo Italijani »mein Erz« namesto »mein Herz« (= moje srce); govore pa zato »Hesel« namesto »Esel« (= osel). Tako dvojno rabo h-ja najdeš tudi v italijanski anatomščini srednjega veka. Italijanski anatomi so pisali »Epar« namesto »Hepar« (= jetra); »Ypocondrium« namesto »Hypochondrium (r. hipochondrijum = lákotnica); »Broncus« namesto »Bronchus« (r. bronhus = sapnikova veja); »Nuca« namesto »Nucha« (r. nuha = tilnik) — pisali so pa zopet »Ahorta« namesto »Aorta« (= velika odvodnica iz levega srca); pisali so »Chartilago« namesto »Cartilago« (r. kartilago = hrustanec); »Hysophagus« namesto »Oesophagus« (r. esófagus = požiralnik); »anathomizare« namesto »anatomizare« (= rezati = secirati); »athlas« namesto »atlas« (= prvo vrentence živalske hrbtnice; po Erjavcu »nosač«; atlas je nosež glave).

\* Hugonoti so bili kalvinci, torej švicarski ozir. francoski protestanti. Nemški »Eidgenosse« se je sprijel v francoščini v »hugonot«.

Grobe, očite prirojene posebnosti jezika so redke. Hyrtl omenja »jezikana« med pariškimi čolnarji: na čez 12 cm je iztegnil jezik. Dve Hyrtlovih znank — ena guvernanta, druga znamenita pevka-altistinja — ste liznile po špici lastnega (ne velikega) nosa. Pevke-kontraaltistinje imajo menda vse dolge jezike. Ena njih (Santini) je liznila z jezikom po lastnem bradlju.

Živali — to je znano — si snažijo nos z jezikom.

Del naših govornih posebnosti je torej vezan na anatomsko zgrajo govornega mesa (mišic) in nam je prirojen kot nam je prirojena barva las; oblika nosa, širina ust. V s a k ima take posebnosti.

Zasmehovavci in oponašavci govornih pomanjkljivosti ne kažejo preudarne (= inteligentne) duše.

Gledamo na »jecljavost« sosedov; ti pa vidijo pri nas napake, »ki jih nimamo«.

Mislimo si narod in mislimo si v vsakem članu tega naroda preudarno dušo (= inteligenco) in mislimo si vsakega člana tega naroda o znanih dejstvih dobro poučenega!

Člani tega naroda bi se bistro opazovali medsebojno: ne bi ostalo dosti neopaženih napak. Tak preudaren in dobro poučen narod bi laže živel od sosedov in bil srečnejši od njih.

Preudarnost bi namreč narod opozarjala, da:

Mimogredé je videl človeka, ki je bil slep od rojstva. In vprašali so ga njegovi učenci: »Učenik, kdo je grešil, on ali njegovi starši, da se je slep rodil?« Jezus je odgovoril: »Ni grešil ne on ne njegovi starši, ampak (zgodilo se je), da se razodenejo na njem božja dela.« (Jan 9, 1—4.) (Dalje prihodnjič.)



## Jutro na Krasu.

Sam grem po dolini kraški,  
kadar vanjo jutro sije  
in se morje zdrave sile  
v mlado dušo mi razlije.

Sklonil bi se in pokleknil  
pred ognjenim veličastvom,  
kakor kralj bi šel po Krasu  
v duši s silo in bogastvom.

In pod silo mlade duše  
bi se zemlja premeknila,  
naša zemlja, bratje moji,  
k solncu bi se primeknila.

† Srečko Kosovel.

## Plahneče lise.

Na ruti zeleni krpa rjava,  
na hribu pomladnjem njiva zorana. —  
Kot v upanju silnem kaplja gorjá.

Po njivi potim se in brazde ravnam  
ter ljubim jih — kot da jih v srcu imam.  
O, brazde so težke kot noč srcá!

Kot hrib bodo jutri brazde zelene,  
čez teden se žito nad travo požene. —  
Iz žalosti raste srce do nebá.

Pogačnik Jože.



# Skoz drn in strn.

France Bračun.

## Žaloigra v gozdu.

**R**dečelasi Brlič, ki samuje v razdrapani koči onstran Gubnega dola, je grd lenuh in postopač, ki krade Bogu čas, pohajkuje, iztika za ptičjimi gnezdi, jim izmika godne mladiče, lovi stare na limanice, išče gobe in lečilne rastline, prodaja vse to in še marsikaj drugega v bližnje mesto ter živi veselo od izkupička. Graščinski lovec Florijan ga ima že dolgo časa na sumu, da tudi divjačina ni prav varna pred njim; toda priti potepuhu do živega ni lahka stvar.

Istotako dobro kakor Brlič se je izogibal lovca srnjak-samotar v Gubnem. Dolgoletne izkušnje so ga izučile, da zlasti ni zaupati človeku ob času, ko premeni poletje srnjadi dlako in utrdi samcem rogovje. Takrat se ni izlepa pokazal po gozdnih senožetih; zato je Florijan zaman tihotapil po gozdu, oprezoval ob zgodnjih jutrih in poznih večerih po lazih in sečah ter se nastavljal brez uspeha v bližini pašnikov in njiv. Rogača le ni izsledil.

Visoko zgoraj na pobočju, kjer se potiska bukov gozd v podobí ostrega klina v divjo sečo, leži z mahom pokrita skala kakor mizna plošča v senci dveh košatih bukev. Tu polega srnjak podnevi in je na varnem. Okrog in okrog mu stražijo prostor krilati ovaduhi, ki ga opozarjajo na vsak nenavaden pojav v gošči. Ako se vzburi palček in ponavlja mnogokrat svoj »cerrr-cer-cer-cerrr«, gotovo nekaj ni v redu. Prav tako zanesljivi so kosi, šoje in grlici, ki gnezdita v hosti in pazita bistro na vse strani.

Danes pa je prav mirno v dolu. Svileni solnčni žarki prodirajo skozi listje in mladiče ter se zrcalijo v koncih srnjakovih rogov. Ta pa počiva na skali, dvigne od časa do časa glavo, se strese, da odžene sitne muhe, ter povesi iznova zaspane trepalnice.

Tedaj zahrešči v gozdu nad njim šoja. Na mah dvigne samotar glavo, nagne uhlja naprej ter pazno posluša. Kos svari glasno in ostro: »Tiktiktiktik!« Rogač poskoči na noge, se umakne za deblo, zavaha uhlja v smer, iz katere prihaja vzburjeno krikanje, ter voha v zrak. Grlica zleti z močnim tleskanjem peruti proti jarku. Tedaj se zasučé srnjak ter tiho izgine v spodaj ležečo goščavo.

Le trenutek je trajal prizor, a vendar ga je ujelo oko rdečelasega Brliča, ki je čepel baš takrat med vejevjem goste smreke ob robu gozda, da se izogne sitnemu Florijanu, s katerim sta skoraj skupaj trčila v gozdu, kjer je iskal gobe. Baš toliko časa mu je preostalo, da je smuknil za skalo, kjer je počakal, da mu je izginil lovec izpred oči. Nato pa je šutal kakor maček navzdol do roba ter splezal na smreko, da vidi, na katero stran jo bo mahnil srnjak.

Ko je opazil rdečelasec korenjaškega starino graščinskih srnjakov, so se mu od radosti zablistale oči. »Ej, prijatelj Florijan!« govori mož samemu sebi. »Vedno se gledava kakor pes in mačka. Na račun tega trenutka ti pa vse odpuščam! Jamčim ti, da ne bo rogovje tega srnjaka nikdar viselo na gradu.«

Od tistega dne je čakal rdečelasec samo ugodne prilike, da izvede načrt. Izkušnja ga je uverila, da zvitemu rogaču ne bo mogoče priti izlepa s smodnikom in svincem do živega.

Nekega popoldne pade nekoliko dežja. Kapljice šumljajo, tleskajo ob tla ter vznemirjajo gozd. Tudi samotarju na skali ne prijajo. Zato se dvigne, se strese, pregleda okolico ter se oprezno pomika proti senožeti.

Kako mu gredo v tek sočne trave in mlado listje, na katerem se blesti še rosa! Vsak hip dvigne glavo ter miga z uhljema, voha in se ozira na vse strani. Nič ni nevarnega. V gozdu vriska brinjevka in grulijo grlice. Žolna nabija po votlem štoru. Šoje se menijo s hreščečimi glasovi na cerih ob robu lesa. Vrh topola žvižga kos. Daleč proč v gošči, ki jo je pravkar zapustil srnjak, se plazi oprezna postava. Rdeči lasje vzplavajo mestoma iz grmovja, lokave oči se zablistajo potuhnjeno iz sence, kozav obraz se pokaže tu pa tam izza mladik. Zdaj tu, zdaj tam se mož pomudi dlje časa, upogiba veje in prožna drevesca, nato pa izgine še pred mrakom iz kraja.

Sence so se zlile. Zarja je izginila. Kos je utihnil, skobec je že zdavnaj odbrzel v neslišnem poletu v gozd. Nad obzorjem se prikaže rdeče nabrekli obraz polne lune. Vešče se podijo okrog. Netopirji kljukajo sem ter tja nad senožetjo. Lahna koprena zastira krajino. Od daleč prihaja na uho zadirljivi vrišč pegaste sove. Srnjak pa se pase po senožeti, dokler ne zakrije lune mračen oblak. Tedaj se umakne v goščo.

Kmalu pretrese nočno tišino krik iz goščave. Glas zamre in se ponovi s podvojeno silo.

Stari lisjak, ki gre med praprotjo po onstranskem pobočju navzgor proti polju, se zdrzne, obstane, priostri ušesa ter pozorno posluša.

Iznova zabrni tesnoben krik... »To so čudne reči! Brez vzroka se ne dere srna tako obupno. Nazaj torej!«

Brzo drobní košatorepec po skalnem robu navzdol, preskoči pešpot, prebrede potok in jo briše urno navzgor po gošči. Čim bolj se bliža kraju, tem opreznejši mu je korak. Nobena vejica ne zdrkne s šumom po mehkem kožuščku, noben listič ne zašumlja pod šapicami. Ko je oddaljen le še nekoliko korakov od kraja, iz katerega prihaja stokanje in rohnenje, preizkusi veter, šuta malo na stran ter se

vzpne s prednjim koncem na pešpot, da pregleda položaj pred seboj.

Pravkar je pokukala luna izza oblaka ter razkrila grozovit prizor. Tam, kjer se vije pešpot navkreber, stoji ob potu samotni brest. Na veji, ki se nagiba čez stezo, visi srnjak z glavo navzdol, ves ozadek pa v zraku. Od časa do časa se požene naprej, da se skoraj dotakne s prednjima nogama tal pod seboj, vika pretresljivo ter hrope onemoglo. Še drži glavo pokenci, še mu strižeta uhlja sem in tja. A iz smrčka mu kapljajo bele pene, očesi sta se mu izbuljili, v njih je smrtna groza. Obupno si prizadeva, da bi se rešil iz zavrtna žice, ki se mu zajeda v truplo in mu odira kožo.

Na mah pa je tudi mojster rtoglavec na mestu. Z vso silo se požene in zgrabi visečega srnjaka za goltanec, da se veja globoko upogne in zahrešči. Lisjak sfrči v stran pod grmičje, a kakor bi pihnil je zopet za srnjakom, ki je medtem že povetil glavo. Iz zevajoče rane na podvratku polzi kri ter curlja

na zemljo. Težko hrope in hripa žival. Še enkrat ga naskoči lisjak, da zahrešči veja. Srnjak pade na tla, zagrga globoko, se stresa krčevito ter se umiri...



Medtem sanja rdečelasec v svoji razdrapani koži o težkem srnjaku z močnimi rogovmi, za katerega mu ponujajo visoke vsote prikrivavci v predmestni krčmi. Veselo se mu nasmihava kozavi obraz v mesečini...



## Za Cezarja.

Angleški spisala baronica Oreyz. — Z dovoljenjem pisateljice prevel Jos. Poljanec.

### Enoindvajseto poglavje.

»Kakor resnično Gospod živi in tvoja duša živi, le en korak je med menoj in smrtjo.«  
1. Kr 20, 3.

**K**o je cesar nehal govoriti in je med splošnim vzklikanjem množice onesveščen padel vznak na roke rimskega prefekta, so zarotniki ostali popolnoma mirni ter strmeli drug v drugega kakor od strele zadeti.

Če bi mogel kdo v tem trenutku ugeniti srčne skrivnosti vseh teh mož in videti njih misli, kakšna mešanica groze in hrepenenja, togote in zavisti bi mu plesala pred očmi!

Zarotniki so bili podobni ljudem, ki so baš pripravljani, da s sekuro in krampom porušijo stavbo, pa vidijo, kako se ista stavba sama od sebe zruši pod njihovimi nogami. Tiho so sedeli ves dan in sledili dogodkom ter bili zadovoljni, da se ti kar sami od sebe oblikujejo po njihovi volji. Mladí Askanij je zdaj pa zdaj potipal bodalo, ki ga je bil skrnil pod svojo tuniko, Hortenzij Marcij se je popolnoma predal žarkemu občudovanju Dee Flavije, Ancirus starejši pa je pazil na vse razlike v razpoloženju poslušavcev, na njihovo brezbriznost in razburjanje, na nezadovoljno godrnjanje in krike navdušenja.

Samo Kaj Nepos je sedel tu bledih ustnic ter se bal, da ne bi zarotnikom, katere je izdal, v zadnjem trenutku upadel pogum in da ne bi sam, ožigosan kot lažniv ovadah, moral okusiti vso togoto vse-

mogočnega cesarja, o katerem je bilo znano, da se nikdar ni dal omečiti.

Govor Kaligule je poslušavce v resnici čudno dirnil. Možaki, ki so čakali ugodne prilike za uspeh svoje zarote, so sedaj spoznali, da je prilika čakala nanje. Izdajstvo jim izprva ni prišlo na misel. Muhavosti blaznega cesarja so bile tako številne in tako različne kakor zrnca peska v areni. Da je ponudil roko svoje sorodnice kot nagrado onemu, ki bi v areni zmagal, ni bilo neskladno z njegovim neprestanim poželenjem po novih nenavadnostih, z njegovo slo po trinoški oblasti in z njegovim zaničevanjem vseh soljudi. Njegova namigavanja na morebitnega naslednika so bila videti prazna, brez vrednosti, in vsi so čutili, da so v blatu zarote vsi skupaj tako daleč zabredli, da ne bi bilo nikomur v korist, ako bi ostale izdal.

Prvi hip osuplosti je kmalu minil in celo preden se je cesar zopet zavedel, je Hortenzij Marcij vstal. On se sploh niti spočetka ni pomišljal in obotavljal. Dočim so ostali preudarjali, nejasno oplašeni spričo te prilike, ki jim jo je nudilo naključje, je bil on pripravljen tvegati svoje življenje, da bi si pridobil Deo Flavijo in cesarstvo. Njegova strast do krasne ženske bi ga zavedla do še vse bolj brezmerne pretiranosti in v vse bolj resne nevarnosti nego do boja z divjo zverjo v javni areni in do trenutnega ponižanja, da se kot patricij kaže preprostemu ljudstvu.

In radi tega nenadnega sklepa, ki ga je storil smelo, dočim so drugi omahovali, je postal natihoma





TONE KRALJ

Sv. Frančišek in ptičke

vedja zarotnikov. Ko je skočil pokonci, pripravljen, da stopi v areno, je bilo videti, kakor da bi jih pozival, da naj ostanejo zvesti svoji prisegi zvestobe do njega, ki bo gotovo uspel in si pridobil Deo Flavijo za ženo.

Hortenzij Marcij je pokazal, da je dobro umel porabiti nudečo se priložnost; saj je bil pograbil ugodno priliko baš v pravem trenutku, ko so ostali omahovali. Na tak način nastajajo voditelji — ena smela kretnja, dočim ostali pri miru sedijo, za korak naprej, dočim ostali čakajo.

»Sedaj je prava prilika zate, Hortenzij Marcij,« je zašepetal Markus Ancirus starejši mladeniču skoraj na uho. »Askanij in mi drugi bomo pripravljeni, ko pride čas; morebiti še preden se vrneš iz arene k nam.«

Askanijeva roka je pod tuniko zgrabila bodalo. Dasi je bil močnejši in večji od Hortenzija, njegova glava ni bila taka, da bi mogel mahoma nastopiti. Bil je eden onih, ki ostanejo vedno za smelejšim, bolj iznajdljivim voditeljem.

Štirideset parov oči je podžigalo Hortenzija Marcija, ko je vstal. V duhu so ga že venčali z lovo-

rikami. V tistem trenutku so ga sprejeli za svojega bodočega cesarja in bili pripravljeni, da ga pozdravijo kot cesarja, čim bi Askanij izvršil svoje delo.

Vprav v tem hipu pa se je Kaligula zavedel iz omedlevice. Njegova sla po maščevanju in sovraštvu ga je dovedla nazaj v resnično življenje. Njegov načrt je bil, doseči to, da bi se izdajavec sam izdal; sedaj pa, ko je zagledal Hortenzija Marcija, ki se je pripravljal, da bi šel v areno, se mu je vzdignil iz prsi krik, podoben glasu prežeče divje zveri, a mu je zamrl v grlu. Bil je dosti spreten, kadar se je bilo treba obvladati, dosti je bilo v njem igravca, da je igral svojo vlogo, ne da bi izdal svoje misli. Dasi bi bil prav rad takoj na mestu Hortenzija z lastnimi rokami zadavil, je vendar poklical mladeniča s prijazno dobrohotnostjo k sebi in mu po očetovsko položil roko na ramo.

»Ti, Hortenzij Marcij?« je rekel z dobro hlinjenim začudenjem.

»Da, jaz, Cezar,« je mirno odgovoril Hortenzij.

»Iz ljubezni do Auguste hočeš tvegati svoje življenje?«

»Da pokažem pogum, milostni gospod; tako si vsaj želel.«

»Potem na kolena, sin moj,« je odgovoril glumač svečano, »in prejmi blagoslov bogov!«

Občinstvo je z živim zanimanjem opazovalo ta prizor. Cesar je bil v svojem fantastičnem oblačilu videti sijajen in poleg njega je Dea Flavija, v svoji beli tuniki podobna boginji, nudila prelestno sliko.

Cesar je položil tri prste na glavo mladega moža in obrnil krvavo podplute oči proti nebesnemu svodu. Nato je klečeči Hortenzij Marcij vstal, se podal do Auguste Dee Flavije in pokleknil pred njo. Ona pa se niti ni zmenila zanj. Ni se ozrla na njegovo povešeno glavo, ko se je bil skoraj do tal priklonil in poljubil rob njenega oblačila. Nekateri, ki so bili prav od blizu priče tega prizora, so pozneje trdili, da mu je z naglo kretnjo iztrgala krilo iz rok.

Iz spodaj ležeče arene pa se je znova slišalo renčanje ukanjene zverine.

Od cesarjeve tribune so na levi in desni držale marmornate stopnice do tal arene. Ob vznožju teh stopnic so ogromna železna vrata, vdelana z zlatom in posuta z žrebli, branila dostop do njih od spodaj. Poleg tega sta vrata stražila dva legionarja.

Ko se je Hortenzij Marcij prikazal vrh stopnic, so gledavci vpili na vse grlo od vznemirjenosti in ga pozdravljali, da se je razlegalo daleč naokrog.

Bil pa je v resnici postava, ki je morala ugajati tudi najbolj zakrknjenemu gledavcu. Ne prevelik in drobnega života je bil videti eleganten in zal v svoji kratki beli tuniki s temnordečimi trakovi, ki so označevali njegovo patricijsko dostojanstvo.

Dasi je bil mlad gizdalin, ki je imel roke dobro negovane in lase skrbno nakodrane in odišavljene, ga je napeti izraz njegovega obraza delal nekam odločnega, močnega. Slekkel je plašč in si ga ovijal okoli levece, sicer pa je bil kajpada neoborožen, kakor je bil cesar velel.

Ženske so mu pošiljale poljube preko široke arene in nekaj bolj navdušenih — ali pa mlajših — ga je obsipalo s cveticami, ko je stopal po stopnicah nizdol.

Spodaj v areni pa je panter poželjivo rjovel, da se je tresel zrak, kakor bi že vohal ta novi plen.

Ko je Kaligula zrl za odhajajočo postavo mladeniča, se je samoljubno odurno nasmejal. Ko pa je ljudstvo vzklikalo in se je usula ploha cvetic pred noge Hortenzija, je cesar zarenčal prav kakor panter in pokazal vrsto rumenih zob, oklom podobnih.

Hortenzij Marcij je naposled dospel do vznožja stopnic. Samo močna železna vrata so ga ločila od črnega panterja, ki je ždel kakih dvajset korakov daleč za nizkim gričkom, pokritim s šopi trave, in upiral svoje majhne oči na bližajoči se plen.

Hortenzij je ukazal odpreti vrata. Zasukala so se na tečajih in mladenič je stopil skozi nje. Z močnim treskom so se za njim zaloputnila.

Gromovito ploskanje ga je pozdravilo, ko je položil nogo na pesek v areni. Panter se ni zgenil. Nehal je celo renčati, vendar je njegov mišičasti rep venomer opletal in tolkel po tleh.

Tedaj pa se je nad vso areno zaslišal čuden glas, kakor da bi vzdihnilo dvesto tisoč duš, vdihnilo sapo dvesto tisoč grl. Hortenzij Marcij se je ozrl kvišku, vzdih mu je prav čudno zvenel v ušesih, in sledila mu je še bolj čudna tišina, kakor da bi dvesto tisoč src mahoma prenehalo utripati.

In ko je pogledal, je razumel vzdih in tudi smrti podobno tišino, ki mu je sledila.

Opazil je, da so izginile vse rešilne lestvice iz rdeče svile, ki so dotlej visele iz vseh vdolbin okoli in okoli arene.

Zgoraj v cesarski tribunni pa se je mogočni cesar dolgo in glasno smejal.

### Dvaindvajseto poglavje.

»Nihče nima večje ljubezni, kakor je ta, da kdo dá življenje za svoje prijatelje.«  
Jan 15, 13.

Nobenega dvoma ni, da v tistem napetem trenutku ni bilo v glavi mladega moža nobene misli na izdajstvo, na zaroto, na cesarstvo in niti ne na Deo Flavijo.

V tistem hipu in na tistem kraju se je moral iznenada zavedeti, da je bilo njegovo življenje v brezupni nevarnosti. Bil je neoborožen; okoli in okoli njega so se vzdigovale gladke marmornate stene arene, polirane in ravne, najmanj dvanajst čevljev visoko gor do vrste vdolbin, ki bi mu edine mogle nuditi zavetje. Z vznožij žlebastih stebrov so železni obroči, h katerim so bile prej privezane svilene rešilne lestvice, viseli sedaj v nedosegljivi višini. Ozki nastavek, štiri čevlje visoko od tal, sedaj ni več vodil do varnega zavetja.

Vse to je seveda spoznal hitro kakor blisk, kakor baje vidi umirajoči mnogovrstne slike svojega življenja. Hortenzij Marcij se je v tistem hipu zavedel, da je izgubljen, da se je ujel v to smrtno past in da ga ne more nič drugega ko samo še čudež rešiti grozne smrti.

Možje zgoraj po tribunah so pridrževali sapo, nekatere ženske pa so jele javkati od razburjenja. V areni sta za hip stala človek in panter drug drugemu nasproti. Pa ne več kot preganjanec in preganjavec, ampak kot lačna zver pustinje in njen — plen. Ukanjena zverina, razpaljena po krvi ostalih svojih žrtev, je bila pripravljena, da slednjič nasiti svojo slo.

Nekoliko trenutkov je vladala popolna tišina, dvoje majhnih, zlatih oči pa je merilo razdaljo za skok.

Mladenič je s premetenostjo, porojeno iz divjega nagona po življenju, sedaj čakal. Kolena je imel upognjena, telo je bilo rahlo sklonjeno naprej, oči uprte



v zver. Odvil je plašč, ki ga je imel ovitega okoli roke, ter ga držal pred seboj kakor ščit. Tako sta se nekoliko trenutkov gledala človek in zver in marsikomu so se ti trenutki zdeli dolgi kot večnost.

Naenkrat je panter zarenčal in skočil naprej. Hortenzij je za kratek hip ostal na svojem mestu, ko pa je zver priletela komaj za laket daleč od njega na tla, ji je bliskovito vrigel plašč v glavo. Nato pa je začel teči. Panter se je zamotal v gube plašča in ga ves divji renče trgal na kose, Hortenzija pa je gnal slepi nagon, da si reši življenje, in je zato tekal dalje, kolikor so ga noge nesle. Prišel je na drugi konec arene ter zavil v lok na vzhodnem koncu in še zmerom tekal, držeč roke krepko ob boku, hitrih korakov, ki niso delali šuma v pesku.

Zver pa je že spoznala, da utegne biti zopet ukanjena, in ga začela zasledovati. Z večjimi in manjšimi skoki, ki so bili videti brez cilja in načela, je polagoma zmanjšala razdaljo med seboj in tekočim človekom. Skočila je na štrlečo vejo grčavega drevesa, se zatekla odtod v zavetje v gruči grmičevja, odkoder je preplavala vodo na drugi breg; bežeči Hortenzij je namreč že pretekel oblok in je sedaj hitro prihajal po tej strani. Tukaj je rastla visoka trava, kjer se je zver ustavila, ždela in spet prežala na svoj plen.

Ker je Hortenzij tako slepo dirjal dalje, je pozabil paziti na to, kje se je njegov sovražnik skrila.

»V travi je!« je zavpilo več glasov.

»Tam!«

»Spreдай!«

»Še naprej!«

»Ne! Ne! Ne tam! Ne tam!«

V mladeniču je sedaj ostalo le malo odličnosti. Samo nekoliko trenutkov je preteklo, odkar je bil smehljaje se stopil v areno in brcnil proč cvetje in listje, ki so mu ga navdušene roke nasule na pot.

Samo nekoliko minut je preteklo, odkar se je bil spustil v tek, a sedaj mu je pot tekal po vsem životu, obraz mu je bil siv kot pesek v areni, strah pred smrtjo mu je privabil smrtni pot na čelo.

Dihal je hitro, sapa mu je bila vroča, njegove oči, na široko odprte od groze, so zaman iskale ždečega sovražnika.

Vnovič se je obrnil, da bi se spustil v tek. Panter se je po vsej priliki igral z njim. Nešteto krat bi ga bil že lahko dotekel, nešteto krat je skočil v stran in dal svojemu plenu še eno priliko, da uide, še en kratek odmor v obupnem smrtnem boju.

Moški, ženske in otroci so razburjeni kričali. Nič več niso vzklikali mlademu patriciju, nič več mu niso metali cvetja pred noge. Klicali so mu, da naj teče, ker so se zavedali, da je bil tek brez pomena. Naganjali so panterja, da bi skočil na plen, ker so s svojim vpitjem le še bolj raznemali njegovo besnost.

»Habet! Habet!« so zakričali pri vsakem skoku divje zverine.

»Habet! Habet!« se je glasiilo od vseh strani, kar se Hortenzij na posled ustavi.

Obstal je popolnoma nepremično; neka čudna koprena mu je zameglila oči. Vsa arena se je vrtela in plesala pred njim, marmornati stebri so bili zverženi po strani, tisoči in tisoči spačenih obrazov so odurno režali vanj. Preko drevja in trave in potoka se je zgrnila rdeča tenčica, barva krvi, in skozi to rdečo tenčico, ki je postajala vedno gostejša, ko je gledal, ni videl drugega kot baš na nasprotni strani, preko vse arene, vitko postavio Dee Flavije, ki je kipela nad vso svojo okolico visoko v zrak; belo oblačilo ji je padalo z ramen v ravnih črtah, prelestni lasje so bili ovenčani z demanti, obraz ji je bil bel kot njeno oblačilo, usta odprta, kakor da bi iz njih prihajal krik groze. In v naslednjem trenutku je ta krik — bil je ženski krik — pretresel ozračje od



Bele ovčke — belo cvetje... (Motiv iz Bitenj.) Fot. Fr. Krašovec.

enega konca velikanskega prostora do drugega, in ta krik je odmeval in zopet odmeval iz tisočev in tisočev grl, ko je panter dobro premeril razdaljo in skočil naravnost proti Hortenziju.

Hrup je postal glušeč; moški, ženske, otroci, vse je vpilo in kričalo; iz vse te divje vihre vpitja pa se je glasil en glas, močan, mogočen kakor glas Jupitra, kadar grmeč pošilja svoje sodbe po ozračju.

»Za vrat ga primi, Hortenzij! Za vrat, in jaz se ga lotim, ko bo lovil sapo!«

Hortenzij je v poslednjem nagonu po samoohrani iztegnil roke. Mogočni glas mu je zvenel v ušesih, se je razlegal po vročem poldanskem zraku in udarjal ob bakrena vrata, kakor da bi jih mogočna roka udarila z Jupitrovo sekiro.

Hortenzij je videl, da je zver skočila, čutil je vročo sapo ob svojem obrazu, čutil dvoje rumenih oči, ki so zrle vanj kot žgoči solnci, in v ušesih mu je brnel hrušč tisočev krikov in vikov. Nato je iznenada čutil, da je bil dvignjen kvišku, bolešno rjovenje iz grla ranjene zveri pa je oglušilo ves hrušč in trušč ter kipelo nad vrelim kotlom glasov.

V areni je stal prefekt rimskega mesta in držal v svojih močnih rokah omedlujočega mladeniča visoko nad svojo glavo, nekoliko korakov proč pa je ležal panter zleknjen in krvaveč iz utripajočega gobca.

Vse se je bilo zgodilo tako nenadoma, da pozneje nikdo ni mogel reči, kako se je zgodilo. Samo nekaj jih je bilo, ki so si ohranili v spominu, kaj se je bilo zgodilo, in so pozneje izmenjavali svoje vtiske z drugimi.

Vsi so se spominjali, da je najprej Hortenzij stopil v areno in da so se železna vrata zaprla za njim, da je vse občinstvo obšlo splošno čustvo groze, ko je spoznalo, da so bila z onimi svilenimi lestvicami odstranjena vsa pota do varnosti, vse možnosti za rešitev in da je bil mladi patricij na milost in nemilost izročen mogočni zverini, razdraženi do besnosti od ukanjenega poželenja po krvi.

Rimski prefekt je izginil iz cesarske tribune v istem trenutku, ko se je pričel strašni prizor med zasledujočo zverino in zasledovanim mladeničem.

Hortenzij je imel še čas, da je tekkel po areni okoli. Zver je imela čas, da je zasledovala svojo žrtev in se igrala z njo. In kakor vse kaže, je čas imel tudi prefekt rimskega mesta, da je došel od cesarske tribune do vzhodnega konca arene, kjer je stala mestna straža, nad katero je imel popolno oblast.

Nekoliko dragocenih trenutkov je preteklo, da je dopovedal vojakom, kaj namerava; še nekoliko trenutkov, da jim je zapovedal, naj so mu poslušni — stali so namreč kot zid ob vratih, misleč, da se je prefektu v glavi zmešalo, ker je hotel v areno —; še nekoliko trenutkov in Taurus Antinor je naposled bil v areni in zaklical preganjanemu mladeniču, da naj z rokami napade zverino.

Toda Hortenzij je bil slaboten od izčrpanosti, ki mu jo je povzročilo razkošno, brezdelno življenje in razburjanje poslednjih dveh dni. Iztegnil je šibki roki in panter je bil že na tem, da skoči nadenj.

Tedaj pa je že stal Taurus Antinor med njim in zverino. Od enega samega udarca s trdo pestjo, kakršna je doma v daljnih severnih deželah, in od sile, kakršna je lastna barbarom onega od morja obliva-nega obrežja, je zakrvavel gobec zverine, ki se je trenutno omamljena zvrnila nazaj.

Vendar samo za trenutek, v tem, ko je dvesto tisoč grl vpilo kakor en glas:

»Habet! Habet! Habet!«

Dragocen trenutek, ko je imel pred seboj razdraženo zver in omedlujočega mladeniča, pa ne drugega orožja ko dve pesti, trdi kot železo, ki ga šibka, pa spretna roka pretvori v najboljše kaljeno jeklo.

Ko je panter rjoveč odletel, je Taurus Antinor pograbil omedlujočega Hortenzija, preden se je mogla zver pripraviti za nov skok. Sedaj je bila na prefektu vrsta, da se spusti v tek, kajti imel je samo nekoliko sekund, v katerih je mogel rešiti življenje svojemu največjemu sovražniku.

Stekel je naravnost proti steni arene in bilo je slišati njegov glas, ko je govoril glasno in zapovedujoče:

»Na arkado! Vzpni se! Na arkado! Do obročev v stebrih! Urno!«

Za to dejanje je bilo treba moči vola ali pa moči, ki izhaja iz neupogljive človeške volje. In prav pod silo te volje se je mladenič, ki je bil samo napol pri zavesti, zopet zavedel. Nagon do življenja je končno zmagal, in ko je Taurus Antinor skočil na nastavek ter vzdignil Hortenzija visoko nad svojo glavo, se je mladeniču s poslednjim naporom, izvirajočim iz upanja in zgrajenim na obupu, posrečilo, da je zagrabil enega masivnih obročev, ki so bili vdeleni v podnožje zlebastih stebrov.

Nekoliko trenutkov je visel v zraku; telo je nihalo ob marmornati steni, občinstvo pa je vzklikalo z navdušenjem, ki ni poznalo meje. Od spodaj mu je pomagal prefekt in potiskal šibko telo navzgor, še en sunek, en poteg, en skok in Hortenzij Marcij najde zavetje v eni izmed vdolbin na arkadi.

»Živel rimski prefekt! Živel!« se je razlegalo ne-pretrgoma in grmeče od vseh koncev arene, vprav ko je črni panter z nenadnim skokom planil na Taura Antinorja, ga iznenada zgrabil in podrl na tla.

### Triindvajseto poglavje.

»Prav, dobri in zvesti služabnik!«  
Mat 25, 21.

V tem trenutku je zavrelo v amfiteatru. Prefekt rimskega mesta je bil zelo priljubljen pri preprostem ljudstvu. Njegov čin v areni je izzval brezmejno navdušenje. Ko je padel nazaj na pesek, ko je črni



panter rjovel nad njim in je prefekt z železno roko za trenutek držal čeljusti zverine od svojega vratu, je ljudstvo vprav zblaznelo.

»Prefekt! Prefekt!« se je glasilo vse vprek.

Možaki so plezali s sedežev nizdol, preskakovali druge ljudi in bili trdo odločeni, da poskačejo dvanajst čevljev globoko v areno, da bi rešili prefekta pred gobcem divje zverine.

Zgoraj v cesarski tribunni pa je sedel cesar, renčal kakor panter in si radostno mel roke. Njegova past je imela prevelik uspeh; veleizdajavci so drug za drugim popadali vanjo. Najprej tisti mladi bedak, Hortenzij Marcij! Kaj zato, ako je ušel krempljem divjega panterja? Kremplji maščevanja željnega cesarja so bili vse ostrejši kakor kremplji vsake zveri v pustinji.

In sedaj še Taurus Antinor! Prefekt rimskega mesta! Možak molka in neomadeževanega značaja! Malik ljudstva, človek, ki je zaničeval cesarjevo božanstvo. Do Kaligulovih ušes so prišle nejasne govornice, kako prefekt čudno govori, da se brani stopiti v tempelj in žrtvovati bogovom. Ljudje so govorili, di je Anglikanus častil nekoča, ki je trdil, da je večji kot cesar in vsa rimska božanstva.

Ej, pa bodi! Sedaj je ležal tam v prahu poleg zverine in njegova kri je rdečila pesek v areni. Kaligula je kričal kakor ostalo ljudstvo, toda njegov krik se je glasil: »Habet! Habet! Habet!« In v blazni togoti in sovraštvu je bil njegov palec obrnjen nizdol, nizdol, kakor da je bodalo, ki bi ga lahko zabodel Anglikanu v grlo.

Toda mestna straža je bila prva, ki se je zavedela, kaj je treba storiti. Baš ko se je cesarski blaznik veselil in krvoločno kričal »Habet!« — so planili reševati svojega prefekta.

Krepke roke, ki so se mogočno oklepale panterjevega grla, bi bile skoraj omahnile. Zver je zasajala kremplje v pleča na tleh ležečega. Prefekt je čutil, da se ga od izgube krvi loteva omedlevica; srčno je zrl smrti v obličje, ki je strmela vanj iz zlatih oči zverine; zavedal se je samo tega, da je smrt dobra.

Ko je mestna straža prihitela na pomoč in spričo svojega števila in moči jekla urno odtrgala divjo zver od telesa njenega plena, je Taurus Antinor nekaj časa ležal le napol zavesten. Slišal je, kako je ljudstvo vpilo okrog njega, čutil, kako se je usula ploha prijetno dišečega cvetja, ter slišal poslednje rjojenje poginjajočega panterja in togoten krik iz cesarske tribune.

Hrušč je postal tolik, da ni bilo ničesar slišati; vsepovsod topot nog, ki so hitele sem in tja, vpitje, prošnje, izpod tribun pa, kjer so bile po oddaljenih kletkah zaprte zveri, se je slišalo rjojenje, podobno daljnemu bobnenju groma.

Taurus Antinor se je vzdignil na kolena. Panter mu je razmesaril obe rami; krvavel je iz več ran na

nogah in rokah in vse telo mu je bilo zmučeno in odrevenelo.

Prefekt se je z naporom postavil na noge ter je, sloneč ob velikem drevesu, ki je tvorilo del prizorišča, skušal zaznati vsako podrobnost, ki se je vršila okoli njega. Seveda je bilo silno veliko vpitja in splošno divje beganje po tribunah preprostega ljudstva. Sredi vsega tega kričanja, ki je neprestano donelo kakor bobnenje velikega slapa, sta se nad vsemi drugimi prav razločno razlegala dva krika.

Tisoči ljudstva so vpili:

»Živel prefekt! Živel bog srčnosti in moči! Živel! Živel Taurus Antinor!«

Drugi pa so kričali bolj votlo, vendar enako razločno:

»Smrt trinogu! Smrt blazniku! Smrt cesarju! Smrt!«

Da je bil on sam v trenutku predmet navdušenja te neodgovorne množice, ni mogel niti za hip dvomiti. In prav tako gotovo je bilo, da je isto neodgovorno navdušenje gnalo množice v izdajstvo in upor.

Mestna straža je, naščuvana po ljudstvu, siloma odprla težka železna vrata, skozi katera je bil pred malo časa odšel Hortenzij Marcij in katera so vodila po marmornatih stopnicah do cesarske tribune.

Ko se je Taurus Antinor ozrl kvišku, je videl cesarja, ki je stal zgoraj ves blede in trepetajoč, obdan od nosačev praporov, kojih vedenje je bilo videti čudno neodločno. Auguste so se v vidnem strahu stiskale skupaj; njih glave so se tiščale tesno druga ob drugo in dragulji v njihovih laseh so tvorili čudno blestečo maso demantov in rubinov, ki je lovila solnčne žarke in odbijala vid jemajoče iskre prizmatičnih barv. Dea Flavija ni bila pri njih. Sama je stala ob pregradi tribune in se naslanjala s hrbtom nanjo; oči je imela zaprte, roko pa je pritiskala na srce.

Vse to je videl Taurus Antinor; videl je tudi, da se je Hortenziju Marciju, ki je bil še vedno blede kot smrt in je trepetal po vsem životu, posrečilo, da je došel iz vdolbine, kamor se je bil rešil, nazaj do patricijske tribune in je bil zopet med prijatelji.

Mladenič je sedaj stal sredi strnjene gruče, katero so tvorili oni možaki, ki so se bili pred dvema dnevoma udeležili gostije v hiši Kaja Nepota. Stali so tesno drug tik drugega in vneto šepetali med seboj. Hortenzij Marcij je bil očitno središče njihovega zanimanja, mladi Askanij pa je držal roko skrito pod gubami svoje tunike.

Taurus Antinor se ni več pomišljal. Pozabil je bil na razmesarjene rame in krvaveče ude; celo grozote minule četrti ure so mu izginile iz spomina. Videl je samo, da sta umor in izdajstvo hodila roko v roki in da bi sedanji umor blaznega cesarja pomenil poznejše smrt tisočev nedolžnih žrtev, da bi pomenil državljansko vojno in neizmerno gorje. In slišal je samo glas Njega, ki mu je bil velel, naj dá cesarju, kar je

cesarjevega, to je: svojo vdanost, svojo zvestobo, svoje življenje.

Mestna straža ga je ljubila in poznala njegov glas. Nobenih težav ni imel, da je pregovoril vojake in so ga pustili, da je odšel skozi njihove vrste in po stopnicah, ki so vodile do cesarske tribune. Pustili so ga oditi, morebiti zato, ker so mislili, da se želi prefekt z lastnimi rokami maščevati. Sami bogovi bodo položili otrovano bodalo v roke njega, ki je bil tako brezobzirno izpostavljen najgroznejši smrti.

Ko so gledavci videli mogočno postavo Taura Antinorja, ko je stopal po stopnicah navzgor, so ga burno pozdravljali:

»Živel Taurus Antinor, bog srčnosti in moči!«

Bolj grozeče kot poprej pa se je glasil tudi oni drugi klic:

»Smrt trinogu! Smrt cesarju! Smrt!«

In ko je mestna straža stopala tik za svojim prefektom in so se moški med množico pripravljali za neizbežni boj, ki so ga predvideli, so ženske in oni, ki so bili slabotni in miroljubni, mahali s pahljačami in plašči ter metali ovenele cvetlice po areni, tako da je bil ves prostor videti podoben veliki razstavi mnogobarvnih praporov, preko katere je poldansko solnce razørnilo zlato kopreno.

Ko je Taurus Antinor dospel do najvišje stopnice, ga je ugledal Kaligula in cesarjeva togota je bila tolika, da so mu lica obledela in so se hripavi, nerazločni glasovi izvili iz njegovega hropečega grla.

Baš v tem trenutku je bilo videti, da se je gruča, ki so jo tvorili Askanij in ostali, začela pomikati proti

cesarjevi tribuni. Kakor je vse kazalo, so vpraševali za svet Hortenzija Marcija, ki jim je bodrilno prikimaval. Mladi Askanij je bil sedaj središče gruče; njegova roka je bila še vedno skrita v gubah njegove tunike in pogled na njegov obraz je razodeval Tauru Antinorju vse, česar se je bilo bati.

Ko je stopil v tribuno, je našel tam svoj plašč, katerega je bil odložil takoj, ko ga je obšla želja, da bi pohitel Hortenziju na pomoč. Sedaj ga je pobral. Bil je iz temnobarvastega blaga, brez običajnih znakov dostojanstva in čina. S plaščem v roki je hitro tekkel proti cesarju.

Kaligula ga je videl prihajati; rumeni zobje so mu šklepetali v ustih in stal je kakor od strahu odrevenel na svojem mestu; bil je žrtev smrtnega sovraštva in nizkotnega strahu.

Taurus Antinor je z urno kretnjo vrgel svoj plašč cesarju okoli ramen in mu v naglici zašepetal:

»Ukaži, naj te tvoja pretorianska straža hitro spremi do tvoje palače, milostni gospod — tvoje življenje je v nevarnosti, ki grozi od ljudstva in...«

»Od tvojih rok, podli izdajavec!« ga prekine Kaligula, kričeč kakor blazen od togote. »Zato prejmi tole v spomin na cesarja, katerega si izdal!«

Naglo kakor blisk potegne blaznik izpod svojega oblačila kratko bodalo, še enkrat zarenči v zadovoljnem sovraštvu in maščevalnosti in zasadi bodalo Tauru Antinorju v prsi.

Nato mu iztrga plašč, si ga ogrne hitro okrog glave in ramen, na vse grlo pokliče svojo stražo in neutegoma pobegne z lica mesta.

(Dalje prihodnjič.)



## Pogovor.

»O rada bi v široki svet,  
o vzemi me, ne brani!« —  
»Ne hodi med široki svet,  
med rožami ostani!

Tvoj pogled jasen, dober, tih  
je kot nebo jutranje,  
rdeča lica, zarje dih  
ti je priplaval nanje.

Dih oleandrov in gorečk,  
ki iz besed žari ti,  
ko sem bolan, ga pijem sam,  
ne morem se napiti.« —

»O vzemi, vzemi me s seboj,  
jaz te bom varovala;  
kot otok sredi vseh valov  
bom tiho s tabo stala.

In ko vihar okrog divjal  
bo, z roko bom pokrila  
ta blede, žalostni obraz  
bom vase potopila.

O pusti me v široki svet,  
o vzemi me, ne brani!« —  
»Ne hodi med široki svet,  
da te kot nas ne rani.

Jaz se bojim, da té oči,  
kadar bi svet spoznale,  
tako kot naše, brez luči  
in trudne bi postale...«

† Srečko Kosovel.



# Naše prijateljice.

Inž. Ciril Jeglič.

## Okrasite okna in balkone!

**T**isti, ki imajo okna s cveticami okrašena, morda niti ne slutijo, kako prijateljska in lepa je ta dobrota za ljudi, ki hodijo mimo in jih s tujih oken pozdravi cvetje, tiho in iskreno kot zvest spomin življenja, ki po njem hrepenimo. Cvetlice, ki jih postaviš na okno in z ljubeznijo gojiš, niso samo tebi samemu v zabavo in veselje; zelené in cveto kot prísérno voščilo, da bi bila vsa domovina lepa, zdrava in zadovoljna. Zakaj je tako lepo po gorenjskih vaseh? Zato, ker imajo tam najbolj zale nageljne.

V naših mestih marsikod preveč pozabljajo na cvetlice. Meščani si ustanavljajo razna društva in krožke. Ali bi ne bilo zares potrebno in koristno, da si vsi večji, zlasti prometnejši kraji (letovišča) osnujejo tudi svoje olepševalno društvo (društvo prijateljev cvetic), ki naj z vso vnemo skrbi, da bodo okna in balkone prebivavci čim lepše okrasili in da bo vsakemu tujcu milo in prijazno, kadar pride v naše kraje? Tem nalogam se morajo posvetiti vse podružnice Sadjarskega in vrtnarskega društva, ki se je v poslednjih letih že krepko razširilo po vsej Sloveniji. Meščani naj gledajo tudi na to, da posamezne, zlasti večje hiše in cele ulice okrase bolj enotno. Nekatera, sicer bogato okrašena poslopja imajo vsako okno drugače urejeno in v najrazličnejših barvah, ki včasih motijo druga drugo. V Dresdenu, »nemški Florenci«, so se mi zdele najučinkovitejše tiste ljubke ulice, kjer je z oken v harmoničnem in krepkem kontrastu odsevalo le dvoje barv: bela in rdeča v raznih odtenkih (pelargonije in petunije).

Paziti je torej treba, da glede barve skladno harmonirajo cvetlice med seboj, pa tudi barva hišnega pročelja se mora ujemati z barvo okrasnih cvetic. Nič manj važna ni jakost (sijaj) barve, ker le živahne in krepke barve učinkujejo na daleč.

Dobro vodilo pri izbiri barv nudi naša slika. V krogu nasproti si stoječi kontrastni barvi (rdeča in zelena, oranžasta in modra, rumena in vijoličasta) sta — druga zraven druge — očem najbolj všeč, najbolj harmonični. Sestave: rdeča-rumena, rumena-modra, modra-rdeča, vijoličasta-zelena, zelena-oranžasta in vijoličasta-oranžasta so že manj krepke, vendar pa še prav dobro učinkujejo. Toda nikakor ne ugaja očem druženje sorodnejših barv, ki so si v krogu najbližje (n. pr. modra-vijoličasta, rumena-

oranžasta itd.). Le zelena barva se prilega vsem ostalim, ker jo vidimo povsod v prirodi in je oko navajeno, da jo družijo z vsako barvo cvetov. Čista in krepka bela barva se dobro družijo z živahnimi barvami, n. pr. z rdečo, modro in rumeno, ki dobe zraven nje še večjo veljavo. Tudi belo-zelena se dobro ujema.

Včasih je najbolj prav, da za eno okno oziroma za celo nadstropje izbereš samo eno ali pa dve barvi, in sicer za pokončne rastline eno barvo ter za viseče rastline spredaj spet samo eno barvo. Ali pa napraviš takole: na prvem oknu od zadaj rdeče cvetje in spredaj viseče cvetje v beli barvi, na drugem oknu pa zadaj belo barvo ter spredaj viseče rastline z rdečim cvetjem in tako izmenoma naprej po vseh oknih.

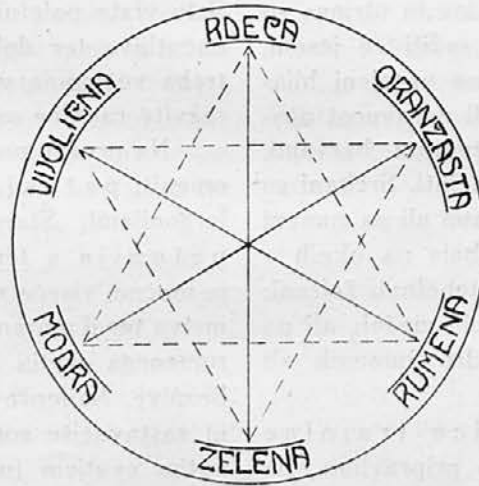
Lepo je tudi, če se barve menjajo po nadstropjih. Ta pravila veljajo seveda najbolj za moderne ulice in večja, uglednejša poslopja po mestih. Manjše, preproste hiše in vile pa hočejo imeti čim večjo pestrost in mikavno raznolikost cvetličnega okrasa.

Umazanim in temnim stenam se prilegajo žarke, sijajne barve, rdečemu zidovju (iz rdeče opeke) se najbolje poda belo in živahno rumeno cvetje.

Z veseljem moramo priznati, da so zlasti nekateri naši kmetiški domovi bogato in ponosno okrašeni s cveticami. Toda naši ljudje še premalo poznajo vrednost mnogih krasotic iz paradiza cvetličnega vrtnarstva, ki so izvrstne za na okna, pa jih redko vidiš pri nas. Saj je res, da so n. pr. ognjenordeče pelargonije »Meteor«, ki kraljujejo zlasti po mestih, silno pripravne, trpežne in izredno učinkovite, ali že samih pelargonij imamo toliko raznih sort v najlepših barvah, ki bi jih lahko izbrali za še učinkovitejše nove kombinacije (sestave), a razen pelargonij imamo najhvaležnejšo izbiro še raznih drugih rastlin, ki jih bomo vsaj nekaj omenili v zgledih, kjer hočemo pokazati, kako se napravijo posrečene okrasne sestave v raznih letnih časih.

**Spomladno cvetje** je tako ljubezniva prikazen, da je človeku marsikdaj hudo, ko je spomladi na naših oknih navadno vse tako prazno, siromašno in dolgočasno. Zunaj na zelenečih bregovih trobijo trobentice in zvončki veselo v solncu blešče, iz naših stanovanj pa gleda sama puščoba!

Lončne rastline, ki jih zgodaj spomladi postavimo na okna, moramo seveda zavarovati pred ledenim suhim vetrom in pred mrzlimi nočmi. Večinoma so to rastline, ki jih kupimo pri vrtnarju: kitajske in



japonske primule, žlahtne acaleje in živobarvne cinerarije, ki nas o sv. Jožefu tako veselo navdušijo s svojim mogočnim cvetenjem. Na kmetih je pa kot lončnica za spomladni cvet najbolj udomačen dragoceni in očarljivo vonjivi šebenik (fijola ali fajgelj), ki ga je treba s krajem zime postaviti v toplo sobo k solnčnemu oknu, da nam čimprej zacvete.

Lepo učinkujejo v marcu in aprilu na oknih, kjer jim tudi močnejši mraz nič ne škoduje: zaboji, zasaženi z modrimi vrtnimi potočnicami in spredaj z eno vrsto rumenih mačeh; same mačehe v mešanih barvah ali pa v čistih kontrastih, n. pr. vrsta belih in vrsta modrih mačeh, ali vrsta modrih in vrsta rumenih cvetov; žlahtne marjetice v belih, rožnatih in temnordečih barvah, ki prav hvaležno in dolgo cveto; silene pendula rosea, sama ali pa v družbi belih, modrih ali rumenih mačeh.

Pač najlepše ter nič manj hvaležne in utrjene so čebulnice, ki pa jih moramo saditi že jeseni, kakor bomo slišali pozneje. Pravilno vzgojeni hijacinti in tulipani nas morajo spomladi naravnost očarati. Bele hijacinte združiš z rožnatimi barvami, modre z belimi ali temnordečimi hijacinti. Srčkani so rdeči tulipani med modrimi potočnicami ali pa rumeni tulipani skupaj z rdečimi. Za v zaboje na oknih v pritličju se ljubko podajo tudi nizkostebelnat žefrani: vrsta modrih žefranov z vrsto rumenih mačeh, ali pa sami žefrani v belo-rumenih, modro-rumenih ali modro-belih sestavah.

Tudi nekatere vrtno cvetlice-trajnice (perene), ki cveto spomladi, lahko pripravimo, da nam zacveto na oknih in balkonih, če jih v začetku marca presadimo v zaboje, n. pr. pestrobarvne vrtno primule (jegličice), modre spomladanske flokse (plamenice), arabis i. dr.

Ko v maju spomladne cvetlice odcveto, je treba takoj nasaditi primerno razvite in zdravo rastoče rastline za **poletno cvetje**.

Izmed lončnic so na oknih in balkonih gotovo najbolj priljubljene pelargonije, ki jih odlikujejo krepke barve, trpežnost cvetja in neutrudno cvetenje. Senčne lege pa niso zanje in pitano cvetje začne v deževju gniti. Zlasti viseče pelargonije ali bršljanke so za zaboje nenadomestljive.

Premalo se uporabljajo begonije. Na solnčnih in na nekoliko senčnatih oknih, balkonih in verandah prav dobro uspevajo vednocvetoče begonije (begonia semperflorens). Za polsenca, ki pa je svetla, so prava krasota gomoljaste ali velikocvetne begonije z raznobojnim, pitanim in enostavnim cvetjem.

Kjer je bolj malo solnca, se izvrstno razvijajo fuksije. Tudi na severnih oknih pridno cvete na kmetih povsod znana vodenka (impatiens Holstii nana).

Zasluzeno hvalo uživajo belocvetne marjete, ki hočejo čim več solnca. Poskusi in zasadi v zaboj takole: zadaj rdeče pokončne pelargonije (geranije) in vmes par belih marjet, v sprednjo vrsto rožnate in bele viseče pelargonije!

Naši kmetiški domovi pa naj vedno v časti ohranijo ponosne gorenjske nageljne! Pa zraven roženkraut in rožmarin!

Silno barvo imajo ognjenordeče salvije (salvia splendens), ki na solnčnih oknih, kjer ni preveč vetra, lepo uspevajo, ako jih obilno založimo s hrano. Srčkana je na balkonu drobnocvetna žveplenkica (cuphea platycentra) in vedno hvaležno se ti izkaže modro cvetoča, blago vonjiva vanilija (heliotropium).

Poceni in zelo učinkovito lahko okrašaš okna in balkone z živobarvnimi enoletnimi cvetlicami. Seveda pa prihajajo za ta namen v poštev le tiste vrste poletnih cvetlic, ki so zdrave rasti in neobčutljive ter dolgo in bogato cveto. Sadike si je treba večinoma vzgojiti posebej v lončkih; že dobro razvite rastline sadimo v prostorne zaboje.

Na prvem mestu moramo izmed enoletnih cvetlic omeniti petunije, ki prav lahko tekmujejo s pelargonijami. Stara sorta je takozvana rotovška petunija s temnomodrimi, žametnimi cvetovi in je močne, viseče rasti; njena barva je sama zase premrta ter ji moramo dati za ozadje kontrast belega ali rumenega cvetja. Belocvetne petunije so izredno ljubeznive. Najlepše so pa za na okna in balkone nižje in zastavnejše sorte petunij s sijajno rdečim in rožnatim cvetjem (n. pr. Gloria, Erfordia in Himmelsroschen).

V majhnih zabojskih in v lampicah, ki jih obseva dopoldansko solnce, se izvrstno počutijo ljubke, modro cvetoče lobelije; žal, da jih pri nas še tako malo gojimo. Prav pripravna in prijazna sta nizki ageratum (nepostarnik) in tagetes (turški ali smrdljivi nagelj), odlični za balkon so tudi nizki cekinčki (coreopsis).

Bolj znane so pri nas pritlikave kapucinke (tropaeolum majus nanum), ki se čudovito živahno in radostno razcvetajo v svoji žareči barvitosti.

V zaboje sadimo navedene okrasne rastline večinoma v dveh vrstah. V sprednjo vrsto damo navadno viseče rastline. Ne sadi prereditko in upoštevaj posebne značilnosti rasti pri različnih rastlinah! Koliko rastlin spraviš v 0,85 m do 1 m dolg zaboj? Za zgled par primerov: a) rdeči, pitani tulipani (30 rastlin), vmes podsajene bele ali rumene mačehe (16 rastlin); b) v sprednji vrsti modri ageratum (12), zadaj rdeča begonija semperflorens (10); c) spredaj modre lobelije (14), zadaj bele geranije (6); č) spredaj bele petunije (6), zadaj rdeče pelargonije (6); d) spredaj petunije (7), zadaj nizke kapucinke (7); e) spredaj viseče fuksije (6), zadaj vodenke (6) itd.



**Rastline opletavke** potrebujemo, kadar hočemo hodnike in balkone na eni strani ali pa popolnoma zastreti z zelenjem in cvetjem. Tako si lahko tudi tisti, ki nima vrta, napravi utico na balkonu. Pa tudi na okviru okna se včasih lepo podajo venci, ki jih spletajo plezajoče rastline.

Na neugodnih prostorih, kjer je malo solnca ali pa preveč vetra, zasadi v zaboje trajne opletavke, ki ne zahtevajo mnogo negovanja, n. pr. bršljan ali divjo trto. Ti dve rastlini moraš, ko je rast najživahnejša, pognojiti, sicer pa lahko v večjih zabojih ostaneta tudi nepresajeni tri do pet let, le zgodaj spomladi jima izmenjaj vrhno plast zemlje z gnojno prstjo. Bršljana ni treba prav nič prirezati, divji trti pa vsako pomlad iztrebiš suh les in skrajšaš zdrave lanske poganjke na dva do pet oces.

Več truda, navadno pa tudi več veselja, ti dajo enoletne opletavke, ki si jih za vsako leto odgojiš iz semena. Treba je najprej v majhnih lončkih vzgojiti dovolj krepke rastline, ki jih v maju presadiš v zaboje. Prav hitro rastoče opletavke sadiš v dolge zaboje 50—60 cm narazen, počasnejše in manj bujne opletavke pa približno 30—35 cm drugo od druge. Nekatere že v juliju odenejo ves balkon v zelenje ter

cveto tja do jesenskega mraza. Seveda pa porabijo tako hitro rastoče rastline tudi mnogo hrane; ko so se korenine razrastle, je treba vsak teden dvakrat gnojiti, sicer rast brž zastane.

Izmed opletavk, ki se goje enoletno, so posebno priporočljive: k o b e j a (*cobaea scandens*) z velikimi, zvončastimi cvetovi vijoličaste barve, turški fižol in slak, belopisani japonski hmelj (*humulus japonicus* fol. var.), ognjeno cvetoče plezajoče kapucinke (*tropaeolum lobianum* in *canariense*) i. dr.

Ko pa jeseni začne usihati krasota poletnega cvetja, lahko še enkrat pričaraš veselo cvetočo pomlad na okna in balkone. K r i z a n t e m a je cvetlica jeseni. Ej, pa to ni mrtvaška roža, premožno sije iz nje življenje!

In še pozimi naj bo zelenje na naših oknih in balkonih! Če ni cvetja, naj nas poživi vsaj zelenje. Po velikih mestih okrase pozimi balkone s smrečicami in girlandami iz smrečja. Pred zimo vsade v zaboje nizke in košate smrečice, ki sicer ne rastejo, vendar pa ostanejo v najhujšem mrazu lepo zelene. Takšne smrečice se spomladi seveda popolnoma posuše, a to ni veliko škode, ker jih lahko dobiš prav poceni.

(Dalje prihodnjic.)



Slón v živalskem vrtu (v »Dzu«) v Londonu.



## Belorusí.

### 2. Zlata doba beloruske književnosti.

V 16. stoletju se začenja zlata doba beloruske književnosti. Kakor skoro pri vseh narodih, se začne tudi največja beloruska književnost s prestavo sv. pisma. Kajti šele takrat je zrel kak jezik za nadaljnji razvoj, ko ima toliko svojih izrazov, da lahko prevede v svoj jezik sv. pismo. To ogromno delo je storil dr. Francisk Skarina. Studiral je na univerzi v Krakovu in pozneje v Italiji. Ker je bil njegov oče bogat trgovec v Vilni, se mu pri studiju ni mudilo. Tako se je razen zdravilstva in prava bavil tudi s slovstvom. Kot magister krakovske univerze in doktor zdravilstva se je na poti iz Italije ustavil v Pragi. S pomočjo vilenskih plemičev je nakupil cirilske črke in je tu izdal l. 1525 beloruski prevod sv. pisma starega zakona, ki so ga l. 1575 prevedli Ukrajinci v Galiciji na svoj jezik. Ker je bil v svoji mladosti pravoslavne vere, a je v Krakovu prestopil v katoličanstvo, je imel zveze s pristaši obeh cerkva in se je zato njegov prevod sv. pisma naglo razširil. Po njegovem prizadevanju so dobili Belorusi l. 1535 svojo prvo tiskarno s cirilskimi črkami v Vilni, dočim so jo dobili Rusi šele l. 1553 v Moskvi. Poskusi za cerkveno zedinjenje pravoslavnih, širjenje raznih protestantskih in antitrinitarskih sekt s Poljske na belorusko ozemlje, zlasti pa katoliška, a tudi pravoslavna obramba proti njim so mnogo pripomogli k razvoju beloruske književnosti. Ob koncu 17. stoletja se začne v beloruski literaturi in jeziku javljati ruski vpliv. Odkar so Rusi l. 1510 zavzeli belorusko mesto Pskov in l. 1514 Smolensk, je bil velik del Belorusov pod

ruskim političnim vplivom. Rusija se je začela kulturno dvigati, odkar je stopila v trgovske zveze z Anglijo, Dansko, Ogrsko in Beneško republiko in je car Ivan Grozni (1533—1584) poklical nemške obrtnike, ki so prinesli



Kazimir Swajak, beloruski pesnik.

s seboj zapadnoevropsko omiko. Ti obrtniki so izdelovali različno orodje, ki ga do tedaj Rusi sploh niso poznali. Za nove predmete je bilo treba najti ruske izraze. Ko so pozneje Belorusi in Ukrajinci sprejemali te predmete od Rusov, so obdržali tudi njih ruska imena. Še več ruskih izrazov se je pomešalo med beloruski in ukrajinski jezik, ko je Rusija osnovala leta 1724 Znanstveno akademijo v Petro-

gradu in je tako postala središče vse pravoslavne znanosti.

Nova doba se začenja v zgodovini beloruskega naroda l. 1793, ko je bila Poljska končno veljavno razdeljena. Vsi beloruski kraji so prišli pod rusko oblast. Sedaj se je začel pravi križev pot beloruskega naroda. Ruska vlada je zabranila vsako belorusko knjigo. Kdor se je očitno priznaval za Belorusa, ga je čakalo pregnanstvo v Sibiriji. Iz prirojene ogorčenosti so beloruski narodnjaki rajši hoteli, da so se njihovi otroci polonizirali kakor porusili. Ogorčenje je postalo še večje, ko je ruska vlada prisilila l. 1839 katoličane vzhodnega obreda, da so prešli v pravoslavje. Ta ruski pritisk je trajal do ruske revolucije l. 1905. Vendar pa ni na svetu sile, ki bi mogla zatreti narod z nasilnimi sredstvi. Beloruskega jezika ni bilo mogoče z nobenim ukazom iztrebiti ljudstvu iz ust. Kljub vsem prepovedim in nevarnostim so našli beloruski narodni buditelji način, da probujajo svoj narod. Beloruska knjiga tudi ni zamrla. Tiskala se je v Krakovu in utihotapljala čez avstrijsko-rusko mejo med Beloruso. Le pesniška zbirka znamenitega beloruskega pesnika Jana Njasluhovskega (1851—1897) pod imenom »Vjazanka« (Šopek) je imela srečo, da je izšla v ruski državi l. 1903, šest let po pisateljevi smrti. Neki beloruski visokošolec je prepričal rusko cenzuro, da je to zbirka — bolgarskih pesmi!

Med najboljše najnovejše beloruske književnike spadajo Alojzija Cjotka († 1916), Albert Pavlovič (rojen 1875), Kastus Mickievič († 1882) in pa zlasti Konstantin Stepovič, ki je bolj znan pod psevdonomom Kazimir Swajak. Med najmlajšimi se odlikuje Francisk Hriškjevič, slušatelj praške univerze,



Kazimir Swajak se je narodil leta 1890 v Baranjah blizu Vilne. Po gimnazijskih studijah je stopil v rimsko-katoliški duhovni seminar v Vilni, kjer je leta 1915 prejel mašniško posvečenje. Deloval je kot vnet kaplan na petih župnijah, dokler ni postal župnik v Zaswiru. Grozovito preganjanje beloruskega naroda je zlomilo njegove sile. Ves je namreč gorel za zedinjenje svojih pravoslavnih beloruskih bratov s katoliško Cerkvijo. Kot zglednega katoliškega duhovnika ga je tem bolj peklo, ko je videl, da ni mogoče delati za cerkveno zedinjenje pravoslavnih Belorusov, dokler ne bo poljska višja duhovščina dovolila na popolnoma beloruskih župnijah pridigovati v belorusščini. Ker pa je preganjanje samo še dvignilo narodno zavest Belorusov, so začeli beloruski katoličani, nahujskani od sovražnikov vsake vere, vobče opuščati obisk katoliških cerkva, kjer se pridiguje poljski. Velika nevarnost je, da se začne po krivdi poljske vlade in zlasti poljskega vilenskega nadškofa Jalbri-kowskega — odpadanje od katoliške Cerkve. Vso svojo globoko vero in prisrčne molitve k večni Pravici je zlił Swajak v prekrasno zbirko »Holas Duši« (Glas duše). Njegov pesniški zbornik »Maja Lira« (Moja lira) je postala lastnina že vsega beloruskega naroda. Njegova drama »Janko Kancawy« pa še čaka založnika. Sirovo vedenje Poljakov nasproti njemu in njegovemu narodu in čezmerno delo je tako vplivalo na to izredno globoko in nežno čutečo dušo, da jo je jetika osvobodila zemeljskih spon in jo poslala k večni Pravici. Njegov pogreb na vilensko pokopališče dne 9. maja 1926 pa je bila prva velikanska manifestacija Belorusov in glasen, a dostojen in miren opomin Poljakom.

(Dalje prihodnjic.)

## Drobtine.

### Izrabljanje solnčnih žarkov.

Že kot otroci smo z zažigalnim steklom ali ogledalom zedinili solnčne žarke na eno točko, smo si ožgali kožo in poskušali zažgati papir. O starem fiziku Arhimedu pripovedujejo, da je s takimi zrcali zažigal sovražne ladje. Zgodovinar Plutarh nam pripoveduje, da so zažigale rimske vestalke sveti ogenj z zažigalnim zrcalom. Okoli leta 1700 je napravil Tschirnhausen zažigalno steklo v premeru 130 centimetrov in zažgal z njim moker les, stopil železo in segrel vodo, da je zavrela. Dve vprašanji nastaneta pri tem: kakšna je vročina, ki jo lahko

dosežemo z zbiranjem žarkov v eni točki, žarišče imenovani, in kako se da ta toplota izkoristiti.

V odgovor na prvo vprašanje omenimo, da računamo pri preračunjenju toplote s kalorijami. Kalorijo imenujemo ono množino toplote, ki segreje en kilogram vode za eno stopnjo Celzija. Z različnimi aparati, ki jih tukaj ne bomo opisovali, so izračunili, da pošlje solnce vsako leto na zemljo 1330 trilijonov kalorij toplote, to pa brez noči, oblakov itd. Te številke si ne moremo predstavljati; povemo samo tole: milijon milijonov je bilijon, bilijon bilijonov je pa trilijon. Pravijo, da je letna solnčna toplota, na zemljo poslana, tridesetkrat tako velika, kakor je toplota vsega premoğa na zemlji, če bi zgorel. Zaradi noči, oblakov, dežja, poševnosti vpadanja itd. pa recimo, da pride samo desetina omenjene toplote res na zemljo. Pride je več, pa recimo tako. In tedaj vidimo, da prideta na en kvadratni meter v eni minuti dve kaloriji, oziroma v eni sekundi za tretjino konjske sile toplote. Konjsko silo imenujemo tisto moč, ki dvigne v eni sekundi 75 kilogramov en meter visoko. To pa že tako vemo, da se toplota da spremeniti v moč; primerjajmo samo železnico ali avto, ki ju žene sama toplota oziroma gorenje. Na površino kvadratnega kilometra pride že za 300.000 konjskih sil toplote, trajno! Če pa hočemo s to toploto res delati, moramo imeti stroje; in še tukaj recimo, da radi nepopolnosti strojev izrabimo spet samo desetino, pa nam ostane še zmeraj kilometer. Seveda so vse to samo računani, vendar pa vidimo, da imamo na razpolago velikanske množine toplote.

S tem preidemo na drugo vprašanje: uporaba solnčne toplote s pomočjo strojev. S tem vprašanjem se je bavilo nešteto ljudi že več stoletij. Večinoma so bili pa vsi načrti zelo sanjarski. Resna je postala stvar, ko jo je vzel okoli leta 1870 v roko John Ericson. Temeljna misel je zelo enostavna: Solnčne žarke ujame in osredotočim v velikanskih zažigalnih ogledalih in jih napeljem v vodo. Voda zavrè in njena para goni parne stroje. Seveda se pa morajo ogledala zmeraj obračati proti solncu, da vpadajo žarki kolikor mogoče navpično. Več let je Ericson delal, napravil je stroje, vse je bilo lepo in je tudi lepo delovalo, toda — naprave so bile predrage. Par takih naprav vendar dela. Izpopolnil je Ericsonovo delo po letu 1910 Schumann in neki njegov stroj služi v Egiptu z velikim

uspehom pri namakanju bombaževih krajev. V vročih pokrajinah, kjer je nebo skoraj zmeraj jasno in padajo žarki zelo navpično, bi se kljub velikim nabavnim stroškom taki stroji vendarle izplačali, saj obratovanje skoraj nič ne stane. Kakšno velikanske nabirališče toplote bi bila na primer ogromna puščava Sahara! Danes sanje, jutri resnica. Kakor povsod!

V najnovejšem času so veliko govorili in pisali o solnčnih motorjih, ki sta jih napravila profesor Marcuse in Friderik Krenn. Krenn je napravil stroj, ki dela tudi ponoči in ob takih dnevih, ko ni solnca. Prav pred kratkim je pa sestavil Marcel Moreau v San Franciscu v Ameriki več ogledal in leč tako strokovnjaško dobro, da je dobil vročino 7000 Celzijevih stopinj. S to vročino je prerezal jekleno ploščo. To bi bila torej najnovejša iznajdba: solnčni žarki kot žaga!

### Najdaljši vodovod na svetu

je v Avstraliji. Tu sta dve mesti Coolgardie in Kalgoorlie, ki imata čez 40.000 prebivavcev ter sta oddaljeni 580 kilometrov od obrežja in nimata skoraj nič vode. Ker je tu mnogo rudnikov, bi zastala vsa industrijska podjetja, če ne bi poskrbeli za vodo. Zato so sklenili, da napravijo vodovod od obrežja do obeh mest. In so položili 60.000 cevi kar vrh zemlje, ki teče dnevno 22 milijonov litrov vode skozi nje. 24 parnih sesaljk pa opravlja to ogromno delo. Kljub temu, da je stal vodovod ogromne vsote, je zdaj voda dvajsetino cenejša, nego je bila prej.

## Nove knjige.

**Državlјanska vzgoja.** Vzgojiteljem mladine dr. Josip Jeraj. Maribor, 1926. Samozaložba. Tiskala tiskarna sv. Cirila v Mariboru. Cena 15 Din. Dobi se pri Prosvetni zvezi, Maribor, Aleksandrova cesta 6, in po knjigarnah.

Za one, ki so brali dr. Jerajeve članke v lanskem letniku »Socialne misli« in drugod, ali za one, ki na ta ali oni način že od prej poznajo Jerajevo zamisel jugoslovanske države, sicer ne prinaša dosti novega, toda glavni namen knjige je v tem, da je dr. Jeraj vse te misli zbral in jih v zaokroženi obliki knjige podal v roke »vzgojiteljem mladine«, po navodilu filozofa Humboldta: »Kar hočeš uvesti v življenje, uvedi najprej v šolo.«

Država ne sme biti samo mehanična tvorba močne centralne sile, stroj, ki ga mora od zunaj goniti močna roka, država mora imeti tudi dušo, ki naj bo izraz žive, silne in nezlomljive živ-

ljenske zavesti narodnih družin. Prava narodna država mora zajeti narodovo dušo v vseh zajednicah, od družine, vasi, plemena do celotnega naroda. Zato mora tudi naša jugoslovanska država, ako hočemo, da bo notranje močna in zgrajena organično in ne mehanično, vsebovati vse elemente srbske, hrvatske in slovenske narodne duše. Kakor pa je celotno človeško občestvo tvorba nižjih, po naravnem zakonu se razvijajočih človeških zajednic, družin, vasi, občin, stanov in narodov, tako mora tudi vsaka državljanska vzgoja imeti svoje korenine v ljudstvu, ki se v njem porajajo te organične tvorbe. Državno vzgojo moramo graditi od spodaj navzgor, organično. Mladega človeka je treba najprej vzgojiti za dobrega člana družine, za dobrega vaščana, občana in farana, vzbuditi v njem smisel in ljubezen do poklicnega dela, potem tega občestvenega obzora ne bo težko razširiti na narod oziroma na državo. Saj ljubezen do narodne skupnosti ni nič drugega ko ljubezen do razširjene družinske skupnosti. Državljanke zavesti ni brez narodne zavesti, te pa ne brez družinske zavesti.

To bi bile glavne misli, ki jih dr. Jeraj v svoji »državljanke vzgoji« natančneje razvija. Knjižica je namenjena v prvi vrsti vzgojiteljem mladine (seveda tudi vsem drugim), ki pa si bodo morali vsebino knjige najprej sami osvojiti, ako hočejo potem v istem duhu vzgajati nov rod mladih državljanov. Vzgojitelj mora biti najprej sam prožet po ljubezni do doma, ljudstva, naroda, domovine in Boga, potem bo šele znal vzbuditi enake strune v dušah mladine. — Delu se tuintam mogoče pozna, da je pisano v naglici, bolj člankarski, pozna se mu pa tudi, da ga je napisal pisatelj res »iz globoke ljubezni do svoje domovine, naše jugoslovanske narodne države«. Dr. Jerajevo občekoristno vzgojno delo o državljanski vzgoji vsakomur toplo priporočamo, saj je to prvo delo te vrste v naši književnosti.

M. M.

**Sveti Stanislav Kostka.** Za dvestoletnico kanonizacije sestavil Martin Štular. Založil »Glasnik« v Ljubljani, Zrinjskega 9. Tiskalo Tiskovno društvo v Kranju. 1926.

Če nisi doslej poznal svetega Stanislava, koj se ti priljubi, ko prebereš pričujočo knjižico. Preprost, kakršen je bil svetnik sam, je tudi opis njegovega življenja. A je toliko pristrčnosti v tem življenjepisu in toliko mladeniško-hrabrih dejanj, da se ti dviga podoba mladega božjega bojev-

nika od strani do strani — in ko za-preš knjižico, porečeš: »Resnično, tak bi bil tudi sam rad in tega ljubekega svetnika-mladeniča poprosim, naj mi pomaga na potih trdega življenja navzgor — do Solnca!«

Knjižnica je kaj prilično razdeljena na troje večjih in več krajših poglavij, da prav izlahka slediš razvoju svetnika. Lepe, zares umetniško izdelane slike (šestero jih je), lep papir in izbran tisk ti knjižico še bolj priljubijo in naslovna stran vsebuje v ličnih, nežnih arabeskah vse svetnikovo življenje že v krasni risbi sami. Priporočamo to knjižico vsem mladim, priporočamo jo pa tudi vsem drugim, ki še verujejo v duševno pomlad in v moč preprostosti in ljubezni do Solnca! *Km.*

**Shakespeare: Kar hočete.** Prevel Oton Župančič. — Založila Tiskovna zadruga v Ljubljani. 1926.

Eno izmed najljubeznivejših Shakespearejevih del, obenem pa morda sploh najlepša in najčistejša komedija vseh časov in narodov je ta prisrčna božična igra. Jedro tvori čudovita zgodba mladega Sebastijana in njegove sestre Virole, ki se rešita iz potopljenega ladje na ilirsko obalo, ne da bi vedela drug za drugega. Ona se preoblečena v moškega ponudi vojvodu Orsinu v službo. Nastane vrsta žalostnoveselih zapletljajev, ki se končno vendar srečno razvozljajo. Otožni vojvoda ilirski zaman vzdihuje za lepo, a trdosrčno grofico Olivijo. Ta se zaljubi v Violo, katero smatra za fanta. Na vse zadnje se te zmede uravnajo in Orsino vzame Violo, njen brat Sebastijan, ki se spet pojavi, pa poroči Olivijo. Pred to ljubezensko ozadje je Shakespeare postavil še nekaj postranskih dejanj, kjer nastopajo zabavni junaki, kakršen je hudomušni debeluhar, stric Tobija in njegov vinski bratec, nekam puhloglavi vitez Bledica, ter Olivijin dvornik, domišljavi in prevzetni Malvolio. Vse dogajanje je prežeto z otroško prisrčnostjo in vedro razposajenostjo, ki se vrsti z otožno čustvenostjo.

Komedija spada med neumrljiva Shakespearejeva dela, ki so stalno na repertoarju svetovnih gledališč. Igrali so jo pred par leti tudi na ljubljanskem odru. Zdaj je ta čudovita veseloigra izšla v knjigi. O sijajnem prevodu, ki ga je oskrbel Oton Župančič, ne bom pisal. Svoje najlaskavejše mnenje so povedali strokovnjaki že ponovno. Toda tudi vsakemu laiku je jasno, da ta prevod ni samo slepo prevajanje posameznih besed iz angleškega v naš jezik, temveč mnogo, mnogo več: nova umetnina. To je naš, čisto slovenski

Shakespeare! In kar se jezika tiče — mislim, da je Župančič bolj nego s katerim drugim delom, vprav v teh svojih Shakespearejevih dramskih prevodih dokazal, da je naša omalovaževana, skromna slovensčina živ, bogat, tvoren in lep jezik.

Oton Župančič je doslej prevel že osem Shakespearejevih del. Žalostno in obenem sramotno je, da se je treba bati, da založništva ne bodo še naprej izdajala Župančičevih prevodov, ki bodo v slovenskem slovstvu pomenili mejnik in dali svoj pečat celim generacijam. Saj je skoraj neverjetno (toda žal, je res!), da se je v pol leta prodalo komaj poldruhi sto izvodov te lepe knjige. Žalosten dokaz naše za duševno življenje neobčutljive, docela na materialistično uživanje usmerjene dobe!

Vsem ljubiteljem plemenite knjige, posebno pa vsem, ki ljubijo lepi naš jezik, pa veljaj: Tolle, lege! Vzemi, beri!

—a.

**Josip Korban: Iz mojih temnih dni.** Natisnila in založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. 1926.

Nova Korbanova knjiga, ki jo je za božič poklonil naši mladini, zavzema častno mesto v slovenskem mladinskem slovstvu. Vsebuje zgodbe in doživljaje dolenskega šolarja doma v »Hribarjevi loki«, v krogu tovarišev in v Ljubljani in krogu študentov, kamor mora fantek za eno leto v zdravniško oskrbo zaradi zdravljenja oči. Vsi dogodki so opisani prav pestro, prežeti so skozinsko s svežim, neprisiljenim humorjem ter vsebujejo kaj spretno prikrito poučno tendenco (n. pr. zoper pijančevanje!), slog je naraven, preprost in lep. Nekatera poglavja bi bila prav primerna za naše ljudskošolske čitanke. Na nekatere prav lepe primere (svetopisemske!) bo pa moral učitelj učence opozoriti. Korbanova knjiga »Iz mojih temnih dni« je izvrstno zabavno-poučno čtivo za našo ljudskošolsko mladino. Priporočamo!

M. M.

**John Hartley Manners: Peg, srček moj.** Veseloigra v treh dejanjih. Poslovenil O. Šest. Ljubljana, 1927. Založila Tiskovna zadruga.

Kot šestnajsti snopič zbirke gledaliških iger »Oder« je izšla ta veseloigra, ki je ponesla ime svojega avtorja daleč preko ameriških mej. Dogajanje je prav preprosto. Mala Pegica pride od svojega ljubelega očka iz Amerike k sorodnikom v Anglijo. V strogo plemenitaški hiši njene tete, ki je pa pravkar zaradi poloma neke banke izgubila vse premoženje, naj se po želji njenega umrlega strica vzgo-



juje mlado, neugnano deklet. Naloga je težka: Peg je navajena na prostost, in življenje v velikaškem, na zunaj tako strogem domu, ji je nezno, to tem bolj, ker ne najde ljubezni pri svoji teti in njenih. Nasprotje med srčno dobro, nepokvarjeno in idealno mladenco ter le navidezno dobrotno, v bistvu pa malo vredno in sebično ple-miško rodbino je posrečeno opisano, dasi ponekod avtor skoro zaide v ka-rikaturo, dočim spet drugod postaja skoro osladno sentimentalen. Vendar je v glavni osebi male irske neugnanke ustvarjen prijazen tip prirodnega ter zares plemenitega dekleta. In ko se Pegica na koncu zaroči z bogatim lordom Geraldom, se nam zdi, da je spet enkrat notranja srčna žlahtnost zmagala nad plemstvom, ki nima drugega temelja nego stari grb in zvenceč naslov.

Veseloigra se je prošlo leto igrala na ljubljanskem in na mariborskem gledališču, povsod z velikim uspehom. Prevod Osipa Šesta je prav gladek, jezikovno pa mestoma manj izglajen.

Zaključni se veseloigra z besedami, ki jih ljubka navihanka izreče s prav izrazito ameriškim humorjem: »Najlepša reč na svetu je iskrena ljubezen in polna skleda.« —a.

**Knjiga o džungli.** Spisal Rudyard Kipling. Iz angleščine prevel J.M. Ljubljana, 1927. Založila in tiskala tiskarna »Merkur« v Ljubljani. — Dela angleškega pisatelja Rudyarda Kiplinga so tako znamenita, privlačna in znana po vsem svetu, da je gotovo potrebno, če jih imamo tudi v slovenskem jeziku. Pričujoča knjiga je zbirka dvanajstih črtic iz živalskega življenja v džungli. Odveč bi bilo govoriti o vsebini Kiplingovih spisov, ker že uživajo priznanje in sloves vsega kulturnega sveta. Na to plat moremo reči le eno: pričujoča knjiga se po vsebini sama priporoča. Drugače pa je glede slovenskega jezika v tej knjigi. Dasi nimamo izvornika pri rokah, vendar je že iz slovenščine same razvidno, da prevod ni točen, in kolikor ga je, je zelo slab. Na vsaki strani kar mrgoli slovniških napak. Zdi se ti, kakor bi bral z motnimi naočniki. Teško se prerineš s to slabo slovenščino do prave vsebine, kar je na vsak način velika škoda za knjigo samo in je obenem neodpustljiv greh za slovenski jezik, ki je dandanašnji že toliko izčiščen, da se taki prevodi ne bi smeli več tiskati. Založništva bi morala take prevode gladko odklanjati ali pa od prevajavca zahtevati, naj jih opili ali da opiliti. Naslovno risbo je izdelal Miha Maleš.

Km.

**Deset mašnih pesmi** za mešani zbor. Zložil Franc Marolt. Ljubljana, 1926. Samozaložba. Pesmi g. Marolta so zelo posrečene in jih zbori ne bodo prepeli le enkrat. Posamezne pesmi se razlikujejo po značaju in jih tudi poživlja menjavanje vlog: v 6. pesmi pridejo do veljave ženski glasovi v troglasnem zboru, v 8. isti v dvoglasnem zboru, v 10. pa ženski v troglasnem in moški v štiriglasnem zboru. Predzadnji takt druge pesmi imej pri zadnji četrtinki v altu g, ne cis; vračaj je pomotoma izpuščen. Če upoštevamo še jasni kamnotisk, močan in lep papir ter zmerno ceno, bomo zbirke tem bolj veseli. Pesmi se naročajo na naslov: Franc Marolt, Stari trg 3, Ljubljana. Izvod stane 12 Din, od 6. izvoda dalje pa 8 Din.

### Pomenki z najmlajšimi.

Večerno hrepenenje.

Po nebu se tajne nitke prepezajo.  
Moje sanje za njimi begajo,  
moje sanje v daljavo hočejo,  
da tvoja okna poljubijo.

O, moje sanje so tihe in bele!  
Kot rože so, ki se še niso razcvetele,  
kot rože, ki deklice čakajo,  
da bi jih skrbno zalivala —

Kaj ni to lepa pesem? porečete. In vendar to ni umetnina, ni zares pesem. Zakaj? Ker celota ni dovršena, dasi so posamezni deli zgledno lepi. Pesem nikakor ni slaba, a vprav pri sicer dobrih, a nedovršenih pesmih si najlaže bolj-šamo okus.

Pesem je zares iskreno lirski, polna čustvene toplote. Doživetje je močno, nikjer ne dela vtiska narejenosti. Jezik je dober, pesniško izbran, dikcija dobra.

Ali slabost pesmi je v miselni kompoziciji. Ali nimate vtiska, da to ni celota, ampak le lep odlomek. Drobcji pa niso umetnina. Sicer mladi pesniki radi pišejo nezaokrožene pesmi, ker pač obsegajo manjše čustveno obzorje in se pri njih razpoložena hitreje menjujejo kot pri zrelih. Da je pesem kratka, je prav, a mora biti res celota, motiv mora biti obdelan, ne samo nakazan, pesem ne sme opešati sredi svojega zanosu. To se začetnikom le prerado zgodi: po par verzih ne vedo nič več novega povedati in začno opisovati začetne misli. Da se tako razblini še začetni estetični vtisk, je razumljivo. Mnogo vposlanih pesniških poskusov nosi to napako na sebi, zato naj ta odgovor velja vsem: pesem mora vedno napredovati in miselno in oblikovno vzdržati do konca! Zato pišite le iz svoje polnosti! Vsaka beseda v pesmi naj bi bila razodetje, vsak verz večkratno lepotno presene-

čenje. V gornji pesmi n. pr. druga kitica zaostaja daleč za prvo. Prva je jedrnata in zaključni s prelepo sliko »moje sanje v daljavo hočejo, da tvoja okna poljubijo«, druga pa najprej spremeni podobo o sanjah, ki so bile prej poosebljene, v podobo rože in plehko konča, »da bi jih skrbno zalivala«. Čutite, da je ta verz prazen, da ubije zanos pesmi? In potem premislite obe kitici in boste odkrili, da jima nedostaja ozadja; da zveze ni, smo že ugenili. Druga naj bi nadaljevala vendar prvo in razširila, poglobila, tako pa preide pravzaprav na drug motiv. Tako pesem ni organska, ni živa in enotna. Celoto bi dobila pesem, če bi pesnik uredil misli n. pr. takole:

Moje sanje k tebi v daljo hočejo,  
da na tvojih oknih se spočijejo.  
Draga, moje sanje tihe so in bele,  
kakor rože so na tvojih oknih:  
niso se mi še razcvetele.  
Prideš rožam kdaj zalivat, draga?  
Prideš z njimi moje sanje tešit?

(Ne išči v tej formalne popolnosti, samo miselni red!)

Rad bi samo dopovedal, kaj je enotna pesem. Seveda pesem ostane nedopet odlomek. Pesem ne sme čustva samo razgibati, ampak ga mora spet umiriti — v tem je ritem pesmi kot celote. Ako pa nakrat preneha, obstane doživljanje na pol pota, pesem nekako obvisi v zraku. V tem sta si glasba in pesništvo slični: vsaka melodija mora imeti svoje oporišče na začetku in na koncu, podobno vsaka lirski misel in cela pesem pravtako. Pesem je življenje. Življenje pa je gibanje; to pa je mogoče med dvema mirnima točkama — to je modroslovno ozadje za dobro enotnost cele pesmi. Spočetka mora pesem razgibati, potem mora rasti, kipeči, dokipeti do vrha in se potem poleči, harmonično izzveneti. Muzikalno komponirana mora biti dobra pesem, ali — kar je isto — čustvena zgradba pesmi mora biti dramatična. Poglejte Župančiča:

Predaj se vetrom — naj gre, kamor hoče!  
Naj srce se navriska in izjoče!  
Vendar mornar, ko je najvišji dan,  
izmeri daljo in nebeško stran...

Kaj ne zagrabi začetek vse duše! Kaj ni drugi verz dramatično napeta čustvenost? In kako lepo odreši in umiri konec! Dobra, iz življenja potekla pesem je kot vodomet, ki kipi iz mirnega ustja in zopet pada na mirno gladino. Teško je opisati ta ritem celote, teže preprosto povedati, treba je pač čutiti, besede morejo kvečjemu pripeljati na pravo pot do spoznanja. Ali kakor k ustvarjanju spada večja ali manjša izvornost, tako spada k oblikovanju zaokroženost.

Morda marsikomu ni jasno, kar sem povedal. Naj se vglobi in si na dobrih zgledih skuša izvežbati okus za celoto. Tako se bo naučil tudi samega sebe kritizirati. Pomenki naj bi vsak mesec odkrili kaj novega in tako sčasoma tudi vzgojili. Treba pa je za to sodelovanja.

**O. B., Novo mesto.** Tvoje pesmi kot »Pesem«, »Večer«, »Moji prvi ljubici«, »Pesem študentova« so le odmev tega, kar si čital. Jedra jim manjka, vsebine in samostojnosti. Seveda se verz rad sproži, posebno po branju, a pesem je več. Da lani nisi dobil ocene, ti bo še vseč, le malo potrpi!

**V—eva:** Vidim, da te knjiga vzgaja. Vem, da pesmi podoživljaš, pišeš jih pa slabo. Rimo poznaš, za ritem in lep izraz pa imaš še premalo okusa.

**Mirko Avsenak:** Izmed poslane obilice bo morda ena za rabo, drugo še ni zrelo. A pesmi kažejo veliko čustveno dozretost, ki je znak lirika. Seveda se z leti ta čustvenost lahko ohladi, zato bo sodba mogoča šele čez čas. Tvoj ritem in jezik kažeta neki čustveni zanos, le oblike še ne obvladaš dovolj, tudi svobodne ne. Tvoj ritem spominja od sile na Cankarjevo ritmično prozo. Da boš čutil, da nimaš ritma vezane besede, ti prepisem eno brez delitve v verze.

#### Anekdota.

Pobral sem kamen na cesti in ga poljubil. — »Ubožec! Toliko jih gredo mimo tebe in čez, v ljubezni gredo in v toplem nemiru. Solnce gre čez nebo in jim daje korak. (?) Tebe pa solnce ogreva, a te ne ogreje. Ne more! Prej pride noč in te vlažna objame. Večno gre: solnce — noč, solnce — noč. Ubožec!« — Pritisnil sem kamen na prsi, da bi ga oživel. — Pa mi je padel iz rok.

Spoznaš, da je to pesem? Pa zapiši tako pravo pesem in ne boš mogel skriti njenega ritma! Tudi tebi nedostaja enotnosti, včasih opešaš po prvih verzih. Vsebinsko se moraš poglobiti. Celote še ne obvladaš.

#### Nebo zveni.

Na daljnem nebu meglica visi,  
visi in ne more nikamor.  
Za daljo nekje — ne vidi oko je —  
je vanjo uprla oči predaljna, neznana  
deklica;  
morda ihti.  
Kaj bo še z mano, deklica?  
Težko mi je v duši, kot kamen težko,  
umrlo je srce in jokati ne more,  
jokati.

Ritem! Zlasti v četrtem in predposlednjem verzul! »Umrlo je srce in jokati ne more« — je nemogoče spraviti v stopice; a pesem jih zahteva. Vadi se in poglobi se v skrivnost lepe pesmi. Če ostaneš tako topel in mehko občutljiv, boš.

**Radivoj T.** »Jetnik« je narejen epigonski. »Slutnje« niso enotne. Da boš mogel studirati, kaj so ubrane kitice, ti zapišem prvi del, kakor si ga jaz mislim, poleg tvojega:

Jaz ne vem, zakaj Iztotako.  
zarja nad goro  
vsak večer žari.

Jaz ne vem, zakaj Jaz ne vem, zakaj  
pesem temnih dalj pesem temnih dalj  
vsako noč zveni vsako noč zveni.  
in plaka vsak večer.

Jaz ne vem, zakaj Jaz ne vem, zakaj  
vsako noč skovir vsako noč skovir  
na mojem oknu poje, na mojem oknu ždi.  
da nekdo moral bo  
umreti. Nekdo moral bo  
umreti.

#### Enotna melodija!

Zapisati »z nežnostjo rok tvojih stopim v dan« ali »jaz sem kot iz kamenja kovan« — te mora biti sram. Zdravstvuj!

**Kainiger:** Pesem znaš čutiti, to vidim. Ali pesniti znaš zase in morda za svoj ožji krog, za javnost pa ne bo. Zaradi rime se ti zmede misel; a ena kitica je fletna:

Bridka res je vsaka rana,  
najhuša je na srce dana.  
Srce — središče našega življenja,  
središče tudi našega trpljenja.

**M. Lipužič:** Nimam pri roki Vaših natisnjenih stvari, ali še vedno sem mnenja, da bi bolje pisali prozo. Delavski motivi bi se dali v prozi bolje orisati kot v epični pesmi; ta je dandanes tradicionalno epigonska. Tudi drastični izraz, kot ga Vi rabite, spada v epiko. Poslana pesem »Pri delu« je stil slovenske romane iz preteklosti, izvirnosti pogrešam.

**Lojze Solznik:** Tudi tvoja »Spoznaje in kesanje« je tradicionalna romanca. Za naš čas bi morala biti bolj poglobljena. Prav tako tudi »Čez zasneženo poljano«:

Tiho mesec jasni  
sveti skoz oblake;  
sneg leži po daljni,  
žalostni poljani.

Gole in vse bele  
se vrstijo breze,  
sklonjene njih veje  
so od snega (bolje snežne) teže.

Daleč pot me moja  
vede iz daljnih krajev.  
Trudna je že hoja.  
»Kje še krov si rodni!«

Tiho mesec jasni  
sveti skoz oblake.  
Bog! Moči mi daj,  
da pospešim korake.

Mirno čustvovanje in gladka oblika sta prednosti. Le globine!

**Slavomirov.** »Svatba« bo. »Mladi mlinar« bi oglašen spadal v mladinski list. »Pomladne rože« pa bôdejo: »rože — svoje pesmi v cvetju skrite — ôdpro

solncu, da jim lica pestroživa — slika s pomladanskim dihom,« ali: »misel čista k roži vstaja«. To boli; ni lepo!

**Mladoletni AL:** Dragi, ti začetki zaenkrat še niso poezija.

**Stanko Stanič:** Še vedno stari in po starem obdelani motivi. Tudi oblikovno še šepaš:

Enkrat se mi še nasmehljaj,  
tožno oko,  
ljubo tako,  
kot si se smejalo nekda.

In za naš čas je to preplitvo. Studiraj novejšo liriko!

## Naše slike.

**Pred Marijo.** Francoski slikar Maurice Bompard se je zlasti odlikoval po svojih slikah iz Benetk, s katerimi je opeval lepoto tega čudežnega mesta. Tak beneški prizor kaže tudi naša slika »Pred Marijo«, le da nam slikar tu ne razkazuje starih palač in mirnih kanalov, marveč tiho kapelo v neki izmed mnogih beneških cerkva. Nad majhnim oltarjem stoji milostna slika Matere božje, pred katero je bila že marsikatera prošnja uslišana, kakor priča zlata krona, ki so jo hvaležni verniki pripeli Mariji na podobo. Tudi sedaj je oltar okrašen z rožami, pred sliko gorijo sveče, kakor žive molitve. Eno izmed njih je gotovo prižgala tudi ta mlada dekle, ogrnjena z veliko beneško ruto, kakor je pri ženskah tega mesta običaj, in je potem pokleknila, naslonila glavo na oltar ter govori z Madono v neslišni molitvi. — Slika visi v pariškem Luksemburškem muzeju.

**Pomlad.** Da je ta podoba dobro naslikana, bo priznal vsakdo, ki ne veruje v en sam, edino zveličaven način slikanja — vendar, gledavec, čuj prošnjo: nikar ne ogleduj podobe, kako je slikana. Otroci okrog drevesa so pravi, veseli kmečki otroci — vendar: nikar ne opazuj samo njih. Pokrajina do gora, nebo posejano z volnenimi oblaki in jata ptic, vse to je lepo podano — vendar nikar se ne spuščaj v podrobnosti. Vsaj sprva ne, zakaj če to storiš, se ti utegne dogoditi, da izgubiš najboljše od slike, še preden si je našel. Vzemi jo kot celokupnost, kot celoto! Od zemlje brstenje, od mladine vzklikanje, od neba sijaj. Daj, da vse to izzveni v en sam akord: Pomlad! Ko ga začuješ, bo tvoji duši tako, kot da je ona sama to cvetoče drevo, ki se zdi, da preveva iz tal pa visoko gori do neba. (Po »Kunstwartu«.)



Hans Thoma je bil rojen leta 1839 na Badenskem. Sin siromašnih staršev je bil v mladosti urarski vajenec in litograf in se je lotil šele pozno umetnostnega studija. Obiskoval je sprva akademijo v Karlsruhe, nato studiral v raznih nemških mestih, šel kasneje v Pariz in v Italijo. Nazadnje je bil ravnatelj akademije v Karlsruhe, kjer se je pričela njegova umetniška pot. Umril je pred par leti v visoki starosti.

Thoma je eden največjih nemških slikarjev v drugi polovici 19. stoletja. Kljub temu svojemu prevladujočemu značaju je prišel šele pozno do priznanja. Nemci po pravici prištevajo njegova dela med najboljše nemške umotvore. Slikal je rad tipično nemške pokrajine in s posebno vnemo podajal prizore iz preprostega kmečkega, zlasti pa otroškega življenja. Značilna je zanj tehnična preprostost, pravna resnoba in plemenitost, ki prevevajo njegove slike. Thoma je v prvi vrsti človek srčne kulture, bolj pesnik skoro kot pa oblikujoč umetnik. Znamenite so njegove ilustracije in risbe, višek predstavljajo njegovi oljni portreti in pokrajine.

**Sveti Frančišek Asiški pridiga pti-cam.** Nam vsem, ki smo navajeni, da umetnine gledamo bolj z očmi zgodovinarja ali modroslovca, če že ne opazujemo samo njenih zunanjih plati, to je oblik samih, se zde sodobna dela večinoma tuja in nas včasih naravnost odbijajo. Prvotna srčna preprostost, s katero bi se jim morali bližati in jih sprejemati vase, se je umeknila neki površni »strokovni« izobrazbi, ki povzroča, da ne vidimo dlje, nego kar je na površini, zmisel in bistvo umotvora nam pa običajno ostaneta neznana. Naš ideal je umetnost preteklosti.

Baš nasprotno umetnik. Saj vemo, da so v vsaki dobi umetniki slabo sodili o umetnosti prejšnjih časov in da so zasledovali čisto drug, svoj lastni ideal. Veliki umetniki niso nikdar posnemali preteklih del, niso ustvarjali v slogu in duhu drugih časov. Vsaka ustvarjajoča osebnost je dete svoje dobe, polno hotenja, izraziti težnje in bistvo svojega časovnega duha prav do kraja. Čim večja je ta ustvarjajoča sila, tem osebnejši, tem bolj sam svoj bo njen izraz. Gotovo pa je, da človek 20. stoletja ne more umetnostno ustvarjati v duhu 15. stoletja. Zavedati se moramo, da je čustvovanje, pojmovanje in hotenje našega veka drugačno od prejšnjih, da jasno in vsakomur razumljivo moremo govoriti le na svoj osebni način. Zato ni dvoma, da more biti dovršena in vse obsegajoča

umetnina samo tisto sodobno oblikovanje življenja, ki je popoln in neokrnjen izraz sodobnosti. Ni vse lepo, kar je moderno, toda vsi čutimo, da more samo moderno, umetnostno delo biti v resnici lepo za nas, ljudi dobe, ki je rodila aeroplan in brezžični telefon. Kot vsaka ima tudi naša doba svoj individualni lepota in kot posledico tega svoj lastni umetnostni slog.

Ne nastane pa slog slučajno in brez vzrokov, kar na slepo. Kot vse življenjske oblike se razvija polagoma iz prejšnjega, ki ne more več zadostiti novim potrebam človeštva. Izpreminjajo se tehnične možnosti, še bolj pa človeško hotenje. Če primerjamo dela minulih dob med seboj: antični grški kip, gotško katedralo in baročno svetniško sliko, vidimo, kako se ideal lepote menja. Mirni, vedri kip grškega božanstva je točen odsev jasne pokojnosti plemenitega, skladno razvitega ter zdravega in za telesno lepoto navdušenega naroda. Mračna gotska cerkev je umetnostni izraz skrivnostne krščanske vernosti in globokega čustvenega, notranjega življenja, ki ga v njegovem vročem stremljenju kvišku tako strastno in popolno ponazarja gozd vitkih stebrov in v temačnih višinah izgubljenih se lokov. Baročna slika v živih, kričečih barvah, z nenaravnimi pretiranimi kretnjami, s teatralično preobloženostjo in dostojanstvom, je spet druga podoba čisto določene dobe: mogočnega na materialno uživanje obrnjenega bujnega življenja, kjer meso prevladuje duha.

Ta kratek pogled nazaj nam pové, da ima vsako pokolenje svoje težnje, svoje ideale. In kot se ves življenjski razvoj Evrope v zadnjih desetletjih giblje okrog vprašanja, kako se izluščiti iz materializma v poglobitev in pravo človečanstvo, tako opazujemo isto v umetnosti. Ponavljanje praznih lepih oblik ne zadošča več. Te oguljene šablonske forme brez duhovnosti nam ne morejo ničesar več povedati. Pojavljati se je pričelo stremljenje po popolnem izražanju notranjosti, po iskanju resnice in vsebine današnjega življenja. Posledica so bile nove oblike, ki morejo izraziti to, kar je našemu veku lastno in samo njegovo. In čim mogočnejše doživeto, čim bolj neposredno občuteno in čim iskrenejše je podajanje, tem bolj prepričljive so te nove oblike in tem bolj nas prevzamejo ter obvladajo. Tako res sodobno, čisto moderno občuteno delo je umotvor, ki ga prinaša naša slika, Tone Kralj

je sv. Frančiška upodobil kot onega najljubeznivejšega svetnika, ki se je tako čutil eno s naravo in vsem božjim stvarstvom, da je govoril pti-cam in ribam in jim oznanjal vseobsežno ljubezen Stvarnikovo. To je res asiški »sveti siromaček«, kot so ga nazivali preprosti njegovi sodobniki. — Oblikovno je izredno uspešno rešil problem izpolnitve okvira. Posamezni ptički, ki segaajo preko roba, prav prijetno oživljajo prisrčni prizor sladko zamaknjene svetnika. Čudovito topla, iskrena milina polni podoba. — Tone Kralj je relief izrezal iz enega kosa debela divjega kostanja. Plastika je visoka nekako deset centimetrov, v premeru pa je široka osemdeset centimetrov. Delo bi s primerno okolico tvorilo resnično umetniški okras cerkvene notranjščine ali zasebnega doma.

—a

**Sloni v živalskem vrtu v Londonu.** Kdor ima v Londonu vsaj nekaj dni časa za ogledovanje, gotovo obišče tudi Regents Park, ker se tam nahajata zoologični (živalski) in botanični (rastlinski) vrt. Zoologičnemu vrtu pravijo po domače kar na kratko »Dzu«. Zavzema površino 12 ha in ima nad 2500 živali, ki jih Anglež tako zelo ljubi, med njimi samo ptičev 1600. Vzdrževanje te velike družine stane seveda ogromne vsote, je pa tudi zlasti za šolsko mladino najboljši pouk o živalstvu. Skoraj vsaka žival je po svoje oskrbljena; za gamse in medvede n. pr. so napravili visoko skalnato planino, za opice čisto poseben otok. Najbolj obiskujejo veliki in mali otroci ta opičji otok, ker se opice tako smešno neumno vedejo: vpijejo, se podijo, klofutaajo in bolhe obirajo. Zelo privlačna pa je zlasti za mladino tudi cesta, kjer se veličastno pa vendar prijazno sprehaaja ogromen velikanski slon ter nosi na svojem hrbtu po cele družine, včasih kar po osem oseb, pa vendar ni videti, da bi ga to sploh kaj težilo. Plačaš nekaj penov (1 peny je zdaj Din 1:50), stopiš po stopnicah na poseben oder in odtod na klopico, ki je pritrjena na slonovem hrbtu. Na slonovem vratu sedi paznik, ki da slonu z železno spojko znamenje, naj gre. Lepo umerjeno stopa in koketno ziblje svoj rilec, vedno pripravljen, da kaj dobrega pojé. Desno in levo ob cesti je navadno polno ljudi, zlasti malih, ki temu velikemu gospodu ponujajo slaščice in novce; prve znese z rilcem v usta s tistim posebnim gibom, ki se ti zdi, kakor bi nekaj v žep spravljaj, novce pa oddaja pazniku na svojem vratu. Nato pa stopa dalje ter škili neprestano na levo in desno, ali se ne

bo morda dvignila nova roka z novim darom. Ko pride nazaj do stopnic, ga mora paznik vselej sprti plačati s sladkorjem ali datlji, če ne pa godrnja ali pa še noče več nesti, dokler ga železna spojka ne počese po debeli glavi in mu dopove, da je malo bitje na njegovem močnem vratu njegov gospodar. (Ta imenitni velikan je pred kratkim obolet in poginil.)

## O naših priimkih.

### 2. Po telesnih in duševnih svojstvih.

Naravno je, da so dajali v starih časih ljudem imena tudi po zunanji in notranji lastnosti, napakah in navadah, po obleki, obuvalu in pokrivalu, po priljubljenih jedeh itd. Zato je med priimki toliko pridevnikov: Brumen, Čuden, Drobán, Fleten, Lačen, Majcen, Marn, Okorn, Prešeren, Truden, Čerin (t. j. črn), Pokoren, Pohleven, Varl = vrl; Krepek, Redek, Kregav, Grintav, Majav; Pernat, Bogat; Testén, Medén, Prosén, Strdén; Kisel, Vesel, Črnel (v starih časih = rdeč); Studen in Zelen; Bister, Isker, Moder; nadalje trpnih deležnikov: Obriven (= obrit), Okleščen, Ožgan, Obrán, Zamujen, Zavržen, Znajden, Stresen, Poglajen, Požgan, Predan, Kupljen, Naužit, Popit, Preklet, Razpet; tvornih deležnikov na -l: Obrnel (= odebelet), Oprčkal, Pošebal, Prebil, Premrl in Premru, Zaletel, Zadržal, Zavrl, Zavdral, Zazijal, Mrzel, Pezdel i. dr.

Osebna svojstva se pa izražajo tudi s samostalniki: Črne, Črnc in Črnuželj, Bele, Belec, Erjavec in Rijavic, Koder, Kosmač, Galjot, Ostrouška, Hohnjec, Šepc, Lajovec, Sajovec, Mesojedec, Mesosnel, Paglavec, Mrdavs, Robavs, Brdavs, Mezgec (= smrkavec), Miglar (= mežikavec), Mlečnik (= človek z mladostnim, otroškim obličjem), Ošabnik, Štritar (= prepirljivec), Brljavec, Brglez (= bebec), Blaznik (= bogokletnik), Bosjak, Bradač, Bedrač (ker je imel močna bedra), Glavač in Glavan (z veliko glavo), Golenač (ker je imel debele golene), Nosan (z velikim nosom), Brezočnik (je imel samo eno oko ali pa je bil razposajen, »brezočen«, kot pravijo v Ziljski dolini), Burja (= vihavec), Bučak (= tepec), Bun(je)c (= debeloličen človek, Čemernik; Čampa (= počasna oseba), Čok (= čokat mož), Čuš in Čuž (= trap, norec); Darovec (nosil je obleko iz darovca = raševine), Dr(e)moča (= zaspánè), Dobrin, Dolgan in Dovgan, Postružnik (= zadnji otrok svojih roditeljev), Poznik (= pozno rojen), Pravhar (= kdor se rad pomenkuje); Prepeljuh (= potepuh, a tudi človek,

ki rad druge z doma zvabi ter drugam prepelje, zlasti v krčmo); Prhavec (ki prha iz navade), Puntar (= upornik), Vodopivec, Zlobec, Trampuž (= debel, štorast mož), Šebát (bi lahko bil človek, ki ščebače kakor lastovka); Smole(j) (je imel roke umazane s smolo, kar je pri čevljarju pač naravno); Noč (ker je prišel ponoči na svet); Plohelj (= šušmar); Podmenik (= podtaknjen otrok); Razpotnik (= najdenec; na Koroškem pa kmet, ki ima hišo na razpotju); Kepec in Keše (= pritlikavec; Kešnar (= odlašavec); Lisec (= prismuknjeneč); Lunder (= velik, suh mož); Gognjavec (= kdor govori skoz nos); Kačar (je lovil in pobijal kače); Zor (je bil rojen ob zoru); Veha (= nestanovitnež), Vehar (ker je nosil veho, t. j. klobuk s širokimi krajevci); Večaj (= otrok, ki vedno veči); Geba (= pokveka); Raznožnik (je bil krivonog); Raztočnik in Potrato (= zapravljivec); Skočir (= majhen, naglo jezen mož).

Priimki po kakem orodju, kaki pripravi ali kakem oblačilu ali drugem predmetu, ki služi v katerikoli namen, so se dajali ljudem, kateri so prvi ali edini v svoji vasi imeli ali uporabljali one reči. N. pr. Ham (= konjska oprava iz samega jermenja, brez komata; tudi = naramnice ali oprta; h a m je pa tudi medmet v pomenu »primi ga!« in bi torej lahko služil za označbo človeka, ki je pogosto ščuval svojega psa na druge ljudi); Koželj je primeren vzdevek kmetu, ki je še rabil starodavni koželj, ko so sosedje že vsi predli na kolovrat; Trtnik, Kosér, Kosir in Krivec so dobili ime po znanem orodju; Punčuh, -oh, -ah je nosil »Bundschuhe«, podvezanke, medtem ko so njegovi sovaščani nosili drugačno obuvalo. Žar(e)k je žarko (neprijazno) gledal ali govoril itd.

Priimki, ki pomenijo majhne denarje, kot n. pr. Bajuk, Belič, Božjak, Škufca (= pol vinarja), Vinar, Grošelj..., kažejo na ubožca ali pa na skopuha.

Če je kdo rad jedel kako jed ali rad pil kako pijačo, so mu dali ime tiste jedi ali pijače za priimek; n. pr. Mohot (sir iz zažrizenega mleka), Močnik, Klobasa, Česen, Štrukelj Špeh, Korun = krompir, Maslo, Kruh, Hleb, Žemlja in Shemua, Moškat, Ocvirek, Kuhelj (nekak flancat), Žmitek (skuta), Kukman (neka izvrstna goba), Marvin (vino iz Bele Krajine), Kapus (= zelje), Kumerca itd.

Srbi in Hrvati imajo mnogo občnih imen z obrazilom -onja: žderonja = požeruh, brkonja = brkač, glavonja

= glavan, guzonja = mož z obilno zadnjico, krastonja = Krastavec, šaronja = pisan vol itd.

V slovenščini so nam ostali taki samostalniki samo kot priimki: Ritonja = mož z velikim sedalom, Tihonja = tih človek, Velikonja = dolgin, Sladkonja = sladek človek (ki zna sladko govoriti?), Blagonja = blaga duša, Dregonja = kdor druge rad drega (dreza), Grahonja (morda = mož z obleko grahaste barve), Letonja = kdor vedno leta sem in tja, Prvonja = prvak (ali prvi v svoji vasi), Špehonja = špehast človek (po mastnem obrazu ali obleki).

Človek, ki je tresel glavo, je dobil ime Tresoglav; tistega, ki je namakal (močil) bob, se je prijel priimek Močibob; kdor je pogosto jedel pečene gosi, je bil nazvan Pecigós; priimek Poiščikruh se je menda dal kakemu siromaku, nasprotno pa kaže ime Obesiboh na premožnega kmetovavca, ki je imel v dimniku vedno cel boh slanine obešen; Strupikorec je gotovo kdaj kak korec strupil, t. j. zdrobil ali razbil; Kuripečič je kuril peč; Gazvoda je gazil vodo, Podražiga je bil načajevc, Golihleb je gulil hleb kruha, Golibajs pa bajs, t. j. bas (velike gosli); ime Branisel lahko znači moža, ki je branil svoje selo (vas) ali pa sla, t. j. odposlanca (ko je bil sel napaden). Vsi tu navedeni zloženi priimki imajo glagol spredaj, v prvem delu besede; dosti več jih je pa, ki imajo glagol zadaj, v drugem delu. Baboder je babo ali babe drl, Babosek celo sekal; Capuder je drl (trgal) cape ali cunje, Dobrodel je nazvan po svojih dobrotah, Kolovrat je vrtil kolo; Mesesnel, Mesesnov, Mesojedec in Mesojednik se niso zadovoljevali z rastlinsko hrano, temveč so rajši jedli meso; Vodopivec ni maral alkohola, Repolusk je luščil repo, Samobor se je boril sam, brez tuje pomoči, Makoter je trl mak itd.

Precej malo je priimkov, zloženih iz pridevnika in samostalnika; n. pr.: Suhivamp = označba človeka, ki ni imel rejenegega trebuščka; Suhipetek je moral biti v kakem oziru podoben hrošču, ki mu pravijo v Vipavski dolini suhi petek; Hudimul je imel take lastnosti, da so ga sosedje primerjali hudemu mulu, t. j. volu z odbitimi rogovi; brez razlage so jasni priimki Krivonog, Krivonos, Golouh, Doberdrug, Dolganoč, Hudamisel, Rožnicvet, Kosirep, Malovrh, Ravnohrib, Velkovrh, Zlatolasec, Zlatoper i. dr., dasi pri nekaterih potrebujemo žive domišljije, da se domislamo, kakšni dogodki ali lastnosti so utegnile dati povod takim nazivom. (Dalje prihodnjič.)





### Sadjarški paberki.

Korenine in listi sta za prehrano rastline najvažnejša organa. Korenine so rastlinja usta za sprejemanje v vodi raztopljenih hranilnih snovi, listi so pa želodci, ki to hrano prebavljajo. Oba dva organa imata pa baš pri sadnem drevju svoje posebne zajedavce, ki povzročajo zlasti mlademu sadnemu drevju neizmerno škodo.

Najhujši škodljivec korenin je voluhar, ki ga sicer malokdo pozna po videzu, skoro vsakdo, ki goji jabolane, pa je že bridko občutil njegovo škodo. Na tisoče mladih nado budnih jablan pogine vsako leto nenadne smrti, ker jim voluhar prav do podanka pogrize korenine. Skoraj nešteta so sredstva za zatiranje tega škodljivca. Toda vsa skupaj izdado prav malo, ker mu je jako težko priti do živega. V minulem letu so po naključju odkrili neko novo sredstvo, ki obeta mnogo uspeha v boju z voluharjem. Opazili so namreč v nekem kraju, da se ta glodavec dosledno ogiblje zemljišč, kjer raste križno-listi mleček (*Euphorbia Lathyris* L.). To je neki mleček, ki raste divji po južnih delih Balkana, zlasti po Macedoniji. Ako ga zasejemo, uspeva tudi povsod po srednji Evropi in se sam širi kakor plevel. Vsi deli rastline so strupeni in se je ne dotakne nobena žival. Od daleč se ogiblje njenih korenin tudi voluhar. Ko se je to odkritje razglasilo po strokovnih časopisih, so došla od mnogo strani poročila o enakih izkušnjah, ki so pa žal ostale splošnosti prikrite do zadnjega časa. Sadjarško in vrt-

narsko društvo za Slovenijo v Ljubljani bo tudi pri nas vpeljalo to rastlino in na ta način skušalo obvarovati mlade jablanove nasade pred voluharjevimi zobom.



Jabolčni poganjek, poln listnih ušic.

Listi sadnega drevja vseh plemen in sort imajo pa dva posebno nevarna sovražnika, in sicer listne ušice in razne glivične zajedavce. Listne ušice pozna vsakdo. Saj so tolike, da jih lahko vidimo z golim očesom. Pojavijo se pa v takih množinah, da jih lahko obtipamo. Neogibni spremljevalci listnih ušic so mravlje. Listne ušice sicer niso tako nevarne kakor voluhar, vendar pa prizadenejo drevju veliko škodo, ako jih ne preženemo o pravem času in temeljito. Za zatiranje listnih ušic se izvrstno sponaša 1—2% raztopina tobачnega izvlečka, ki ji primešamo nekoliko mazavega mila (na 1 l

vode 1—2 dkg tobачnega izvlečka in istotoliko mazavega mila, ki ga prej raztopimo v nekaj žlicah vroče vode.) Ušive vejice pomakamo v to tekočino; kjer pa to ni mogoče, jih z raztopino temeljito obrizgamo. Važno je, da se lotimo zatiranja takoj spomladi, ko se pojavijo prve ušice. Kdor čaka, da se razmnože v milijone, je že zamudil. Z velikim trudom in stroški bo ušice tudi pozneje še ugonobil, toda škode, ki so mu jo naredile, ne bo mogel več popraviti.

Še hujši škodljivec na listju pa tudi na lesu in plodovih je krastavec ali škrlup (fuzikladij). To je glivica ki preraste liste in kožo nežnih poganjkov in mladih plodov in s tem umori listje, da poleti odpada, poganjki in sadje pa je zanikarno in krastavo. To bolezen moramo preprečiti. Ko se pojavi, je že prepozno, ker se ne da zdraviti. Zanesljivo in neštetokrat preizkušeno sredstvo zoper škrlup in zoper nekatere druge take podobne glivične bolezni na sadnem drevju je 1—2% raztopina modre galice in apna, kakor jo uporabljajo vinogradniki za škropljenje vinske trte. Kdor hoče imeti zdravo drevje in pridelati lepo razvito, brezhibno sadje, mora škropiti trikrat, in sicer: prvič z 2% raztopino, ko jame drevje brsteti, toda preden se odpre cvetno popje; drugič z 1% raztopino, ko so plodovi debeli kakor grah, in tretjič z 1% raztopino 2 do 3 tedne po drugem škropljenju. Ako ne moremo na ta način obvarovati bolezni vsega sadnega drevja, obvarujmo vsaj mlajša in zlahtnejša drevesa, ki obetajo dobro letino. Namesto galice je dobra tudi »Bosna-pasta«.

## Mati.

### Vzgojne lučce.

#### Salomonova sodba.

»Če bi nevoščljivost gorela, bi ne bilo treba nič drv.« Trda je ta ljudska sodba in obsodba vseh nas. Toda od Kajnove zavisti do današnjih svetovnih zapletljajev, iz katerih brizga toliko nedolžne krvi, je ta rek veljaven. Sebičnost, zavist, škodoželjnost — so dediščine, ki pridejo z nami na svet. Ni majhna naloga staršev, da zatro v otroku vse te prebohotne poganjke in skušajo obuditi med brati in sestrami plemenito nesebičnost, ki naj je vodnica otrokom v življenje. Dobro je poznal Zveličar to rano človeštva in je zato dal vse — za brate: »Večje ljubezni nima nihče, razen kdor da življenje za brate.«

Seveda je marsikdo po naravi vendarle zelo nagnjen k ljubezni do bližnjega. Pa prav pri takem se zasledi, da je pripravljen dati enemu vse, drugemu pa nič. Naravno nesebičnost more izpopolniti le dobra vzgoja. Dva prizorčka povejta, kako in kaj je z otroki.

Prišel sem obiskat prijatelja, ki ima štiri majhne otroke. Komaj vstopim, mi trije starejši hitro zatožijo najmlajšega: »Dorček avto polomil!« (Igračo — avto — mu je bil prinesel Miklavž.) »Tako-o?« se čudim.

Dorček se postavi kot grešnik v kot in mosljà v zadregi svoj prstek. Jaz pa vzamem iz žepa pomaranče in jih dam vsem, le Dorčetu ne. »Ker si polomil avto, ne zaslužiš nič.«

Opazujem otroke. Prvotno veselje nad pomarančami gine z obrazov. Radosť ni čista. Ne spoznajo, da jih peče greh zatožbe in jim greni sladki sad. Nerodni so in ne vedo, kaj bi.

»Ali boš dal kaj pomaranče bratcu, ki je ni dobil?« nagovorim srednjega.

»Bom.«

»Koliko?«

Z roko pokaže, da polovico. In še drugi pokažejo, koliko.

Seveda moram izvleči sedaj pomarančo jaz in jo dati Dorčetu. Spet zavlada veselje med otroki; Dorče popusti prstek zadrege in seže po daru.

Niso se zavedali, odkod je izvirala zatožba bratca, a vsi so podzvedno ugenili, da ni bilo prav. Komaj sluteno so ta sebični »neprav« z nesebično pripravljenostjo popravili.

Drugi dogodek pa je zahteval korenitejšo šole. Dedek je prinesel k hiši star, iz protja spleten ptičnik. Čigav bo? — »Obeh,« je menil dedek. Kako pa! Pri otrocih — pa dveh lastnina! Ni šlo. Boj na boj, prepir za prepikom

je povzročal ta ptičnik. Če se je ujela sinica v mojo ptičnico, moral bi biti ptičnik moj. Toda tam je že prebival debeloglavi kalin in brat ga ni hotel izpustiti, češ, kalin se je ujel meni. Pravde so bile brezkončne; nobeden ni odnehal.

Oče je ves čas potrpežljivo čakal na spravo, pa je ni bilo. Ko je bila nekoč pravda prav vroča, je segel oče po ptičniku, odprl vratca, izpustil kalina, nato postavil ptičnik na tla in ga s težko nogo pohodil.

Plašna sva gledala razvaline na tleh. Dedek pa nama je oponesel:

»No, sedaj sta sita nevoščljivosti.«

Pobral je ogrodge in ga vrgel v peč. Nato je še dodal: »Ti nič, ta nič! Prav vama je.« Ni baš vselej potrebno tako korenito zdravilo za zavist, koristno pa je.

Oča.

### Moli in delaj, mati!

Vsa vzgojna pravila imajo bore malo vrednosti in učinka, če ne dobe svoje moči iz globoke in tople vernosti. Zadnji vzrok, zakaj naj se otrok preмага, zakaj naj uboga, morajo biti Bog, Jezušček, trpeči Odrešenik, ljuba Mamica nebeška in angel varuh, ki vse vidijo in so gotovo žalostni, če otrok ni priden. Vse otrokovo življenje mora biti položeno v versko toploto, ne le zato, ker je otrok za take verske nagibe zelo dovzeten in ker najbolje dosežejo svoj namen, ampak tudi zato, da otrok čimprej preide v versko udejstvovanje in se vživi v to, da je odvisen od Boga. Zaupno občevanje z Bogom in nebeškimi prebivavci mora biti otroku kar tako v navadi. Teža se navadi od matere, ki svoje verske dolžnosti zvesto in resno, a brez vseh posebnosti in naravno izvršuje. Vera in verske vaje ne smejo biti otroku nekaj, kar je samo zunanje, nego mu mora preiti v kri, da črpa notranje moči iz njih in mu vodijo njegovo delo. Mati pa mora gledati, da se vse njeno življenje ujema z resnično vernostjo. Če tega ni, vrže otrok v poznejših letih vso vero s sebe, ker mu je ni mati z zgledom vsadila v srce in dušo, ampak mu jo je dala le kot neko zunanje ogrinjalo. Mati, ki prav pogosto hodi v cerkev, več kot mora in zaradi svojih dolžnosti more in ima doma najrazličnejše verske običaje, sama pa je neredna, razdvojena, umazana, njen dom in družinski člani zanemarjeni, taka mati naj opusti velik del svojih verskih navad in naj najprej postane dobra mati, t. j. naj vestno izvršuje svoje dolžnosti!

Ni večje škode za otrokova poznejša leta kakor zgled materin, ki v njenem življenju ne soglašata notranji duh in zunanje delo. Mati bodi v prvi vrsti mati! V pravilni vernosti, t. j. taki, ki jo narekuje njeno materinstvo glede na Boga, naj uravnava svoje življenje. Ni njena dolžnost, da samo moli, ampak tudi da dela s samopremažovanjem dan za dnevom, teden za tednom, mesec za mesecem, leto za letom. Skupna vsakdanja molitev zjutraj, opoldne, zvečer, skupni obisk službe božje, skupni prejem sv. zakramentov, to bodi pravilo. Lepe tradicionalne družinske pobožnosti za nameček; druge pobožnosti pa le po možnosti od slučaja do slučaja.

Ali je morebiti odveč, če svetujemo materi, da naj pri svojih obračunih z Bogom v prvi vrsti misli na svoje materinske dolžnosti? Da potrebuje za svoje delo najizdatnejše božje pomoči, to čuti sama. A naj ne prosi te pomoči samo zase: njena največja življenjska molitev veljaj otrokom! Toda poudarjamo ponovno — ne samo moliti in misliti, da je s tem že vzgojno delo dovršeno! Tudi delati, v sebi in otrokih!

Pa toži mati v starih, sivih dneh: otroci so se pokvarili, četudi je zanje toliko molila. Prav lahko mogoče: molila toliko, storila zanje pa malo. Tudi tu velja oboje: moli in delaj! Mati, ki to oboje izvršuje, je otrokom za vse življenje vidni angel varuh, pa tudi najsvetlejša življenjska točka: zvezda vodnica!

(Iz Wiesebachove knjižice »Mütter«.)

### Kako pereš pletene volnene obleke.

Če hočeš oprati pletene volnene obleke, moraš zlasti paziti: 1. Voda ne sme biti prevroča, sicer se obleka skucri, 2. milo bodi skuhan; 3. pri sušenju ne razobesi teh oblek, temveč jih razprostri po mizi ali tleh, torej na vodoravno podlago; sicer se razvlečejo in izgubijo oblike.

Najbolje se je izkazalo tole: Milo skuhaš, da se peni; en del te raztopine zmešaš z mrzlo vodo, da je mlačna in močno penasta. V to milnico daš obleko in jo tlačiš in stiskaš v njej; nikakor je ne smeš mencati ali drgniti. Ko je voda umazana, jo izliješ in vzameš spet en del skuhanice milnice, jo spet pomešaš z mrzlo vodo in spet pereš obleko. To ponavljaš, dokler voda ni več umazana. Pri izpiranju postopaš prav tako: Vzameš del precej gorke vode in izpiriš najprej v tej; potem bodi



voda bolj mlačna, slednjič mrzla, dokler ni več umazana. — Če so volnene, pletene obleke barvaste, tedaj daš v milnico nekoliko salmijaka, v čisto vodo za izpiranje pa nekoliko jesiha.

Predvsem pa si zapomni: Sušiš na mizi in ne pri peči! Če se sušijo take obleke na prevročem kraju, postanejo trde!

## Gospodarstvo.

### Nova ležišča bakrene rude v Srbiji.

V bližini Kruševca so odkrili velika ležišča bakrene rude. Kakor menijo belgrajski geologi, je to ležišče podaljšana žila onega ležišča bakrene rude, ki je v rudniku v Boru. Kolikor so dognali doslej, sega plast nanovo odkrite bakrene rude 500 metrov globoko. V kemičnem laboratoriju belgrajske univerze so dognali, da vsebuje ta ruda velik odstotek bakra. Tvrdka Krstić in Nikolić iz Leskovca, ki je lastnica zemljišča te bakrene rude, sestavlja delniško družbo, ki bo izrabila rudnik.

### Gozdovi v Jugoslaviji.

Naša država ima 7,704.652 ha gozdov. Državnih je 3,741.351 ha. Država ima torej skoraj polovico vseh gozdov v svoji lastni oskrbi!

### Kako skrbijo mravlje za gozdove.

Če pogledaš gozdove, ki so jih že skoraj uničile gosenice borovega rilčkarja in drugih takih žuželk, zapaziš tu in tam, da je kaka smreka vendarle še zelena. Morebiti je imelo dotično drevo res toliko odporne sile v sebi, da je premagalo škodljivce. Vendar je opaziti še nekaj: poleg takega zdravega drevesa je namreč vedno kako veliko mravljišče. Tako so prišli gozdarji do mnenja, da so mravlje rešile dotična drevesa, in so pričeli prav gojiti mravlje. Na en hektar so naselili eno mravljišče, ki ima 100 do 500 tisoč in celo milijon prebivalcev. Kjerkoli dobi mravlja kako gosenico, brž jo uniči. Tako skrbi eno mravljišče za več dreves, da jih ne uničijo gosenice, in so poleg osá in ptičev najboljši stražniki naših gozdov.

## Kosmetika.

Piše Lea Fatur.

Za grinte v nosu je dobro mečilo, in sicer v žganju namočeni lističi vrtnice, ki jih vtikaš v nos.

Robci za nos postanejo tudi lahko nevarni za lepoto nosa. Na potovanju, pa tudi doma, briše marsi-

kdo klopi, različne predmete, prašne čevlje, potem pa še — nos! Robec, ki ni dobro izpran, škoduje nahodnemu nosu, tako tudi pisan robec, ki gre ob barvo, sploh je najbolje, da je robec bel. Stari ljudje so cenili samo platnene robce. Močno in glasno brisanje nosu je neprimerno radi lepote in zdravja. Zelo čudno je, pravi dr. Klenke, če zatrobenta dama glasno v robec, pa tudi nos trpi in utegne se utrgati kaka žilica v njem. Tudi vsekovanje je umetnost. Otroke je treba učiti, kako naj si pomagajo z robcem, že zgodaj jim je treba pojasniti, da »ga« ne smejo vleči siloma pod streho, pa tudi ne zadržavati iz lenobe. To radi delajo otroci in stari ljudje in je posebno grdo in nezdravo, sploh zoprno in neolikano. Pri takih ljudeh deluje v nosu ves dan žaga. Taki otroci in stari ljudje smrčijo podnevi, čeprav imajo tudi zaprta usta; drugi smrčijo ponoči, zato ker imajo usta odprta.

Dihaj skozi nos! je važno pravilo za zdravje. Divjak Indijanec je že zdavnaj spoznal, da je nos nekakšen dimnik, nekakšno sitce. Hufeland je videl pri Indijancih preprosto, a primerno pripravo, ki jo deva Indijanka otroku pod brado, ko ga položi v zibelko, da ne more imeti otrok odprtih ust v spanju. V izkopinah močvirnih naselbin (mostišč) so našli tudi tako pripravo. Iz grla takega človeka, ki ima usta odprta v spanju, prihaja godba, ki spravlja sobivavce sobe v obup. Smrčanje je časih posledica bolezni; pri otrocih posebno je treba, da preišče zdravnik nos, če ne raste kak polip v njem. Vidimo pa in slišimo, da smrčijo tudi najbolj močni in zdravi ljudje, če se niso prav ulegli. Ko jih prebudiš in se preokrenejo, nehajo žagati. Profesor Franecz je pisal pred vojno, da v mestu radi prahu in dima več ljudi smrči kakor na kmetih; nasprotno pa trdi avstrijski profesor, da je smrčanje na kmetih prav tako pogosto kakor v mestih. Gotovo je res, da vpliva preobila in težka večerja, tudi pijača, na to, da človek »vleče dreto«.

Zamašen nos je lahko trajna posledica večkratnega nahoda, in prav mnogo ljudi je, pri katerih koj vemo, da ne morejo potegniti sape prav skozi nos. Če se tak človek le malo zgane iz toplote na mraz, koj ima v nosu neprilike. Pri nekaterih je kostnosnica tako zarastla, da je predor v nosu pretesen, druge pa ovira kak izrastek v nosu. Človek z zamašenim nosom ima bolesten izraz v obrazu,

mora pihati in se odkašljevati, nos je zatrčen in tudi oči trpijo. Pri prezokem predoru pomaga operacija, pri zamašenju od nahoda pa najbolj izprememba zraka, posebno ob morju. Zamašen nos je nevaren. Kar bi se moralo odcejati skozi nos, ostane v glavi; zgodi se, da nastopijo mahoma hude bolečine v čelu in če ni hitre zdravniške pomoči, umrješ nagloma. Nekaj pomaga vdihovanje terpentina ali kaj podobnega, potegovanje mlačnega mleka ali slane vode v nos, mazanje z arniko ali janeževo tinkturo. Nos je treba vedno izpirati, varovati se mokrih nog, vlažnih mrzlih sten, dima, prepriha, motenja v prebavi. Nekaterim škoduje, če umivajo zamašen nos z mrzlo vodo, drugim zopet ne. Ta pravi, da mu pomaga, če se podkadi s kavo ali smolo, drugi hvali dim od volnene cunje ali od košjega peresa.

Rdeč nos ni vselej posledica popivanja. Posebno mladim dekletom pordi nos rad, kar je v zvezi s stanjem krvi. V dobi tesnih modrcev je imelo mnogo žensk rdeče nosove. Pri nekaterih ženskah je nos tako občutljiv, da pordi ob vsaki priliki in nepriliki. Za to je dobro, če namočiš krpico platna po dvakrat na dan v arnično tinkturo in oviješ nos za pet minut s krpico. Drugi svetujejo namakanje bate v bencin in hipno pritiskanje te bate na nos tedaj, kadar ga zalije kri. Toda bencin je nevaren za oči in kožo sploh. S prihajajočo starostjo odneha ta rdečica sama od sebe. Ne izgine pa živa barva, ki jo nanaša na nos alkohol in preobilica mastne mesne hrane. Zaman je vsako umivanje in mazanje, če ne opustiš pijače in kar sicer škoduje. Za tak nos velja nasvet, ki ga je dal šaljivec dobrovoljčku: »Nalivaj se še, dokler ne boš — dobil višnjevega nosu!«

Nos višnjeve ali bakrene barve nikakor ni vselej posledica in znak pijanstva. Mladim dekletom se zacvete včasih nos v temnomodri barvi, če ni kaj v redu v prebavi ali v krvi. Razne bolezni, posebno jetrne, zalijejo nos s čudno senco. Tu ne pomaga drugega kakor zdravljenje telesa. Nos umivaj s toplim mlekom ali z mlačno izkuho pšeničnih otrobov. Star recept, ki je dober tudi za druge napake na koži, pravi: Stolci 32 gramov benzoe, stresi jo v pol litra rožne vode, postavi za osem dni na sonce in jo stresi ta čas vsak dan enkrat steklenico. Potem jo precedi skozi pivnik. V vodo za umivanje jo devaj po žlici. Drug recept hvali ma-

zanje s svežim jagodjim sokom in z jagodjo tinkturo. Tretji hvali: Raztepen beljak, prašek kafe in za zrno galuna zmešaj, namaži krpo in drži na nosu, dokler se ne posuši.

Naočniki, še bolj pa ščipalnik, pritisnjajo na nos, da postane rdeč in višnje. Treba je, da tareš pritisnjeno mesto večkrat rahlo in deneš zvečer v arniko namočeno krpo nanj. Sedlo naočnikov je treba oviti z mehko bato in s svilo.

Ogrčast nos je tudi znak neurejene prebave in stanja krvi. Pomaža vse, kar je sploh za ogrce, posebno umivanje z gorkim kamiličnim čajem. Potrebno pa je tudi, da si dosti na čistem zraku. (Konec prihodnjic.)

## Moda.

### Novi volneni blagovi.

Veseli so ti novi volneni blagovi in toliko jih je, da kar osupneš. Vendar so v nečem vsi enaki: vsi so namreč navidezno tenki in čeprav je tkivo debelejšo, vendar so lahki. Skoraj neverjetno je, kako je obleka dandanašnje ženske lahka. Doslej so bile samo svilené obleke lahke, sedaj so izgubile pa še volnene vso težo. Na to lahkoto blagov je najbolj vplivalo nove vrste blago, takozvani »kasha« (kaša). Blago kasha se je tako zelo razširilo, da so drugi blagovi zaostajali. Zato so začele izdelovati tvornice tudi take mehke in lahke volnene blagove, kakršen je kasha. Število novih volnenih blagov je neizmerno. Novi so glede tkiva, novi glede snovi in novi glede barv — in še prav posebej novi glede teže oziroma lahkote. Imamo volneno blago z ornamentami, mrežasto volneno blago, prav mehko volneno blago in še drugačne vrste, da niti ne omenimo raznih črtastih in križastih vzorcev volnena blaga. Tudi glede sestave različnih snovi je novo volneno blago vredno občudovanja. Zaradi nitke umetne svile, ki jo pomešajo volni, se sveti volneno blago ko svila. Prav tako mešajo volno z bombažem, da niti ne veš, da je bombaževina v volnenem blagu. Bombaževina je bila zmeraj na slabem glasu. Zdaj je pa toliko blagov, ki sestojijo le iz bombaža in umetne svile. Novi blagovi so zlasti zanimivi radi različnih barv in ker so tako mehki in prožni. Od daleč se zdi, da je kako blago samo enobarvno. A če si ogledaš dotično blago pobliže, vidiš, da je nešteto raznih barv v blagu. In prav radi te zmesi je novo blago tako nekam skrivnostno v barvi. Tako napravijo n. pr. volneno blago naravne barve,

da vzamejo belkaste in rjave nitke; rdečkasto blago sestoji iz rjavkastih in temnordečih nitk; zeleno je sestavljeno iz modrih in svetlosivih nitk. Ali zmešajo dvoje odtenkov iste barve z drugo barvo, ki je prav nasprotna prvi barvi — in iz teh narejena nova barva je nekaj posebnega. Letos imamo tudi prav tenke volnene blagove, skoraj pajčolanane, ki nas spominjajo rožastih pahovk naših starih mater. Kasha ima spet veliko novih izdaj, in blago triko ima večjo besedo ko kdaj prej. Saj je skoraj ni ženske, ki ne bi imela kakega oblačila iz volnena ali bombažastega trikoja.

## Kuharica.

### Žabja juha račú.

Deni v kozo žlico masti, nekoliko na drobno zrezane čebule in 12 osnaženih žab, praži jih nekaj minut, poberi jih iz kože in odstrani koščice; v mast deni žlico moke. Ko se nekoliko zarumeni, zalij z enim litrom zelenjavne juhe, osoli in prideni dve žlici korenja, prav toliko kolerabe, zelena graha, karfijole (vse to pa vsako posebej skuhanu, na kocke zrezano in odcejeno) in pa pripravljene žabe. Ko vse četrť ure vre, stresi juho na opečene krušne rezine.

### Žabja juha navadna.

Kuhaj v enem litru vode en olupljen in na kosce zrezan krompir, košček korenja, koreninico peteršilja, vejico zelene in storžek ali listje od karfijole. V kozi razgrej žlico masti ali masla in prideni nekaj koscev čebule. Ko nekoliko zarumeni, dodaj še žlico moke in žličico na drobno zrezane zelena peteršilja, in ko to zarumeni, prilij kuhano in pretlačeno zelenjavo z vodo vred in pusti, da vse prevre. Nato prideni 10 do 12 osnaženih žab, vejico majarona, osoli in kuhaj vse skupaj 15 do 20 minut. Stresi juho na opečene krušne rezine. Ako hočeš, juho tudi lahko nekoliko okisaš.

### Žabe v obari.

Razgrej v kozi za pol jajca sirovega masla in v razgreto kozo stresi 12 osnaženih in v moki povaljanih žab, jih nekaj minut praži in zalij s pol litrom zelenjavne juhe, in ko prevro, jih poberi ven ter jim odstrani koščice. Nato jih zopet stresi v kozo, osoli in prideni nekaj žlic posušenih ali svežih gob s peteršiljem in čebulo dušenih, prideni vejico majarona in žlico pretlačenih paradižnikov. Ko vse še nekaj minut vre, prilij žličico kisa in postavi z dušenim rižem na mizo.

### Žabji zrezki ali polpete.

Oснаži 10 velikih žab, odstrani jim koščice in meso dobro seseklaj. V kozo pa deni za žlico sirovega masla ali masti; ko se nekoliko razgreje, prideni žličico na drobno zrezane zelena peteršilja in čebule; ko se prav blede zarumeni, prideni sesekljano žabje meso in eno in pol v vodi namočene in ožete žemlje ali kruha, vse dobro zmešaj na ognju in prilij še štiri žlice mleka. Ko se ta zmes odloči od kože, jo postavi na hladno, prideni prav na drobno raztepeno jajce, nekoliko soli, ščep popra, prav malo na drobno zrezane limonove lupine in prgišče krušnih drobtin. Vse to zmešaj, stresi na desko, z drobtinami potreseno, ter napravi iz te zmesi osem enakomernih zrezkov; speci jih v vročem maslu, pa daj s solato ali kako drugo prikuho na mizo.

### Žabji zrezki ali polpete drugače.

Oснаži 8 velikih žab, jih povaljaj v moki, v raztepenem jajcu, v drobtinah, nato jih v masti ocvri. Ocvrtim odstrani koščice in jih dobro seseklaj. V kozo deni pol žlice masti; ko je vroča, prideni žličico na drobno zrezane čebule in zelena peteršilja. Ko se to prav malo zarumeni, prideni eno in pol v vodi namočene in ožete žemlje ali kruha, dobro zmešaj na ognjišču, prideni sesekljano žabje meso, nato postavi na hladno. Ko se vse prav malo ohladi, prideni eno jajce, ščep popra in soli, vse dobro premešaj in stresi to zmes na desko, z drobtinami potreseno, naredi osem enakomernih zrezkov, katere potresi z drobtinami in speci v vroči masti ali maslu. Postavi jih kakor prejšnje s solato ali kako drugo prikuho na mizo.

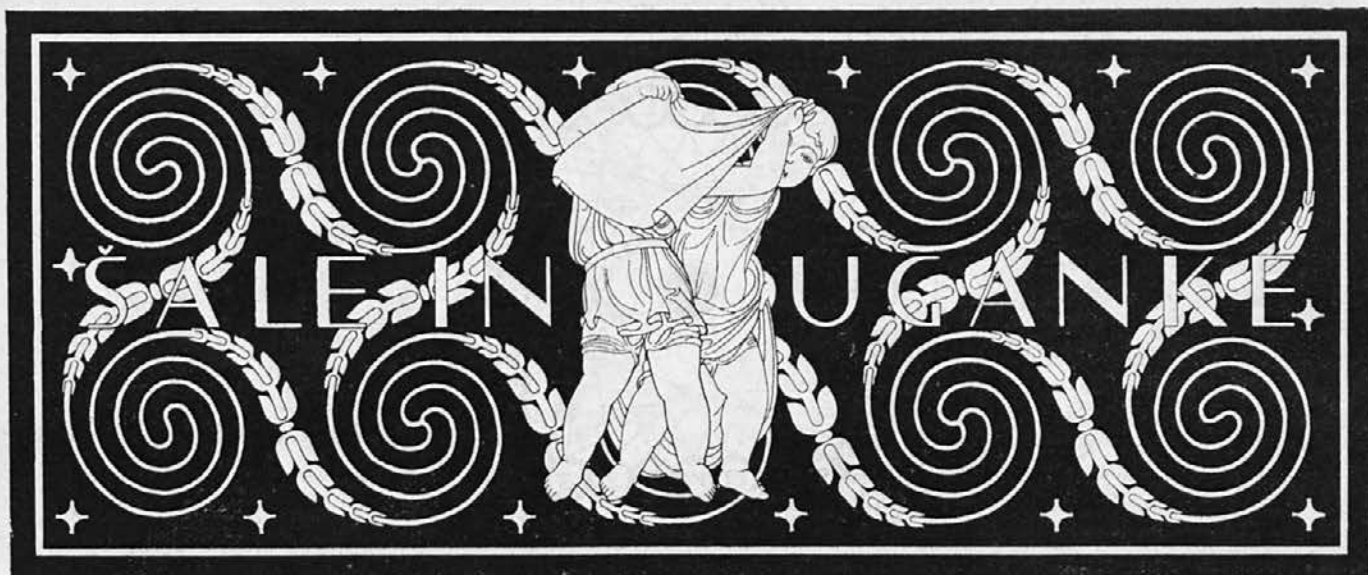
### Žabe ocvrte.

Oснаži žabe, ako so velike, napraviš iz ene dve tako, da jo prerežeš čez sredo; čez nekaj časa jih osoli in povaljaj v moki, raztepenem jajcu in drobtinah in jih naglo ocvri v maslu ali masti. Postavi žabe s solato, kislom repo ali kako drugo prikuho na mizo.

### Kako ohranimo olupke od pomaranče ali limone.

Olupi limono ali pomarančo in vso lupino (kar je rumena) drobno zreži. Ako imaš olupke dveh limon, jih zmešaj z žlico sladkorne sipe, jih deni v kak kozarec in zaveži. Ali pa: Olupke zreži, jih deni v kozarec in zalij s čistim špiritom ali drugim dobrim žganjem. Ako pa hočeš imeti limonove olupke za obare, čaj, rum itd., jih posuši in shrani na suhem. M. R.





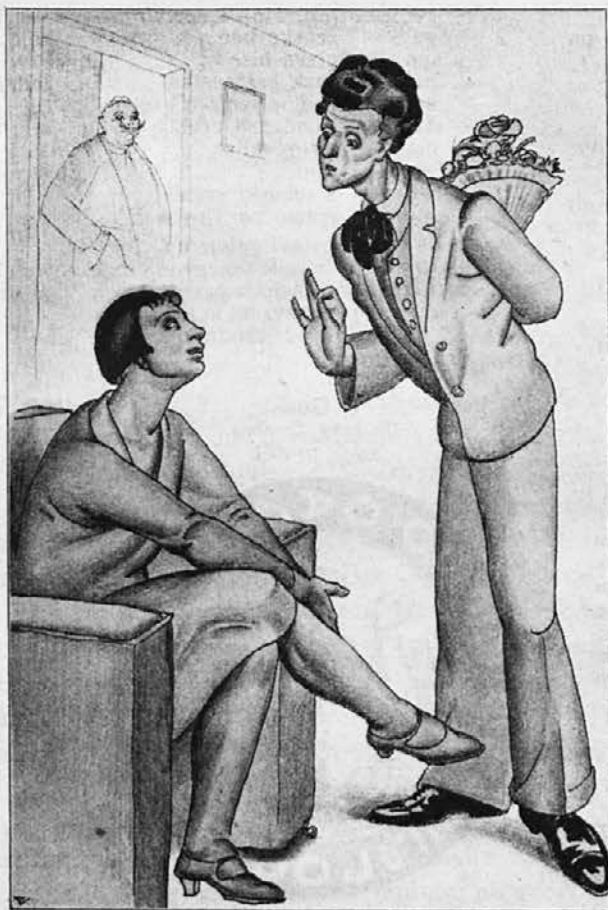
## Za smeh.

### Neprijetno povabilo.

Vivier, sloviti zdravnik in glasbenik, se je nekoč vrnil z dolgega popotovanja in ga je povabil neki bogataš in ljubitelj glasbe k sebi na kosilo. Po kosilu so dejali Vivierju, da jih bo zelo veselilo, če bi prišel vsak dan k njim. »Vsak dan?« je dejal Vivier; »To pravite kar tako, radi lepšega?« — »Nikakor,« so mu odvrnili gostoljubni bogataši, »saj veste, da ne besedičimo za prazen nič in imamo radi slavne može. Izvolite misliti, gospod doktor, da je naša hiša Vaša hiša in ste pri nas kakor doma. Kardarkoli hočete priti k nam na kosilo, bo vedno pripravljeno za Vas.« — »O, ali res?« je vzkliknil doktor. — »Prav zares, vedno se Vas bomo razveselili.« — »Pa dobro,« je odgovoril nato Vivier, »skušal bom, da Vam pripravim to veselje.« — »Le, le,« so mu odvrnili, »mi Vas pričakujemo!«

Naslednji dan je bil Vivier spet pri njih. »Vidite,« je dejal, »prišel sem, kakor ste me bili povabili.« »Ah, krasno!« je vzkliknila vsa družina in jim je bilo všeč, da je slavni mož tako izvrsten. Ko so se poslovili, so bili spet vsi kar vžičeni.

Tretji dan je prišel Vivier spet h kosilu. »Pa sem spet tukaj,« je dejal, kakor sem obljubil. A zdi se mi,« je nadaljeval in se poredno namuznil, »da ste nekam začudeni in resni. Kaj me niste pričakovali?«



### Pridobljen kredit.

Zaročenka (trgovčeva hči): »Očetu sem pokazala tvoje pesmi in neznansko je bil vesel.«

Zaročenec: »Tak so mu bile všeč?«

Zaročenka: »Je rekel: No, zdaj te mu pa brez skrbi dam; kajti zeta, ki bi bil res pesnik, sem se najbolj bal.«

Ko so že skoraj pojedli, se je pa Vivier iz vsega srca zasmel, hudomušno pogledal molčečega gostitelja in dejal: »Vem, zakaj ste tako nejevoljni! To je zato, ker sem tako dobesedno razumel Vaše povabilo. A ne bojte se,

»Ah seveda, seveda, veseli smo Vas!« sta vzkliknila gospod in gospa.

Četrti dan je Vivier spet prišel, a so ga sprejeli prav mrzlo in gospa je dejala: »Oprostite, gospod, danes imamo prav skromno kosilo in kar sitno mi je.« — »Zares? Menil sem, da me pričakujete,« je odvrnil Vivier, »a ne dajte se motiti! Sem skromen in z vsem zadovoljen!« Nato je lepo mirno sedel in jedel.

Po kosilu pa je zadovoljen dejal: »Kako je to, da ste mi nekaj govorili o 'skromnem' kosilu, ko je bilo pa vse tako izborno kot sicer. Da bi bilo le vedno tako!«

Peti dan pa je dejal sluga, ki je sprejemal Vivierja, da gospoda ni doma in naj zato oprost.

»O, nič ne de,« je odvrnil Vivier, »toda včeraj sem pozabil suktno in grem kar sam ponjo.«

Rečeno — storjeno — in že je odhitel po stopnicah in vstopil v jedilnico.

»Ah,« je dejal, »Vaš sluga je pa res zabit! Mi pravi, da Vas ni doma! Pa sem vedel, da ste. A kaj vidim? Prepaddli in blede ste? Za božjo voljo, ali se Vam je pripetila kaka nesreča? Ah, povejte, povejte, da Vas potolažim in Vam pomorem!«

le preizkusiti sem Vas hotel. Glejte, danes ste naročili, da Vas ni doma; jutri bi bili naročili, naj me vržejo skozi vrata. A nikar! Želim Vam dober dan in dokazal sem Vam, da je taka prevelika in narejena vljudnost nevarna zadeva. Z Bogom!« In okrenil se je in odšel.

**Zdaj me pa ne boš več!**

Dva Šebreljca sta pod češpljo sedela in si zastavljala uganke.

Pa pravi prvi: »Kaj je to? Začne se z ‚a‘, je črno in ima dve luknji.«

Drugi: »Ne vem.«

Prvi: »To je a n par škornjev. — Kaj pa je to? Začne se z ‚d‘, je črno in ima štiri luknje?«

Drugi: »Ne vem.«

Prvi: »To sta dva para škornjev. — Kaj pa je to? Začne se s ‚č‘, je višnjevo in ima češpljevo koščico v sredi.«

Drugi: »Preteta duša, zdaj me pa ne boš več; to so trije pari škornjev!«

**Mamin strah.**

Sinček: »Mama, ali smem iti nočoj gledat zvezdo, ki ima rep?«

Mama: »Le pojdi, samo ne hodi mi preblizu!«

**Uganke.**

Urednik: Peter Butkovič-Domen, Zgonik, p. Prosek, Italia

**1. Zemljepisna uganika.**

(A. D., Vrhnika.)  
Šteje 7 točk.

V 2. številki „Planinskega vestnika“ so navedene novo ugotovljene višine hribov:

Grintavec	2559 m
Mrzla gora	2202 m
Mlinarsko sedlo	2300 m
Dolgi hrbet	2479 m
Dol	1313 m
Skuta	2530 m
Veliki vrh	2113 m

Katere gore ni med temi?

**2. Črkovnica.**

(Miklavič Oskar, Livek.)  
Šteje 10 točk.

A<sup>i</sup> A<sup>d</sup> B<sup>v</sup> E<sup>d</sup> E<sup>t</sup> G<sup>a</sup>  
N<sup>g</sup> O<sup>a</sup> P<sup>p</sup> R<sup>e</sup> Z<sup>i</sup>

Uredi pravilno velike črke, ki dajo skupno z malimi pregovor.

**3. Sestavnica.**

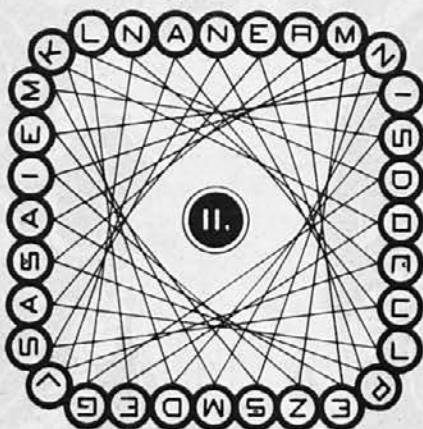
(France, Središče.)  
Šteje 7 točk.

da, da, ka, lo, men, ri, vla;  
ba, e, lom, me, nač, po, sar;  
ci, e, ga, lo, nec, ni, no, ta;  
dit, ga, ja, kre, slu, vor;  
bi, čin, ka, li, lost, mi, na, rod;  
bo, da, di, e, ma, nost, svo, ti.

Sestavi iz zlogov vsake vrste po tri besede; ako besede prav razvrstiš in vzameš iz vsake po določenem redu po eno črko, dobiš znan pregovor.

**4. Mreža med krogi.**

(Miroljub, Vižmarje.)  
Šteje 11 točk.



**5. Zlogovnica.**

(Miroljub, Vižmarje.)  
Šteje 8 točk.

- ko — kušarica
- kla — javno priporočanje
- ro — prometno sredstvo
- ge — žensko ime
- spo — glava hiše
- pe — znak krščanstva
- sa — svetopisemska oseba
- mav — pomladna cvetica
- me — dvoparkljar
- bu — vino
- pan — slovenski pesnik
- no — mesto na Tirolskem

Namesto črtic postavi primerne zloge, da dobiš trizložne besede poleg stoječega pomena. Ako vzameš nato iz prvega zloga po eno črko od vrha navzdol in iz tretjega zloga po eno črko od spodaj navzgor, dobiš dva pregovora.

**6 Gosi.**

(St. Jerko, Črnuče.)  
Šteje 10 točk.



**7. Prekotnica.**

(Branko Sodnik, Ljubljana.)  
Šteje 5 točk.

a a a a a a a  
a b b c d d e  
e i i i i i j  
j k k k k l l  
l l m m n o o  
o o o o o p r  
r r r s t v v

Pomen besed: Mesto v Sloveniji, prst, mesto na Hrvaškem, telovadno orodje, drevesni sad, kraj v Sloveniji, zadnja volja.  
Kaj čitaš v prekotnici?

**8. Znamke.**

(Rado, Št. Vid nad Ljubljano.)  
Šteje 8 točk.

Anton Poštarič iz Pisemske doline ima tole zbirko znamk:

Švica	21 serij
Danska	6 "
Amerika	7 "
Belgija	1 "
Anglija	10 "
Italija	10 "
Bolgarija	21 "
Avstrija	13 "
Nemčija	19 "
Francija	13 "

Kaj je mož po poklicu?

**Rešitev uganek v 4. številki.**

1. Skrivatica. Številke značijo črke iz napisa na Koledarju:

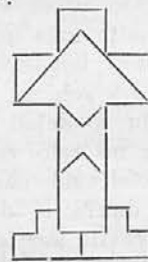
— Ne pusti dneva brez dobrih del, če hočeš biti na večer vesel.

2. Težak račun. Tri mačke.

3. Vraza: Dob + Rova = Dobrova.

4. Knjižne cene. Vzemi iz naslovov knjig črke po vrsti od spredaj in zadaj. Prva številka pomeni črko spredaj, druga zadaj. Dobiš: Kolikor znaš, toliko veljaš.

**5. Mozaik:**



**6 Črkovnica:**

I.				L							
				l	e	t	o				
				m	i	z	a				
				k	o	n	j				
II.				k	a	š	a				
III.											
p	t	i	č	V	E	L	I	s	v	a	k
K	r	e	k	K	A	N	O	I	v	a	n
o	l	j	e	č	A	L	E	o	v	e	s
o	p	a	t	L	U	J	A	A	r	a	d
				u	m	o	r				
				p	l	o	t				
				v	e	j	a				
				t	e	m	e				

IV.

Ključ: l i n a č e l o  
1 2 3 4 5 6 7 8  
k a v a u l j e  
9 10 11 12 13 14 15 16

Velika noč. Aleluja!

7. Piruh. Pobiraš črke po vijugasti črti od leve proti desni: Vesele velikonočne praznike!

**8. Premikalnica:**

P E P e l k a  
d e l a v n i c a  
n e t i v o  
v e j e v j e  
k r a l j i c a

Peter, Elija, Pavel.